

LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS
MĒNEŠRAKSTS
LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

O. NONĀCA VADĪBĀ

2. NR. 1936. G. MAIJĀ

LATVIJAS - IGAUNIJAS BIEDRĪBAS IZDEVUMS

Maija burtnīcas saturs:

1. V. Munters. Baltijas antante.
2. O. Nonācs. Jaunatnes apmaiņa.
3. Otto Līvs. Igaņu studenti Tērbatas augstskolā 19. gadsimta pirmajos gadu desmitos.
4. K. Ellers. Jūra, šalci, zeme, ziedi!
5. Marija Under. Cerīņu laikā.
6. Leonīds Breikšs. Mājās pārnākot.
7. Eduārds Zāms. Lielā dzīve un mazais cilvēks.

Lehekuu väljaamde sisu:

1. V. Munter. Balti antante.
2. O. Nonats. Noorsoo vahetus.
3. Otto Liiv. Eesti üliõpilased Tartu ülikoolis 19. sajandi esimestel aastakümnetel.
4. K. Eller. Õitse maa ja müha meri.
5. Marie Under. Sirelite aegu.
6. Leoniid Breikšs. Koju tulles.
7. Eeduart Saam. Suur elu ja väike inimene.

„Biletena“ saturs:

1. Pošanās uz Saules kaujas svinībām.
2. „Baltijas nedēļas“ sagatavošana.
3. Baltijas valstu preses antantes konference.
4. „Baltijas institūts.“
5. Baltijas jaunatnes pirmais draudzības vakars.
6. Igaņu-latvu-lietuvju sadarbības biroja sastāvs.

„Bülleteeni“ sisu:

1. Valmistumine Saule lahingu pidustus-teks.
2. „Balti nädala“ ettevalmistus.
3. Balti rükide pressilüdu konverents.
4. „Balti instituut“.
5. Balti noorsoo esimene sõprusõhtu.
6. Eesti-lāti-leedu koostööbüroo koosseis.

„Biuletenio“ turinys:

1. Ruošimasis į Saulės mūšio paminėjimą.
2. „Pabaltės savaitės“ ruošimas.
3. Pabaltės valstybių spaudos antantes konferencija.
4. „Pabaltės institutas.“
5. Pabaltės jaunimo pirmasis susidraugavimo vakaras.
6. Estų-latvių-lietuvių bendradarbiavimo biuro sudėtis.

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS MĒNEŠRAKSTS LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

2. num.

1936. g. maijā

4. gads

Latvijas-Igaunijas biedrības mēnešraksts iznāk četras reizes gadā. Mēnešraksta gada abonements Latvijā, Igaunijā un Lietuvā Ls 2,—, citās zemēs Ls 3,—. Atsevišķa burtnīca maksā Ls 0,50. Redakcijas adrese: Rīgā, Marijas ielā 35 dz. 6. Telef. 28960 vai Bulduri 678. Izdevniecības, ekspedīcijas, pasūtījumu un naudas pārvedumu adrese: Latvijas-Igaunijas b-bas mantzinim V. Ivaska kungam, Šķūņu ielā 16, „Petcholca“ kant. Tālr. 23066 u. 23062. Latvijas-Igaunijas b-bas adrese: Rīgā, Skolas ielā 13, dz. 3.

Lāti-Eesti ühingu kuukiri ilmub neli korda aastas. Kuukirja tellimishind aastas Lātis, Eestis ja Leedus Ls 2.—, teistes maades Ls 3.—. Üksik vihk maksab Lātis Ls 0,50. Toimetuse address — Rīgā, Marijas ielā 35, dz. 6. Tel. 28960 ehk Bulduri 678. Väljaandja, talituse, tellimiste ja rahasaadetiste address: Lāti-Eesti ühingu laekahoidjale härra V. Ivaskile, Šķūņu ielā 16, „Petcholca“ kontoris. Telef. 23066 ja 23062. Lāti-Eesti ühingu address: Rīgā, Skolas ielā 13, korter 3.

V. Munters

V. Munter

Baltijas antante Balti antante

Ar Latvijas-Igaunijas-Lietuvas ceturto konferenci Baltijas antantes kopdarbība ir iegājusi otrā posmā. Pirmo triju konferenču loks ir noslēdzies, katra galvas pilsēta jau vienreiz uzņēmusi savus politiskos sabiedrotos un tagad mēs uzsākam otro trijlocekļaino konferenču virkni. Nav bez nozīmes, ka ceturrtā konferencē izved zināmas pārgrozības apspriežu ārējā norisē, piešķirot tām visā pilnībā lietišķības raksturu un samazinot reprezentātīvo pusi uz pašu nepieciešamāko. Tas nozīmē, ka Baltijas antantei vairs nav demonstratīvi jāpasvītrot tās locekļu starpā valdošā saskaņa un draudzība; tās tagad arī pašiem lielākiem kritiķiem un skeptiķiem ir acīm redzamas. Pārdzīvojamais moments starptautiskā politikā ir nopietns un prasā neatslābstošu uzmanību, neatlaidīgu darbu un aktivitāti; tas arī uzliek lielu atbildību ikkatri valstij. Tādēļ ceturrtā konference arī tiri ārēji manifestē darba piepūles vienkāršību un koncentrētību.

No Baltijas antantes pirmām trim konferencēm mēs esam mācījušies daudz, mēs

Lāti-Eesti-Leedu neljanda konverentsīga Balti antante koostöö on astunud teise tee vahemikku. Esimese kolme konverentsi ring on tāis, iga pealinn on juba kord võtnud vastu oma poliitilisi liitlasi ja nüüd me algame teist kolmejatkulist konverentside järku. Pole tähtsuseta, et neljas konverents viib läbi teatud muudatused nõupidamiste välises vormis, andes neile täielikult asjalikkuse iseloomu ja vähendades representatiivset külge äärmise võimaluseni. See tähendab, et Balti antante ei pea enam demonstratiivselt rõhutama tema liikmete keskel valitsevat kooskõla ja sõprust; see on nüüd ka kõige suuremail kriitikuil ja skeptikuil päevselge. Üleulatav moment rahvusvahelises poliitikas on tõsine ja nõuab püsivat tähelepanu ja lakkamatut tööd ja aktiiviteeti; see veeretab ka igale riigile suure vastutuse. Seepärast neljas konverents ka puht väliselt manifesteerib töö pingutuste lihtsus ja kontsentreeritust.

Balti riikide antante kolmest esimesest konverentsist oleme õppinud palju, oleme

esam ieguvuši tehniskus un poliitiskus piedzīvojumus un tai pašā laikā arī panākumus.

Pirmā atziņa ir tā, ka Baltijas antanti noslēdza istā laikā, kam pievienojās iepriecinošais slēdziens, ka mūsu trīs valstis ir politiski tiktāl nobriedušas, ka prot pareizi uztvert un izmantot politiskas situācijas.

Mēs esam tālāk mācījušies, ka valstu politiskā sadarbībā, tāpat kā atsevišķu cilvēku darbā, panākumus nodrošina pacietība un neatlaidība un šai nozīmē gribētos sevišķi izcelt Latvijas-Igaunijas ilggadīgā sadarbībā radītās tradīcijas un atmosfāiru, kas nodrošināja 1934. gada sarunu sekmīgu gaitu, novedot pūsgada laikā, kas notēcēja starp Lietuvas 25. aprīļa ierosinājumu un 12. septembri, pie Saprāšanās un sadarbības liguma noslēgšanas.

Nav izpalikuši arī tūlitēji bagātīgi panākumi. Neieejot sīkumos, lai būtu pieminētas tikai daudzās konvencijas, kas noslēgtas starp Latviju, Igauniju un Lietuvu tais pusotra gados, kamēr pastāv antante; lai būtu pieminēta preses sadarbība, kultūras vērtību apmaiņa, iespaidīgas demonstrācijas antantes locekļu valsts svētkos, diplomātisko pārstāvju kopdarbības iepriecinoša padziļināšanās; lai atzīmējam plašo darbu, kas veikts muitas nomenklāturās saskaņošanā, atverot perspektīvas reālai saimnieciskai sadarbībai; satiksmes un tieslietu ministru savstarpējie apņemojumi un ar tiem saistīto saišu nodibināšana; personīga kontakta nodibināšana starp iekšlietu ministriem; Lietuvas kara ministra viesošānās Rīgā u. t. t.

Tas pats, kas zīmējas uz triju Baltijas valstu savstarpējām attiecībām, zīmējas arī uz Baltijas antantes starptautisko stāvokli. Ja antantes pastāvēšanas laikā mēs nevienu reizi vien esam dzirdējuši, ka Baltijas valstu starptautiskais svārs ir ievērojami pieaudzis, tad tie nav tikai vārdi vai iespāci. To pierāda fakti.

Vispirms Baltijas valstis ir atzītas kā nepieciešams faktors Austrumeiropas drošības sistēmā, par ko liecina visa sarunu gaita par Austrumpaktu. Baltijas valstis, kā locekļus Austrumeiropas drošības sistē-

omandanud tehnilisi ja poliitilisi kogemusi ja samal ajal ka tulemusi.

Esimene tunne on see, et Balti antante sōlmiti ōigel ajal, millele liitub rōomustav otsus, et meie kolm riiki on niivōrd poliitilisel kŭpsed, et oskavad ōigesti nāha ja kasutada poliitilisi situatsioone.

Edasi me oleme ōppinud, et riikide poliitilises koostōos, samuti nagu ūksikute inimestegi tōos tulemusi garanteerib kannatlikkus ja pŭsivus, ning selles mōttes tahaks eriti vālja tōsta Lāti-Eesti kauaaegses koostōos loodud traditsioone ja ōhk-konda, mis kindlustas 1934. aasta lābirāākimiste eduka kāigu, viies poole aastaga, mis mōodus Leedu 25. aprilli algatusest kuni 12. septembrini, sōprus-ja koostōolepingu sōlmimiseni.

Ei jāānud tulemata ka otsesed rikkalikud tulemused. Peensustesse tungimata olgu mainitud vaid hulk konvencioone, mis on sōlmitud Lāti, Eesti ja Leedu vahel selle pooleteise aasta jooksul, mil pŭsib antante; olgu mainitud ajakirjanduse koostōo, kultuurivāārtuste vahetus, mōjuvad demonstratsiooniid antante liikmete riigipŭhil, diplomaatiliste esindajate koostōo rōomustav sŭvenemine; olgu mārģitud ka veel suur tōo, mis tehtud tolli nomenklatuuri kooskōlastamises, avades perspektiivid reaalsele majanduslikule koostōole; teedeministrite ja kohtuministrite vastastikused kŭlaskāigud ja nendega seoses olevate sidemete loomine; isikliku kontakti loomine siseministrite vahel; Leedu kaitseministri kŭlaskāik Riias jne.

Sama, mis on ōeldud kolme Balti riigi omavahelistest suhetest, maksab ka Balti antante rahvusvahelise kaalu kohta. Kui antante tegevusajal meie mitmeidki kordi oleme kuulnud, et Balti riikide rahvusvaheline kaal on tunduvasti tōusnud, siis pole need mitte ainult sōnad vōi muljed. Seda tōestavad faktid.

Esmajoones Balti riigid on tunnistatud hādavajaliseks teguriks Ida-Euroopa julgeoleku sŭsteemis, millest annab tunnistust kogu Idapakti lābirāākimiste kāik. Balti riike Ida-Euroopa julgeoleku sŭsteemi liikmetena mainib prantsuse-nōukogude 1935. aasta 2. mai pakt. Hiljuti Suur-

mā, piemin franču-padomju 1935. g. 2. maija pakts. Nesen Lielbritānijas ārlietu ministrijas publicētā Zilā grāmata rāda, cik lielu svaru arī Anglija piešķir Baltijas valstu pievilksnāi Austrumeiropas politiskā nokārtojumā. Baltijas antante varēja spert soļus Vakareiropas galvas pilsētās, kam bija pavisam citāda nozīme, nekā tad, ja tas būtu noticis individuāli un nesaskaņotā veidā.

Baltijas antantes pastāvēšana ir fakts, kas atstājis labvēlīgu ietekmi arī uz tās locekļu attiecībām ar lielām kaimiņvalstīm.

Atzīmēsim Lietuvas-Vācijas attiecību uzlabošanos, kas jau novedušas pie tiešām saimnieciskām sarunām starp minētām valstīm, pie psiholoģiskā saspilējuma jūtamās samazināšanās, pie Vācijas priekšlikuma slēgt neuzbrukšanas līgumu ar Lietuvu. Atzīmēsim tālāk jaunu virzienu Latvijas-Polijas attiecībās, kas bija iespējams pateicoties tam, ka Polija pārliecinājās par Baltijas antantes nesavtīgu un patieso miera politiku, kurai avantūras un intrigas ir svešas. Atzīmēsim triju valstu ģenerālštābu priekšnieku braucienu uz Maskavu, kas atkal liecina par miera gribu un kas izklīdinās dažu labu aizdomu, kas vērsās pret Baltijas antantes absolūti neatkarīgo viedokli Austrumeiropas militāri-politiskā līdzsvarā.

Bet arī pie ziemeļvalstīm Baltijas antantes darbība ir izsaukusi simpatijas un dažs labs jautājumus, kas agrāk piederēja drīzāk prātniecības pasaulei, tagad jau izvirzās pārrunu plāksnē, liecinot par Baltijas jūras problēmas augošo nozīmi.

Ar tādu mantojumu Latvija, Igaunija un Lietuva ieiet savas sadarbības otrā posmā. Ir pamats cerībai un pārliecībai, ka jo tālāk jo brīvāk pašķirsies ceļš, no kura mēs ar pacietīgu un neatlaidīgu darbu novērsīsim visus šķēršļus un traucējumus, un kas mūs noteikti ved uz priekšu un uz augšu.

britaania välisministeeriumi välja antud Sinine raamat näitab, kui suurt kaalu ka Inglismaa pühendab Balti riikide kaasa-tõmbamisele Ida-Euroopa poliitilistesse korrastamistesse. Balti antante võis astuda Lääne-Euroopa pealinnades samme, millistel oli hoopis teistsugune tähtsus, kui juhul, kui see oleks sündinud indivi-duaalselt ja koskõlastamata kujul.

Balti antante püsimine on fakt, mis on avaldanud hääd mõju ka antante liikmete suhetesse suurte naaberriikidega. Märki-gem Leedu-Saksa suhete paranemist, mis on viinud juba otseste majanduslikkude läbirääkimisteni mainitud riikide vahel, psühholoogilise pinguloleku tunduva lõd-venemiseni, Saksa ettepanekuni sõlmida mittekallaletungilepingut Leeduga. Edasi märkigem uut suunda Läti-Poola suhetes, mis oli võimalik tänu asajaolule, et Poola on veendunud Balti antante omakasupüüd-matuses ja tõsises rahupoliitikas, millele võõrad on avantüürid ja intriigid. Märgi-me veel kolme riigi kindralstaapide üle-mate sõitu Moskvasse, mis jälle annab tunnistust rahutahtest ja mis ajab laiali nii mõnegi kahtlustuse, mis oli suunatud Balti antante absoluutselt rippumatu sei-sukoha vastu Ida-Euroopa militaar-poliitilises tasakaalus.

Kuid ka põhjariikides Balti antante on tekitanud sümpaatiaid, ja nii mõnigi küsi-mus, mis varemini kuulus targutuste maailma, kerkib nüüd juba läbirääkimiste ringi, andes tunnistust Baltimere probleemi kasvavast tähtsusest.

Sellise pärandusega astuvad Läti, Eesti ja Leedu oma koostöö teise vahemikku. Põhjendatud on lootused ja veene, et mida kaugemale, seda vabamaks muutub tee, kust meie kannatliku ja püsiva tööga eemaldame kõik tõkked ja takistused, ja mis meid kindlasti viiib edasi ja ülespoole.

Jaunatnes apmaiņa Noorsoo vahetus

Domas par Baltijas tautu satiksmes un garīgo saišu uzturēšanu nākotnē pilda ar bažām ikvienu Baltijas tautu tuvināšanas draugu un sadarbības veicinātāju. Tagadējās paaudzes darbinieki ne tikai sadarbības dzenulus, bet arī viņas tiešo iespēju ir mantojuši kopā pavadītos skolas gados, skolotāju semināros un par visām lietām Tērbatas universitātē, kur kopējā vācu vai krievu valoda bija ārējā saite igauņu, latviešu un lietuvju pirmo intelligentu un sabiedrisko darbinieku tuvāku sakaru nodibināšanai, kuros viņi smēlās ierosmi un pamudinājumus savu nacionālo centienu realizēšanai ikvienam savā tautā. Patstāvīgām neatkarīgām valstīm nodibinoties šie kopējie izglītošanās centri ir atkrituši, arī kopējās svešvalodas jautājums, kurā mēs visi varētu saprasties, vēl tālu nav atradis savu atrisinājumu, un, liekas, tik drīzi arī neatradīs. Šimbrīžam vismaz paliek vēl neatrisināta mikla, kur un kā, tagadējai paaudzei izmirstot, radīsies nākošai paaudzei iespēja uzturēt un turpināt sadarbību, ja nebūs jau jaunatnes gados nodibināto sakaru un, par visām lietām, ja trūks kopējas sarunas valodas, ar kuru varētu runāt no masas uz masu, kā tas tagad vēl vismaz pa daļai ir iespējams, lietojot vācu vai krievu valodu.

Tādos apstākļos visu tuvināšanās biedrību un tautu sadarbības veicinātāju viens no pirmajiem uzdevumiem ir — gādāt, lai jaunajā paaudzē rastos tagadējās paaudzes darbinieku atvietotāji, kuriem tautu savstarpēja tuvināšana būtu sirdslieta un kuri arī valodas ziņā būtu sagatavoti turpināt un tālāk virzīt viņu priekšgājēju darbu Baltijas tautu sadarbības laukā.

Šajā sakarībā ļoti lielu nozīmi iegūst skolu jaunatnes apmaiņa vasaras brīvlaikā, kāda teorētiski gan jau vairākus gadus tiek pārrunāta visās tuvināšanās biedrībās, bet kurai praksē vēl diezgan maz panākumu un piedzīvojumu.

Liela audzinoša nozīme ir kopīgi rīkojamiem visu triju tautu valsts svētkiem,

Mõtted Balti rahvaste ühenduse ja vaimsete sidemete alalhoiust tulevikus valdavad kibedusega igat Balti rahvaste lähendamissõpra ja koostöö arendajat. Nüüdse põlve tegelased mitte ainult koostöö tõukejõu, vaid ka selle otsesed võimalused on omandanud koos veedetud kooliaastail õpetajate seminares ja, eel kõige Tartu ülikoolis, kus ühine saksa või vene keel oli väliseks sidemeks eeslaste, lätlaste, ja leedulaste esimese intelligentsi ja seltskondlikke tegelaste tihedamate sidemete loomiseks, millest nad said tõukeid ja julgustust endi rahvuslikkude püüete realiseerimiseks igauks oma rahva seas. Iseseisvate riikide tekkimisega need ühised hariduse keskused on kadunud, ka ühise võõrkeele küsimus, milles meie üksteist võiks mõista, pole veel kaugeltki leidnud oma lahendust, ja, näib, et nii pea ka ei leia. Veel seni ajani on lahendamata mõistatus, kus ja kuidas, nüüdse põlve kadudes, tekib tulevasele põlvele võimalus alalhoida ja jätkata koostööd, kui ei ole nooruse aastail loodud sidemeid ja, eel kõige, kui puudub ühine kõnekeel, millega võiks kõnelda massist massi, nagu see, vähemasti osaltki, veel nüüdki on võimalik, tarvitades saksa või vene keelt.

Sellises olukorras kõikide lähendamiseltside ja rahvaste koostöö arendajate esimesi ülesandeid oleks — hoolitseda, et noore põlve seas võrsuksid nüüdse põlve tegelaste asendajad, kelledele rahvaste vastastikune lähendamine oleks südame asjaks ja kes ka keeleliselt oleks ette valmistatud, nende eelkäijate töö jätkamiseks ja edasi arendamiseks Balti rahvaste koostöö väljal.

Ses suhtes väga suure tähtsuse evib koolinoorsoo vahetus suve vaheajal, mis teoreetiliselt küll juba mitmeid aastaid on olnud kõikides lähendamisseltsides kõne all, kuid millel tegelikult veel võrdlemisi vähe tulemusi ja kogemusi.

Suur kasvatuslik tähtsus on ühiselt korraldatuul kõigi kolme rahva riigipühil,

kur svinīgos apstākļos skolu jaunatne iepazīstas ar otras tautas vēsturi, viņas mākslas un vispāri tautas dzīvā spēka izpaudumiem, kas modina spēcīgu kopības un reizē sacensības dziņu. Bet šie inscenētie akti ir īslaicīgi, redzes un dzirdes iespaidi ātri pārejoši. Daudz paliekošāki jaunatnē iedarbojas tie iespaidi, kuŗus viņa uzņem tieši dabā, pavadīdama otras tautas vidū ilgāku laiku. Un tāda iespēja skolu jaunatnei rodas vasaras brīvlaikā dažus mēnešus pavadot kaimiņu tautas zemē, tur uzturoties mazāk kā zināmas ģimenes viesiem, bet gan drīzāk kā viņas pilntiesīgiem locekļiem, piedaloties visos ģimenes locekļu mājas darbos un pienākumos un izejot pilnīgi otras tautas parašās un dzīves savādībās. Te jaunietis arī praksē vieglāki piesavinās otras tautas valodu, sevišķi ja viņam paši elementārie valodas pamati jau kautcik ir zināmi. Mēs katrs no savas bērniņas glabājam visu mūžu spilgtos iespaidus, kādus guvām no pirmās ciemošanās ārpus mājas. Arī šie vasaras atpūtas laikā svešā zemē gūtie iespaidi augošam jaunietim paliks uz visu mūžu un labvēlīgos apstākļos viņi radīs pamatu ciešai dzīvai meklēt aizvien tālākas saites ar šo zemi un viņas tautu. Un ja ik no desmit jaunietiem kaut viens izaugs par istu šīs otras tautas draugu un sakaru turpinātāju, arī tad jau būs daudz panākts nākotnes interešu labā.

Pašus pirmos praktiskos mēģinājumus jaunatnes apmaiņas ziņā ir darījusi Latvijas Sarkanā krusta Liepājas nodaļa pirmajā pēckara gadā, kur no Liepājas uz Zviedriju tika nosūtīti 75 latviešu bērni 9—15 gadu vecumā. Bērni tika novietoti pa daļai kolonijās, bet lielākā daļa — ģimenēs. Bērni pēc 3—4 mēnešiem pārbraukuši dzimtenē jau labi pārvaldīja vai nu zviedru vai vācu valodu un ar šo ciemošanās ārzemēs bija ļoti apmierināti. Pa daļai iekšējo politisko apstākļu dēļ šis mēģinājums, kuŗš rādīja ļoti labus panākumus, nevarēja tikt turpināts.

Latvijas Bērnu palīdzības savienība, ļoti plaša organizācija visas valsts mērogā, kuŗa ar līdzīgām organizācijām Igaunijā un Lietuvā ir nodibinājusi Baltijas valstu bērnu aizsardzības komiteju, arī nodarbojas ar jaunatnes apmaiņas jautājumu, bet arī viņa līdz šim to vēl nav paspējusi iz-

kus pīdulīkes olustīkes kooli noorsugu tutvub teise maa ajaloo, kunsti ja ūldse rahva elava jōu vāljendistega, mis tekitab tugevat ūhtekuuluvuse ja ūhtlasi, ka vōistluse ihka. Kuid need instseneerit aktused on lūhijalised, nāgemise ja kuuldemōjud kiiresti ūleminevad. Palju pūisivamalt sūiivivad noorsukku need mōjud, mis ta ammutab otseselt loodusest, veetes kauema aja teise rahva seas. Ja selline vōimalus avaneb kooli noorsool suve vaheajal veetes mōne kuu naaberrahva maal, sāal viibides vāhem teatava perekonna kūlalisenā, vaid ennem kūll selle tāisōigusliku liikmena, vōttes osa kōigist perekonna liikmete kodustest tōodest ja kohustustest ning sūvenedes tāiesti teise rahva kommetesse ja elu omapārasusisse. Nii noorur ka omandab tegelikult kergemini teise rahva keele, eriti kui tal juba kōige elementaarsemad keele algmed enamvāhem on tuttavad. Meil kōigil terve eluaeg on pūsinud meeles lapsepōlve eredad muljed, mida omandasime esimesil kūlaskāigēl vāljaspool kodu. Ka need suve puhkuse ajal vōōral maal saadud muljed pūisivad kasvavas nooruris terve eluea ja soodsais tingimuis need loovad aluse tungile otsida ūha tihedmaid sidemeid selle maa ja tema rahvaga. Ja kui igast kūmnest noorurist ūkski vōrsub tōsiseks selle teise rahva sōbraks ja ūhenduse jatkaajaks, ka siis on saavutatud palju tuleviku huvide kasuks.

Esimesi praktilisi katseid noorpōlve vahetamise asjus on teinud Lāti Punase Risti Liepaja osakond esimesel pārstasōja aastal, mil Liepajast Rootsimaale saadedeti 75 lāti last, 9—15 aasta vanaduses. Lapsed paigutati osalt kolooniaisse, kuid suuremalt jaolt perekondadesse. 3—4 kuu pārast saabudes kodumaale oskasid lapsed juba hāsti rootsi vōi saksa keelt ja olid vāgagi rahul selle kūlaskāiguga. Osalt sisepoliitiliste olude sunnil seda katset, mis andis nii hāid tulemusi, ei saadud korrata.

Lāti Lasteabistamise Liit, vāgagi laialdane ūleriiklise ulatusega organisatsioon, kes sarnaste organisatsioonidega Eestis ja Leedus on loonud Balti riikide lastekaitse komitee, tegeleb ka noorsoo vahetuse kūsimusega, kuid ka see pole senini suutnud seda viia vālja teoreetiliste kaalutluste

virzīt ārpus teorētisku pārrunu apjoma. Latvijā jau bija sagatavots pilns reflektantu komplekts Lietuvai, bērni pamatskolas vecumā, no 8—14 gadiem, bet radās iemesli, kuŗu dēļ Lietuva no bērnu uzņemšanas atteicās. Šovasar Rēvelē noturamā konferencē bērnu apmaiņas jautājumu domā ievadīt praktiskā gultnē, novirzot viņu no mirušā punkta.

Jau daudz maz sistēmatisks sliedēs jaunatnes apmaiņa ir ievirzīta un regulāri notiek starp Latviju un Somiju. Somijā darbojas skolu ceļojumu birojs, zināmā mērā mūsu Ceļtransam līdzīga iestāde, kuŗa gādā par skolēnu apmaiņu ar dažādām valstīm. Visdzīvākā skolnieku apmaiņa Somijai līdz šim ir bijusi ar Vāciju (pagājušā vasarā, piemēram, apmainīto skaits bija 246), jau mazāka ar Ungāriju (pāri par 20). Ar Latviju pagājušā 1935. gadā bija noorganizēta 15 skolēnu — 14 meiteņu un 1 zēna — apmaiņa. Somu jaunieši, 10—18 gadu vecumā, vienu mēnesi pavadīja Latvijā, no 26. jūnija līdz 26. jūlijam, un pēc tam mūsu jaunatne no tām pašām ģimenēm, kuŗas bija uzņēmušas somu ciemiņus, nākošo mēnesi pavadīja Somijā. Uzturēšana nāk uz attiecīgās ģimenes rēķina, bez tam ceļš izmaksā 40 latus. Pie atvešanas un aizvešanas līdzī iet attiecīgs ceļvedis. Pieteikšanās un sazināšanās notiek ar attiecīgām anketām pie skolu direktijām, kuŗas savukārt savus pieteikumus paziņo Izglītības ministrijai. Atsevišķas ģimenes, pa lielākai daļai no latviešu turīgākām intelligentām aprindām, ar pirmo mēģinājumu ir ļoti apmierinātas. Bērniem pārmaiņa bijusi ļoti ierosinoša garīgas attīstības ziņā; draudzības sakari turpinājas arī pēc ciemošanās dzīvā vēstuļu apmaiņas ceļā.

Jāatzīst, ka 15 jauniešu apmaiņas izmēģinātāju pa visu Latviju — tas ir ļoti maz, kas norāda, ka šis teicamās lietas nozīme vēl nav izprasta. Šovasar gan pieteikušos skaits ir jau 40. Pie vietu sadalīšanas vērība tiek piegriezta tam, lai jaunieši varētu novietoties ģimenēs ar puslīdz vienādu sociālo stāvokli, lai iedzīvošanās svešajos apstākļos būtu vieglāka. Dažkārt nav arī par jaunu pieradināšanās piegluži neparastiem apstākļiem. Tā, piemēram, kādas bagātas intelligentas ģimenes galva apliecināja, ka viņa meitai taisni

ringist. Lātis oli valmis juba tāieline reflektantide komplekt Leedu jaoks, algkooliealised lapsed, 8—14 aastani, kuid tekkis põhjusi, millede sunnil Leedu loobus laste vastuvõtust. Käesoleval suvel Tallinnas peetaval konverentsil kavatsetakse laste vahetuse küsimus juhtida praktiklistesse rööbastesse, lükates selle välja surnud punktilt.

Juba enamvähem sūstamaatilistesse rööbastesse on noorsoo vahetus juhitud ning toimub regulaarselt Lāti ja Soome vahel. Soomes töötab koolide reisibüroo, teatud määral Lāti Ceļtransi sarnane asutis, kes hoolitseb õpilaste vahetuse eest mitmesuguste riikidega. Kõige elavam õpilaste vahetus Soomel on senini olnud Saksaga (möödunud suvel, näiteks, vahetatute arv oli 246), juba vähem Ungariga (üle 20-ne). Lātiga möödunud aastal oli organiseeritud 15 õpilase — 14 tüdruku ja 1 poisi — vahetus. Soome noored, 10—18 aasta vanuses, veetsid ühe kuu Lātis, 26. juunist 26. juulini, ja pärast seda meie noorsugu samadest perekondadest, kus võeti vastu soome külalisi, veetsid järgmise kuu Soomes. Ülalpidamine on vastava perekonna arvel, peale selle sõit maksab 40 latti. Külla-kui ka tagasisõidul on kaasas vastav teejuht. Ülesandmine ja läbirääkimised toimuvad vastavate ankeetide kaudu koolide direktoriaatides kust omakorda saadud andmed antakse edasi hariduse ministriumile. Üksikud perekonnad, enamasti lāti jõukamaist intelligentsi ringkondadest, esimese katsega on vāgagi rahul. Lastele vaheldus on olnud vāga elustav vaimse arengu suhtes; sõprussidemed kirjavahetuse kaudu jatkuvad ka pärast külaskāiku.

Peab tunnistama, et 15 noorurite vahetuse katsetajat terves Lātis — see on vāga vāhe, mis näitab, et selle kiiduvāart asjaolu tāhtsusest pole veel saadud aru. Käesoleval suvel küll ülesandnute arv on juba 40. Kohtade jaotamise juures pōratakse tāhelepanu sellele, et noorurid vōiks asetuda perekondadesse vōrdlemisi ūhesuguste sotsiaalsete tingimustega, et harjumine vōõraste oludega oleks kergem. Mōnikord pole kahjuks ka harjumine pāris isesuguste oludega. Nii, näiteks, ūhe jõuka intelligentse perekonna pea kinnitas, et tema tütrele olevat just kasuks

par labu nācis tas, ka viņa bijusi novietota kādā mazturīgā ierēdņa ģimenē, kur mācījusies iepazīties ar šaurākiem dzīves apstākļiem un līdz ar to ar vienkāršāku dzīves veidu.

Jauniešu apmaiņa ieteicama vispirmā kārtā turīgākām pilsētnieku ģimenēm, kur

tulnud see, et ta oli paigutatud ūhe vae-sema ametniku perekonda, kus tutvunud kitsamate elu oludega ning ūhtlasi ka liht-sama eluviisiga.

Noorte vahetus oleks esmajoones soovitav jõukamaile linna perekondadele, kus tihtipääle suve vaheaeg veedetakse

Latviešu tautiskā deja „litenietis“ (skat. rakstu „Baltijas jaunatnes pirmais draudzības vakars“ 38. lpp.).

Lāti rahvatants „litenlane“ (vaat. art. „Balti noorsoo esimene sõprusõhtu“ lhk. 38.).

Latvių tautinis šokis „litenietis“ (žiūr. straipsnį „Pabaltės jaunimo pirmasis susidraugavimo vakaras“ 38. psl.).

bieži vien vasaras brīvlaiks tiek pavadīts pilnīgi nelietderīgi, pat neveselīgos apstākļos, un nemantojot nekā ierosinoša.

Joprojām vēlams būtu, lai dzīvāka jaunatnes apmaiņa attīstītos Latvijai ar Igauniju un Lietuvu, mūsu vistuvākām kaimiņu tautām. Valodas grūtības jaunatni tā nebaida kā pieaugušos, bez tam, kas uz Lietuvu attiecas, tad pie Latvijas-Lietuvas vienības kopš gadiem darbojas lietuvju valodas kursi, kuŗu dalībnieki vismaz elementāros valodas pamatus jau ir piesavinājušies, kas uzturēšanos kaimiņu zemē padara stipri vien ērtāku.

Ļoti ierosinošu piemēru šai ziņā rāda Rūjienas pamatskola, kuŗas 82 audzēkņi 36 vecāku pavadībā 16. maijā izbrauc ciemos

tāiesti kasutult, isegi ebahūģeenilistes oludes, ja ei omandata midagi edasiviivat.

Vāgagi soovitav oleks, et elavam noorte vahetus areneks Lātil Eesti ja Leeduga, meie lähimate naaberrahvastega. Keele raskused ei hirmuta noori sel kombel nagu tāiskasvanuid, peale selle, mis puutub Leedusse, siis Lāti-Leedu ūhingu juures juba aastaid kestavad leedu keele kursused, kus osavõtjad on omandanud vähemasti elementaarsedki keele algmed, mis esamise naabeimaal muudab tunduvalt laheda-maks.

Ses suhtes vāgagi elulise näite toob Ruhja algkool, mille 82 õpilast 36 lapseva-nema saatel 16. mail sõidavad külla

uz Igauniju, uz Rēveles pamatskolu Dzelz-ielā, vezdama līdzī kā ciema kukuli latviešu dziesmas un dejas. Igaunu skolēni cieņus saņems ar tamlīdzīgām veltēm no savas puses. Ciemošanās ilgs divas dienas. Šāda īslaicīga ciemošanās resp. ekskursija, zināms, nedod to, ko ilgāka apmešanās otras tautas vidū, bet savstarpējas tuvināšanas nozīme viņai tomēr ir nenoliedzāma. Vēlams, lai rūjieniešu piemērs būtu sākums neskaitāmiem turpmākiem savstarpējiem skolu apciemojumiem vasaras brīvlaikā.

Par visām lietām — labā mērķa skaidrā apziņa un cieta griba visiem šķēršļiem liek viegli tikt pāri. Tamdēļ — ceļu jaunatnes apmaiņai Baltijas tautu nākotnes sadarbības labā!

Eestisse Tallinna Raua tänava algkoolile, viies külakostina kaasa läti laule ja tantse.

Eesti õpilased võtavad omalt poolt külalisi vastu samasuguste vaimu kinkidega. Külaskäik kestab kaks päeva. Selline lühiajaline külaskäik resp. ekskursioon, mõistagi, ei anna seda, mida kauemaaegne vübine teise rahva seas, kuid vastastikuse lähendamise tähtsuse evib see kahtlema-tult. Oleks soovitav, et ruhjalaste näide saaks alguseks lugematuile eesolevatele vastastikuseile koolide külaskäikudele suvevaheajal.

Üle kõige — siira eesmärgi selge tead-vus ja tugev tahe aitab kergesti üle kõigist takistusist. Seepärast — tee lahti noorsoo vahetusele Balti rahvaste tuleviku koostöö kasuks!

Otto Līvs

Otto Līiv

Igaunu studenti Tērbatas augstkolā

19. gadsimta pirmajos gadu desmitos

Eesti üliõpilased Tartu ülikoolis

19. sajandi esimestel aastakümnetel

Šī „Mēnešraksta“ šā gada 1. numura slejās parādījās G. Šauruma raksts „Tērbatas augstskola pagātnē un tagad-nē (lpp. 41.—44.), kurā teikts, ka Igaunijā neesot vēl sastādīts saraksts par tiem igauņiem, kas studējuši Tērbatas augstkolā no 1802.—1918. gadam. Kaut gan patiesām trūkst šāda drukā iznākuša saraksta par visiem igauņu tautības stu-dentiem minētājos gados, taču tas vēl ne-nozīmē to, ka nebūtu pētīts jautājums, kas no igauņiem vecākos laikos dabūjuši augstskolas izglītību. Pie tam par tiem igauņu izglītotiem ļaudīm, kam bijusi lie-lāka vai mazāka loma igauņu tautas dzī-vē, ir izdotas biogrāfijas „Igaunu Bi-og r a f i s k ā j ā L e k s i k o n ā“ (iznā-cis Tērbatā Akadēmiskās vēstures bie-drības izdevumā no 1926.—1929. g.), ku-ŗa papildburtnīca iznāks, kā paredzāms, vēl šogad. Saīsinātā veidā šīs biogrāfijas nodrukātas arī „Igaunu Enciklo-pēdijā“ (iznāk Tērbatā no 1931. ga-da). Šo jautājumu garāmejojot skar vēl arī V. Juhansons rakstā „Pirmie

Selle ajakirja kāesoleva aasta nr. 1 veergudel ilmus G. Šaurums i sulest kirjutus „Tartu ülikool minevikus ja ole-vikus“ (lk. 41—44), milles vāidetakse, et Eestis ei ole koostatud nimistud nende eestlaste kohta, kes on kāinud Tartu ūli-koolis aastail 1802—1918. Kuigi puudub tōepoolest sarnane trūkistavaldatud loend kōikide eesti soost ūliõpilaste kohta ni-metatud aastail, siis ei tāhenda see veel seda, et poleks uuritud kūsimumst, kes eest-lastest olid saanud varajasemal ajal ūli-kooli hariduse. Sellejuures nende eesti haritlaste suhtes, kes etendasid suuremat vōi vāhemat osa Eesti rahva elus, on il-munud biograafiad „Eesti Biograa-filises Leksikonis“ (ilmunud Tartus Akadeemilise Ajaloo Seltsi vāljaan-del a. 1926—1929), millele tāiendusvihk il-mub loodetavasti veel kāesoleval aastal. Lūhendatud kujul nende elulood on trūki-tud āra ka „Eesti Entsüklopee-dias“ (Tartus, 1931 a. peale ilmuv). Kūsimumst puudutab mōōdamines veel V. Juhanson kirjutuses „Esimesed eesti ūliõpilased Tartu ūlikoolis ja Eesti ūliõ-

igauņu studenti Tērbatas augstskolā un Igaunu studentu biedrība“, J. V a s a r a rediģētā grāmatā „Tērbatas studentu organizāciju vēsture“ (Tērbatā 1932. g., lpp. 89.—122.).

Igaunu tautības studentu skaits (skaņu šo jautājumu galvenokārt pamatojoties uz augstskolas archīvu, kas atrodas Valsts centrālajā archīvā Tērbatā) Tērbatas augstskolā no 1802.—1830. g. ir bijis diezgan ielels. Kā tas bija lielāks nekā latviešu studentu skaits, ir dabiski jau tādēļ vien, ka augstskola atradās igauņu apdzīvotā teritorijā. Bet jau sākot no 19. gadsimta otrās puses igauņu studenti visai lielā skaitā mācījušies arī Pēterpils, Maskavas, Kijivas, Kazanā un citās krievu augstskolā, bez tam vēl augstākās mācības iestādēs ārzemēs (Somijā, Vācijā un citur).

Cik līdz šim pieietamie dati apliecina, igauņi ir studējuši acīmredzot jau Zviedru augstskolā Tērbatā, tāpat arī 16. un 17. gadsimtos arī Vācijas augstskolās. Šo ārzemēs, galvenokārt teoloģiju studējošo igauņu skaits palielinājās 18. gadsimtā. Daudzas no šīm personām ir kļuvušas pazīstamas igauņu kultūrvēsturē. Sniegsu te tikai dažus piemērus, jo šo personu pilnīga raksturošana nav šī raksta mērķis, otrkārt, visu šo personu nosaukšana stieptos gaļumā un tomēr nesniegtu pilnīgu ainu, ko varēs panākt nākotnē speciālos pētījumos.

Jau viduslaikos Igaunijā bija igauņi, kas saņēmuši ārzemēs teoloģijas augstākās zināšanas un kas bija doma kapitula locekļi (piemēram Saaremaa domkungs J o h a n s P u l c k s 1522.—1535.), ne runājot nemaz par bīskapa Fulko palīgu igauņi N i c o l a u s u, kas savu izglītību dabūja Stavangeras klosterī Norveģijā un kuŗu pāvests Aleksandrs III ieteica 1171. g. vai 1172. gadā Trondjēmas bīskapam sūtīt misionē darbā savas tautas vidū. Arī pretreformācijas darbinieku vidū bija igauņi, tāpat kā igauņi bija arī uz Tallinnas pilsētas lēses skolotājs pirmais lutera ticības sludinātājs Tallinnas tuvumā esošās Jūri draudzes mācītājs H a n s K u h n s (1525.—1550; viņa pēcnācēji palika dzīvot šai draudzē atkal

pilaste Selts“, J. V a s a r a toimetatud koguteoses „Tartu üliõpilaskonna ajalugu“ (Tartu 1932, lk. 89—122).

Eesti soost üliõpilaste arv (puudutan küsimust siin peamiselt ülikooli arhiivi põhjal, mis asub Riigi Keskarhiivis Tartus) on olnud õige suur Tartu ülikoolis 1802—1830. Et ta suurem oli, kui läti üliõpilaste arv, on loomulik juba selle tõttu, et ülikool asus Eesti asustusega maa-alal. Kuid juba 19. sajandi teisest poolest alates on eesti üliõpilasi õige suurel määral õppinud ka Peterburi, Moskva, Kiievi, Kaasani j. t. vene ülikoolides, peale selle veel kõrgemais õppeasutustes välismaal (Soomes, Saksamaal j. m.).

Niipalju, kui senini teadaolevad andmed seda tõendavad, on eestlasi nähtavasti õppinud juba Rootsi ülikoolis Tartus, samuti 16. ja 17. sajandil ka Saksamaa ülikoolides. Nende välismaal, peaaugustult teoloogiat õppivate eestlaste arv suureneb 18. sajandil. Paljud neist isikuist on saanud tuntuks Eesti haridusloos. Esitan siin ainult mõned näited, kuna nende isikute täielikum ettetoomine pole kirjutuse eesmärgiks, teiseks kõikide nende isikute mainimine viiks pikale ja ei annaks ikkagi täielikku pilti, mida võib saavutada tulevikus alles eriuurimuse kaudu.

Juba keskajal on Eestis välismaal kõrgema usuteaduslise hariduse saanud eestlasi, kes olid toomkapitlite liikmeiks (näit. Saaremaa toomhärja J o h a n n P u l c k 1522—1535), kõnelemata siin piiskop Fulco abilistest eestlastest N i c o l a u s e s t, kes oma hariduse sai Stavangeri kloostri Norras ja keda paavst Aleksander III soovitas 1171 või 1172 a. Trondhjemis piiskopil saata misjonitööle oma rahva keskele. Ka vastureformatsiooni tegelaste hulgas on eestlasi, samuti nagu seda oli Tallinna linna kulul koolitatud luteriusu esimene kuulutaja Tallinna lähedal Jūri kihelkonnas õpetaja H a n s K u h n (1525—1550; tema järglased jäid asuma uuesti talupoegadena mainitud kihelkonda) ja Tallinna kirikuõpetaja J u h a n K ö l l, esimese eestikeelse katekismuse kaasvalmistajaid (ilmus V i t t e n b e r g i s 1535). Mõõdukes teisest eestlastest 16. ja 17. sajandil, kes tõusnud üle ühiskondli-

kā zemnieki) un Tallinnas määitääjs J u h a n s K ö l l s, kas sastäädija igauņu valodas katõismu (iznääca Vittenbergää 1535.). Atceroties citus 16. un 17. gadsimta igauņus, kas pacēlušies virs sabiedrības limeņa, minēsim kaut vai J u h a n u B e r e n d s o n u, Kuimetsas zemnieku, kas pēc skološanās Tallinnā 1635. gadā devās studēt ārzemju augstskolās. 18. gadsimtā no daudziem runāšu tikai par ievērojamāko igauņi D a n i e l u S t a m m u (studējis Kopenhāgenā, bijis määitääjs Vigalā 1756.—1768.) un M a s i n g u dzimtas piederigos, kas devuši veselu rindu määitāju, kultūrdarbinieku, ārstu, augstāko virsnieku un kuņu ģimenes atsevišķi locekļi jau 17. un 18. gadsimtā iekarojuši sev ievērojamu vietu igauņu kultūras vēsturē. Šādi piemēri, protams, atrodami arī Latvijā, latviešu vecākā intelligencē.

Kas attiecas uz Tērbatas augstskolas darbības pirmajiem gadu desmitiem, tad Dr. Filips Karells (studējis no 1826.—1832., vēlāk Nikolaja I ārsts un Aleksandra II miesas ārsts, iekarojis vispārēju slavu, ārstējot ar pienu, bijis slepenpadomnieks, pazīstamākais igauņu darbinieks Pēterpilī un igauņu nacionālās atmodas ierosinātājs) bija gan viens no pirmajiem, kā to ziņoja arī kompetenta persona Igaunijā, bet nevis pirmais igauņu tautības students, kā to apgalvo G. Šaurums. Jau sen pirms Karella Tērbatas augstskolā studēja personas, kuņu vārdi paliks mūžīgi goda vietā Igaunijas kultūras attīstības vēsturē.

No 1819.—1821. g. Tērbatas augstskolā studēja rakstnieks Kristjans Jāks Pētersons, sevišķi jūsmīgs dzejnieks un brīvdomātājs, kuņa dzejas darbi igauņu valodā un dienas grāmata vēl tagad ir lasāmi. No 1818.—1827. g. augstskolas pilsonis bija Friedrichs Roberts Fählmans un no 1826.—1832. g., tā tad ar Karellu vienā laikā, „Kalevipoega“ lielmeistars Friedrichs Reinholds Kreutcvalds, vārdi, kas katram igauņam saka ļoti daudz. Tos papildinot lai minam Kreutcvalda un Fählmaņa draugu Jakobu Nocksu (1819.—1822.) un Padises muižas mel-

ku taseme mainīme ainult kas vöi J u h a n B e r e n d s o n i, Kuimetsa talupoega, kes peale Tallinnas koolis käimist läks 1635 a. õppima välismaa ülikoolidesse. 18. sajandil esitan paljudest ainult tähtsamaina eestlast D a n i e l S t a m m'i (õppinud Kopenhagenis, kirikuõpetaja Vigalas 1755—1768), Ignatiuse ja M a s i n g u t e suguvõsapid, kes on andnud rea kirikuõpetajaid, haridustegelasi, arste, kõrgemaid sõjaväelasi ja kelle üksikud sugukonnaliikmed juba 17. ja 18. sajandil on võitnud omale tähtsa koha Eesti haridusloos. Sellekohased vasted muidugi samuti esinevad ka Läti alal lätlastest haritlaste näol.

Mis puutub Tartu ülikooli tegevuse esimestesse aastakümnetesse, siis on Dr. Philipp Karell (ülikoolis 1826—1832, hiljem Nikolai I arst ja Aleksander II ihuarst, üldise kuulsuse võitnud oma piimaraviga, tõsine salanõunik, eesti haritlaste tuntumaid tegelasi Peterburis ja eesti rahvusliku tõusu õhutajaid) küll esimesi, nagu seda teatati ka eesti kompetentse isiku poolt, mitte aga esimene eesti soost üliõpilane, nagu seda G. Šaurums tõendab. Juba ammu enne Karelli olid Tartu ülikooli üliõpilasteks isikud, kelle nimed on jäädavalt aukohal Eesti kultuurse arengu loos.

Nimelt 1819—1821 õpib Tartu ülikoolis kirjanik Kristjan Jaak Peterson, erakordse vaimukusega luuletaja ja vabamõtleja, kelle eestikeelsed luuleteosed ja päevik mõjuvad veel tänapäeval värskeina. 1818—1827 on ülikooli kodanikuks Friedrich Robert Fählmann ja 1826 a. kuni 1832 a., nii siis Karelliga ühel ajal, „Kalevipoja“ suurmeister Friedrich Reinhold Kreutcvald, nimed, mis ütlevad igale eestlasele väga palju. Lisaks neile mainigem Kreutzvaldi ning Fählmanni sõpra Jakob Nocks'i (1819—1822) ja Padise mõisa möldri poega Dietrich Heinrich Jürgensoni (ülikoolis 1823—1826, oli 1837 a. peale kuni surmani 1841 a. eesti keele lektoriks Tartu ülikoolis, õpetatud Eesti Seltsi asutaja jne.).

Teistest eestlastest mainigem siin veel järgmisi: arstiteadust õppis 1804—1810

deņa dēlu Ditrichu Heinrichu Jürgensonu (stud. 1823.—1826., no 1837. līdz viņa nāvei 1841. g. viņš bija igauņu valodas lektors Tērbatas augstskolā, mācīto igauņu biedrības dibinātājs u. t. t.).

No citiem igauņiem lai minam vēl sekojošos: medicīnu studēja 1804.—1810. Jakobs Frīdrichs Sülks, teoloģijas students Kārlis Johans Korbs (Tallinnas drēbnieka dēls 1811.—1814.), tērbatnieks Michaels Gerhards švans studējis teoloģiju no 1811.—1814. g.). Jurisprudenci pētīja augstskolā no 1812. g. — 1815. g. Ernests Pēters Reintāls, tai pašā laikā 1813. g. ieradās Tērbatā studēt no Pērnavas apriņķa Vainkūlas muižas Gotfrīds Georgs Rudolfs, kuŗa tēvs bija galdnieks un vēlāk muižas rentnieks. Viņš palika augstskolā līdz 1818. gadam. No 1813.—1816. g. filosofijas fakultātē mācījās Filips Jürgensons, kas bija dzimis 1793. g. sākumā Hallistes draudzes Karistē, kur viņa tēvs Juris bija kroņa zemnieks. Kā Juris, tā viņa sieva Marija abi bija no Liplapes, laikā no 1814.—1817. g. sastopami ar teoloģijas studentu Kārli Gotlību Reintālu, kas nāca no Vilandes apriņķa, Karksiem, kur viņa tēvs bija par rentnieku.

1815. g. iestājās augstskolā, lai te studētu teoloģiju, Johans Laalands (dzimis 26. VI. 1792.) no Vana-Kuuste muižas Tērbatas apriņķi. Viņa tēvs Jānis un māte Grieta bija dēla pirmo studiju gadu laikā vēl vergi-dzimtscilvēki. Saslimšanas dēļ Johans Laalands spiests 1818. g. augstskolu atsāt, bet turpina studijas atkal 1827.—1829. g. Pa tam Johans Laalands nodibināja un vadīja privātskolu Vana-Kuustē, pārvedot to vēlāk Tērbatā un te ilgu laiku darbojās savā privātskolā, kuŗu vēlāk pārvērtā par pilsētas skolu, kuŗai bija ievērojama nozīme. Johana Laalanda dēlu Johanu Frīdrihu Korneliusu (dzimis 1824. g. studējis teoloģiju no 1843.—1848.), kā zināms, 1877. g. iecēla par Pēterpils ev.-lut. konsistorijas ģenerālsuperintendentu, šai amatā viņš arī nomira 1891. g. Laa-

Jacob Friedrich Sülk, teoloģie üliõpilane Carl Johann Korb (Tallinna rätsepa poeg, 1811—1814), Tartust pärinev Michael Gerhard Schwan, (õppinud teoloogiat 1811—1814). Jurisprudentsi uuris ülikoolis a. 1812—1815 Ernst Peeter Reinhalt, samal ajal jõudis 1813. a. Tartu õppima Pärnumaalt Wainküll'i mõisast Gottfried Georg Rudolff, kelle isa oli puusepp ja hiljem mõisa rentnik ja kes viibis ülikoolis 1818 a-ni. 1813—1816 a. filosoofia-teaduskonnas üliõpilane oli Philipp Jürgensohn, kes oli sündinud 1793 a. algul Halliste kihelkonnas Karistes, kus ta isa Jüri oli kroonutalupoeg. Nii Jüri kui ta naine Mari olid mõlemad pärit Liplapilt. A. 1814—1817 kohtame teoloogia-üliõpilast Karl Gottlieb Reinhalti, kes pärines Viljandimaalt, Karksist, kus ta isa oli rentnikuks.

1815 a. jõuab ülikooli, et siin usuteadust õppida, Vana-Kuuste mõisast Tartumaalt pärit Johann Laaland (sünd. 26. VI. 1792). Tema isa Jaan ja ema Greeton poja ülikooli sisseastumisel viimseid aastaid veel Vana-Kuuste orjad-pärilastel aajad. Haigestumise tõttu peab Johann Laaland lahkuma ülikoolist 1818 a. kuid jätkab oma õpinguid 1827—1829. Vahepeal Johann Laaland asutas ja pidas erakooli Vana-Kuustes, tuues selle hiljem Tartu ja olles siin kaua aega tegev juba pärastiselt linnakooliks muudetud oma erakoolis, mis võitis ulatusliku tähenduse. Johann Laalandi poeg Johann Friedrich Cornelius (sünd. 1824, ülikoolis teoloogiat 1843—1848), nimetati teatavasti 1877 a. Peterburi ev.-lut. usu konsistooriumi kindralsuperintendentiks, millisel kohal ta suri 1891. Laaland junior oli tugevasti rahvuslikult meelestatud eestlane, töötas kaasa eesti ajakirjanduses, oli kaastegev Peterburis Eesti Seltsi asutamisel 1862. oli üks sealse Jaani kiriku ehitamise algatajaid ja teostajaid ja üldiselt Eesti väljarändajate abistajaks Peterburis.

Rohuteadust oli valinud oma õppeaineiks eesti soost pärinev Johan Martin Jantser, Kanepi köstri poeg (ülikoolis 1816—1817). Eelmainituga ühel aastal astus ülikooli teoloogiat õppima Põlva ki-

lands juniors bija stipri nacionāli noskaņots igauņis, darbojās igauņu presē, piedalījās Pēterpilī Igauņu biedrības dibināšanā 1862. g., bija viens no turienes Jāņa baznīcas dibināšanas ierosinātājiem un realizētājiem un vispār igauņu izceļotāju palīgs Pēterpilī.

Farmaciju par savu studiju priekšmetu bija izvēlējis igauņu tautietis *Johans Mārtiņš Janters*, Kanepes ķestera dēls (studējis no 1816.—1817.). Ar viņu vienā gadā augstskolā iestājās teologiju studēt, no Põlvas draudzes cēlies, *Reinholds Gutglüks* (1816.—1820.), kuŗa tēvs *Jakobs* bija lauku kurpnieks, kam nebija vēl uzvārda. Igaunis bija arī *Gustavs Holmans*, Āksu ķestera dēls, dzimis Rõugē 1798. gadā un mācījās Tērbatas augstskolā dievvārdu mācību 1817.—1820. Tāpat mācītāja amatu sev izvēlējās viņa 3 gadus jaunākais brālis *Augusts Holmans* (studēja augstskolā no 1821.—1824.). Abiem brāļiem ir zināma loma igauņu rakstu valodas un gramatikas pētīšanā, darbojoties Mācīto igauņu biedrībā. Igauņu tautskolu vēsturē *Rudolfs Gustavs Holmans* vēl kļuvis pazīstams ar savu draudzes skolu programmu (iesniegta Inlandē 1847. g.). *Rūdolfs* bija mācītājs *Harglas*, vēlāk Rõuges draudzē, *Augusts Holmans* — Puhjas draudzē. *Rūdolfā* dēls *Augusts Vilhelms Holmans* (dzimis 1833. g., miris 1900. g.) ir no igauņu kultūrvēstures viedokļa visievērojamākais. Sākumā mācītājs Rõugē, tad igauņu pagasta skolu skolotāju semināra direktors Tērbatā un no 1889. gada Vidzemes ģenerālsuperintendents un sarakstījis veselu rindu skolas grāmatu igauņu skolām.

Tālāk vēl sastopam divus brāļus igauņus, ar kuriem Fālmans satikās augstskolā savu studiju laikā. Tie bija Tērbatas apriņķī Igaveres pasta stacijas vadītāja „pasta komisāra“ *Johana Heinricha Naritca* un viņa sievas *Julianas*, dz. *Jürgensohn*, dēli *Kārlis Ernests Georgs Naritcs* (dz. 15. IX. 1798., studējis jurisprudenci 1818.—1822.) un *Gustavs Naritcs* (dz. 17. XI. 1803., studējis filozofijas fakultātē no 1820. g.).

helkonnast pāriņev *Reinhold Gutglüks* (1816—1820), kelle isa *Jacob* oli maakingsepp ning ei omanud veel liigni-me. Eesti soost oli ka *Rudolph Gustav Hollmann*, kes oli Āksi kõstri poeg, sündinud Rõuges 1798 a. ja kes Tartu ülikoolis teoloogiat õppis aastail 1817—1820. Samuti kirikuõpetaja elukutse valis omale ta 3 aastat noorem vend *August Hollmann* (õppis ülikoolis 1821—1824). Mõlemad vennad on etendanud teatavat osa eesti kirjakeele ja grammatika uurimisel, töötades kaasa õpetatud Eesti Seltsis. Eesti rahvakooli ajaloos on *Rudolph Gustav Hollmann* tunnuktuks saanud veel oma kihelkonnakoolide kavaga (esitatud Inlandis 1847). *Rudolph* oli kirikuõpetajaks *Hargla*, hiljem Rõuge kihelkonnas, *August Hollmann Puhja* kihelkonnas. *Rudolphi* poeg *Friedrich August Wilhelm Hollmann* (sünd. 1833, surnud 1900) on aga eesti kultuuriloo seisukohalt neist kõige tähtsam. Esiteks kirikuõpetaja Rõuges, siis Eesti vallakooliõpetajate — seminari direktor Tartus ning 1889 a. peale Liivimaa kindralsuperintendent, on ta kirjutanud rea kooliraamatuid eesti koolidele.

Edasi kohtame kaht venda — eestlast, kellega *Fählmann* oma õpinguajal ülikoolis kokku puutus. Need olid Tartumaal Igaveres postijaama pidaja „postkomissari“ *Johan Heinrich Naritz'i* ja ta naise *Juliane*, sünd. *Jürgensohn'i* pojad *Karl Ernst Georg Naritz* (sünd. 15. IX. 1798, õppis õigusteadust 1818—1822) ja *Gustav Naritz* (sünd. 17. XI. 1803, õppis filosoofiateaduskonnas 1820 a. peale). 1821 a. kuni 1825 a. viibis alma materis rohuteadust õppides *Laiuselt* päritolev *Paul Zirg*, kelle isa *Martin Johann Zirg* oli tõusnud hiljem rentnikuks Rõngus. Samal 1821 a. astub veel teine eestlane Tartu ülikooli, nimelt Tartu kaluri *Jacob Mertensoni* ja ta naise *Eva* poeg *Anton Friedrich Mertenson* (sünd. Tartus 1799, õppis filosoofiateaduskonnas 1823 aastani).

1822—1827 õppis ülikoolis arsti - ja rohuteadust *Viljandimaalt Adaverest* pärit *Wilhelm Leopold Michelson*, kelle isa *Wilhelm Heinrich Michelson* oli hiljem dispenendiks Tartumaal

No 1821. g. līdz 1825. g. Tērbatas augstskolā studēja farmāciju Laiusē piederīgais Pauls Cirgs, kuŗa tēvs Mārtiņš Johans Cirgs bija ticis vēlāk par rentnieku Rōngū. Tai pašā 1821. gadā Tērbatas augstskolā iestājās vēl otrs igauņis — Tērbatas zvejnieka Jakoba Mertensona un viņa sievas Ievas dēls Antons Fridrichs Mertensons (dz. Tērbatā 1799., mācījies filozofijas fakultātē līdz 1823. g.).

No 1822.—1827. g. Tērbatas augstskolā studēja medicīnu un farmāciju no Vilandes apriņķa Adaveres Vilhelms Leopolds Michelsons, kuŗa tēvs Vilhelms Heinrichs Michelsons bija vēlāk Tērbatas apriņķī Roelā par disponentu, māte tāpat bija pēc tautības tīra igauņiete (Mathiesen). Tai pat gadā augstskolā iestājās Mārtiņa Rinka dēls Otto Haralds Rinks (1822.—1831.). No 1823. līdz 1829. g. te bija arī medicīnas students Heinrichs Gläsdorfs, Paides tuvumā esošās Māo muižas kalpotāja Jura Gläsdorfa un viņa sievas Marijas dēls.

Kā domājams, mazliet iepriekš minētā Johana Mārtiņa Jantera brālis, Kanepes ķestera dēls Christians Eridrichs JanTERS mācījās augstskolā teoloģiju no 1825.—1828. Igaunī bija arī Tērbatas melderā dēls Mārtiņš Heinrichs Jakobi (filozofiju no 1826.—1833.), Juuru draudzes Jerlepu muižas kalpotāja dēls Otto Vilhelms Dannenberg (iestājies medicīnas fakultātē 1826. g.), Voldemārs Kruegers no Tērbatas apriņķa Kavas (filozofs 1827.—1828.), Benjamin Gross (filozofiju 1827.—1828.), Georgs Sanders (taktiku 1828.), Bernhards Kaspars Osvalds (taktiku 1828.—1834.) no Taeveres, Bernhards Heinrichs Michelsons (taktiku un filozofiju no 1829.—1831.) no Vilandes apriņķa, Kursu melderā un viņa sievas Helenes, dz. Masing, dēls Kārlis Heinrichs Johansons (oikonomiju 1829.—1833.), Anijas muižas kalpotāja Kārļa Jürgensona un viņa sievas Marijas dēls Fridrichs Jürgensons (medicīnu 1829.—1838.), Kodave-

Roelas, ema oli sūdinud samuti puhtees-ti soost (Matthiesen). Samal aastal astus ūlikooli Vōru kullasepa Martin Rink'i poeg Otto Harald Rink (1822—1831). 1823 a. kuni 1829 a. oli siin ka arstiteadust õppiv Heinrich Gläsdorff, Paide lähedal asuva Māo mōisa teenija Jūri Gläsdorffi ja ta naise Mari poeg.

Nāhtavasti vāhe eelpool nimetatud Johan Martin Janteri vend, Kanepi kōstri poeg Christian Friedrich Janter õppis ūlikoolis usuteadust 1825—1828. Eestlased on veel Tartu mōldri poeg Martin Heinrich Jacobi (filosoofiat 1826—1833), Juuru khlk. Jerlepi mōisa teendri poeg Otto Wilhelm Dannenberg (astunud arstiteadlaseks 1826), Tartumaalt Kavast pärit Woldemar Krueger (filosoofiat 1827—1828), Benjamin Gross (filosoofiat 1827—1828), Georg Sander (taktikat 1828), Taeverest pärinev Bernhard Caspar Osvald (taktikat 1828—1834), Viljandimaalt pärit Bernhard Heinrich Michelson (taktikat ja filosoofiat 1829—1831), Kursi mōldri ja ta naise Helene, sünd. Masing'i poeg Carl Heinrich Johannson (ekonoomiat 1829—1833), Anija mōisateenija Carl Jürgenson'i ja ta naise Mari poeg Friedrich Jürgenson (arstiteadust 1829—1838), Kodavere khlk. Katharinenhofi rentnik Georg Mühlenthal'i ja ta naise Anna, sünd. Reinvald'i poeg Gustav Mühlenthal (usuteadust ja ekonoomiat 1829—1834), Jacob Johnson Hantwig (ekonoomiat 1829—1833), Viru-Jaagupi kōrtsmik Anton Uhlbergi poeg Aleksander Uhlberg (arstiteadust 1830—1835), Maximilian Jürgenson (õigusteadust ja muud 1830—1832), Viljandist pärinev mōisateenijate poeg Michael Richard Johnson (filosoofiat ja ökonoomiat 1830—1837), Tartust pärinev Peter Christian Reinhold (filosoofiat ja ökonoomiat 1830—1836) jne. jne.

Tāiesti saksastunud eesti perekondade lapsi käis palju ūlikoolis. Nende õige päritolu sagedasti kattub Saksa liignimega, nii et neid raske on leida, ja nad ise on

res draudzes Katarinenhofas rentnieka Georgs Mühlentala un viņa sievas Annas, dz. Reinvald dēls Gustavs Mühlentals (teoloģiju un oikonomiju 1829.—1834.), Jakobs Johansons Hantvigs (ekonomiju 1829.—1833.), Viru Jaagupu krodznieka Antona Uhlberga dēls Aleksandrs Uhlbergs (medicīnu 1830.—1835.), Maksimilians Jürgensons (tieslietu zinības un citu 1830.—1832.), Vilandes muižas kalpotāju dēls Michaels Richards Johansons (filozofiju un oikonomiju 1830.—1837.), Pēters Christians Reinholds (filozofiju un oikonomiju 1830.—1836.) no Tērbatas u. t. t., u. t. t.

Augstskolu apmeklēja daudzi pilnīgi pārvācojušies igauņu ģimeņu bērni. Viņu īsto izcelšanos bieži sedz vācu uzvārds, tā kā viņus grūti atrast, un viņi paši ir zuduši igauņiem bez pēdām. Minēsim piemēram no tiem kaut vai medicīnas studentu rentnieka dēlu Franci Gotlību Bachmani, kas sāka studēt 1802. g., tāpat ir pamats skaitīt par igauņi arī rentnieka dēlu Pēteri Vilhelmu Hannerdu (studēja medicīnu 1805.—1808.). Tērbatas galdnieka dēls Kārlis Fridrichs Eisenšmits ir mācījies dievvārdu zinības no 1810.—1813., tāpat teoloģiju 1812.—1815. g. studēja Aleksandrs Bachmans, jurists bija Kārlis Heinrichs Cimmermanis 1814.—1817. Teoloģijas students bija 1815.—1818. no Helmes draudzes Asumas Fridrichs Kümmerlings.

Apšaubāma ir arī medicīnas studenta Johana Natanaela Reimana (1818.—1822.) vācu tautība, tāpat filozofijas studenta Kārļa Gustava Špehta tautība (iestājās augstskolā 1818.). Pēdējā tēvs bija Karksi pili galdnieks. Igaunis liekas esam arī Heinrichs Johans Maertens (dz. 1802. Adaverē, studējis teoloģiju 1819.—1823., tēvs — „disponents“ Vōisiku muižā Vilandes aprīņķī). Igaņu asinis, bet vācu gars bijis arī Helmes draudzes loceklim Georgam Bernhardam Morsam (filozofijas fak. 1819. — 1820.), kura tēvs bija rentnieks minētajā

jālgietult kaotsi lāinud eestlastele. Mainigem nāitena neist meditsiini oppima tulnud 1802 a. rentnikupoega Franz Gottlieb Bachmanni, samuti pōnjusi on arvata eestiaseks ka rentnikupoega Peter Wilhelm Hannerd'i (oppis meditsiini 1805—1808). Tartu tislēri poeg Carl Friedrich Eisen-schmidt on oppinud teoloogiat 1810—1813, samuti teoloogiat 1812—1815 Aleksander Bachmann, juristiks oli Carl Heinrich Zimmerberg 1814—1817. Teoloogia ūliōpilaseks oli a. 1815—1818 Helme khlk. Asuma'lt pārit Friedrich Kümmerling.

Kūsitav on ka arstiteaduse ūliōpilase Johann Nathanael Reymanni (1818—1822) saksa pāritolu, samuti filosoofia - ūliōpilase Carl Gustav Specht'i pārinevus (astus ūlikooli 1818). Viimase isa oli Karksi lossis tislēriks. Eestlane nāib olevat Heinrich Johann Maertens (sūndinud 1802 a. Adaveres, ūlikoolis usuteadlane 1819—1823, isa — „disponent“ Vōisiku mōisas Viljandimaal). Eesti verd, kuid saksa vaimu on olnud ka Helme khlk. pārinev Georg Bernhard Mors (filosoofiateaduskonnas 1819—1820), kelle isa oli rentnikuks samas kihelkonnas ja abiellunud eesti soost pārinevate Tennerite ūhe perekonnaliikmēga. Tema vend Alexander Gustav Mors uuris jurisprudentsi 1823—1825 a. Vōimalik, et Sama laadi pārinevusega oli ka Karl Heinrich Petersenn (arstiteadlane 1819—1825), kelle isa oli kihelkonna kohtu kirjutaja.

Ka Johan Friedrich Peterson, Tallinna tolliametnik Elias Petersoni ja ta naise Margaretha, sūnd. Press'i poeg tōenāoliselt oli eestlane, kui mitte rootslane vōi soomlane (arstiteadlane 1823). Filosoofia teaduskonnas a. 1825—1828 olnud Vōru tōllassepa poeg Johann Christian Ungewitter oli vāhemalt ema kaudu eesti soost (Hinrichson), On veel terve rida teiste perekondade liikmeid-ūliōpilasi kuni 1830 aastani, kellel oli tōenāoliselt eesti verd, kuid kellest eestlusele kas mingit vōi ōige vāhe kasu oli (Wieckberg, Norrmann'id, Falck'id, Grünthal, Schmidt,

draudzē un precējies ar igaunu tautības Tenneru ģimenes locekli. Viņa brālis Aleksandrs Gustavs Morspētija tieslietu zinātnes no 1823.—1825. Iespējams, ka igaunis bija arī Kārlis Heinrichs Pētersens (medīķis no 1819.—1825.), kura tēvs bija draudzes tiesas rakstvedis.

Arī Johans Fridrichs Petersons, Tallinnas muitas ierēdņa Eliasa Pēterona un viņa sievas Margaretas, dz. Press, dēls patiesībā bija igaunis, ja ne soms vai zviedrs (medīķis 1823.). Filozofija fakultātē 1825.—1828. studējošais Christians Ungeviters bija mazākais no mātes puses igaunu tautības (Hinrichson). Ir vēl vesela rinda citu ģimeņu locekļi — studenti līdz 1830. g., kuriem acīmredzot bija igaunu asinis, bet no kuriem igauniem bija maz vai arī nebija nekāda labuma (Viekbergs, Normani, Falki, Grüntals, Šmits, Laubmans, Freis, Kiisels, Manke, Lindemans, Tomsons, Grasmans, Lehmanns, Gerstfelds, Rogenbaus, Kimentāls, Šneiders, Rozentāls, Eglofs, Bušs, vairākas Masingu un Ignatiusu ģimeņu pilnīgi pārvācojušas atvases u. t. t.). Turpmākie pētījumi, protams, spēs sīkāk apgaismot šo dzimtu piederības jautājumu.

Bet ar studentu un vēlāk augstskolas mācības spēku darbību vien neierobežojās igaunu līdzdalība Tērbatas augstskolas dzīvē 19. gadsimta 1. pusē, bet par augstskolas kuratoru bija tai laikā no igaunu zemnieces cēlies un krievu kara dienestā spīdošu karjēru sasniegušais ģenerālleitnants, vēlāk par ģenerāli paaugstinātais Gustavs fon Graffström s. Neraugoties uz savu zviedrisko vārdu un ka viņā bija no tēva puses daļa zviedru asiņu, viņš arvien sajuta radnieciskas attiecības ar savu tautu un apciemojot dzimteni Lihulu, satiekas ar saviem radniekiem — igaunu zemniekiem. Karā pret frančiem, vadīdams savu rotu, kas ietilpa Preobraženska miesas sargu pulkā, viņš piedalījās daudzās kaujās Vācijas teritorijā) (Lūtcennas, Kulmas, Baucenas, Leipčigas u. c. kaujās), kopā ar savu pulku piedalījās svinīgajā Parīzes ieņemšanā 1814. g., pēc tam ātri ce-

Laubmann, Frey, Kiisel, Manke, Lindemann, Thomson, Grassmann, Lehmann, Gerstfeldt, Roggenbau, Kimmenthal, Schneider, Rosenthal, Egloff, Busch, mīdmed Masingi ja Ignatiuse perekondade tāiesti saksastunud vōsud jne.). Tulevane uurimus muidugi suudab asjalikumalt val-gustada nende sugukondade pāritolu kūsī-must.

Kuid mitte ainult ūliōpilastena ja hiif-jem ūlikooli juures ōppejōududena ei piir-dunud eestlaste osavōtt Tartu ūlikooli elust 19. sajandi I poolē, vaid ka ūlikooli kuraatoriks oli tol ajal eesti talunaisēst pārinev vene sōjavāeteenistusē siirdunud ja seal hiilgava karjāari teinud kindrallēit-nant, hiljem tāiskindraliks ūlendatud Gustav von Graffstrōm. Vaa-tamata oma rootsipārasele nimele ja sel-lele, et isa poolt temas oli ūks osa rootsi verd, tunneb ta alati sugulaslikke suhteid oma rahvaga, ja kodunurgas Lihulas kāies puutub kokku oma sugulaste eesti talu-poegadega. Sōjas prantslaste vastu juhti-des oma roodu, mis kuulus Preobrašenski ihukaardivāe polku, vōtab ta osa reast lahinguist Saksamaa pinnal (Lūteni, Kulmi, Bautzeni, Leipzigi j. t. lahinguist), koos oma polguga teeb kaasa piduliku sissemārssi Pariisi 1814, selle jārģi kii-resti tōustes, osalt nāhtavasti Nikolai I venna suurvūrēst Mihail Pavlovitsi hea-tahlīkul eestkostmisēl, kes oli Craffstrō-miga sōbralikeis sidemeis, saab ta varsti aukōrgendusē, olles Moskva ihukaardivāe rūgemendi ning ūhtlasi kaardijalgvāe di-viisi ūhe brigaadi komandōriks. Graff-strōm vōttis osa oma rūgemendiga Vene-Tūrgi sōjast 1828—1829, vōidēlde muu-seas, Varna all, ja Poola māsēsu rahusta-misēst.

Kuna tema tervis ei vōimaldanud enam teenimist sōjavāes, mārātīgi ta Tartu ōppekonna kuraatoriks, mil kohal oli a. a. 1836—1854. Olles Vene haridusministri krahv S. Uvarovi suur usaldusalune, tāitis ta Nikolai I poolt mārātud vaimus ja sōjavāelasena valju distsipliini nōudmise-ga oma ūlesandeid ja āratas sellega erīlist pahameelt enda vastu baltisaksa „arīstok-raatide“ ringides, nagu sellest ise kirju-tab Uvarovile, Kuid ta rohked vaenlased-ki pidid tunnīstama, et ta oli otsekohone,

loties uz augšu, pa daļai Nikolaja I brāļa lielkņaza Michaila Pavloviča labvēlības atbalstīts, jo tas bija ar Craffströmu draudzīgās attiecībās, viņš drīz dabūja paaugstinājumus, būdams Maskavas mīešas sargu bataljona un arī gvardes kājnieku divīzijas vienas brigādes komandieris. Craffströms piedalījās ar savu bataljonu krievu — turku karā 1828. — 1829., starp citu cīnīdamies pie Varnas un poļu dumpja apspiešanā.

Tā kā viņa veselība vairs neatļāva kalpot karaspēkā, viņu iecēla par Tērbatas mācības iecirkņa kuratoru, un bija šai amatā no 1836.—1854. Būdams krievu izglītības ministrs grāfa S. Uvarova uzticības persona, viņš pildīja savus uzdevumus Nikolaja I noteiktā garā ar lielu disciplīnu un ar to radīja sevišķu niknumu Baltijas vāciešu „aristokrātu“ aprindās, kā viņš pats par to raksta Uvarovam. Bet arī viņa daudzajiem naidniekiem bija jāatzīst, ka viņš bija taisnīgs, godīgs un vienkāršs cilvēks, kaut gan skolas izglītība tam bija maza. Interesanti atzīmēt, ka viņa, toreizējās apstākļos lielo mantību, kas sniedzās līdz 300.000 sudraba rubļiem, mantoja viņa radnieki, igauņu zemnieki Lääne un Pērnavas apriņķu ziemeļos. Šie zemnieki pateicībā uzcēla viņam marmora kapa pieminekli Tērbatā Jāna kapsētā. Craffströma laikā

aus ja lihtsa kāitumisega inimene, kuigi väikese kooliharidusega. Pole huvituseta mainida, et tema, tollekordseis oludes igatahes hiigla pärandus, mis ulatus 300.000 hõberublale, langes ta sugulastele, eesti talupoegadele Läänemaal ja Põhja-Pärnemaal. Need talupojad pästisid oma tänutäheks ta hauale Tartu Jaani surnuaial suure marmormälestusmärgi. Craffströmi kuraatoriks olemise ajal oli eestlasi Tartu ülikoolis juba õige mitmeid.

Mis puutub eesti üliõpilaste organiseerimisse, siis sündis see juba 1870 a. See organisatsioon — nimelt Eesti Üliõpilaste Selts püsib tänini. Samal ajal, kui lätlased asutasid oma korporatsiooni „Lettonia“ käis samalaadne organiseerimine eestigi üliõpilaste keskel, kuid eesti korporatsiooni ei lubatud, kuna kardeti temast kujudnevat liig tugev rahvusluse kants.

Tērbatas augstskolā jau bija vairāki igauņu tautības studenti.

Kas attiecas uz igauņu studentu organizēšanos, tā notika jau 1870. g. Šī organizācija — Igauņu studentu biedrība pastāv vēl tagad. Tai pašā laikā, kad latvieši dibināja savu korporāciju „Lettonia“, tāda pat veida organizēšanās notika arī igauņu studentu vidū, bet igauņu studentu organizāciju aizliedza, jo bijās, ka tā būtu par daudz spēcīgs nacionālisma cietoksnis.

DAIĻLITERĀTŪRA

K. Ellers

Jūra, šalci, zeme, ziedi*)

Jūra, šalci, zeme, ziedi,
Sniegs lai mirdz un ledus zvīl!
Te mums graudu birums briedis,
Te ikviens šo zemi mīl.

Mūsu krastos, mūsu salās
Varoņķēpi sargās mūs,
Un aiz ziemeļdebesmalas
Augsta Vara modra būs!

Tulkojis Jānis Žīgurs.

*) Dzejolis godalgots Igaunijas jaunās himnas un svētku dziesmu konkursā.

K. Eller

Õitse maa ja müha meri!*)

Õitse maa ja müha meri,
Sära lumi, läigi jää!
Põld, mis kannab viljateri
Alati me omaks jää!

Meie randu, meie saari
Kaitsku kangelaste käed.
Põhjataeva sinikaari
Hoidku ikka kõrged väed!

*) Anhinnatud hümnitaoliste rahva pidulaulude võistlusel.

Marija Under

Ceriņu laikā

Jau baltās ievas mums ardievu saka,
Un ceriņi ar ziliem ziediem nāk;
Aiz sētas pumpuri jau vērties sāk,
Un smaršas pilna vecā dārza taka.

Nu naktīs mani nevilina dusa,
Sirds kvēl kā ēzē karsēts dzelžu daiks;
Nu ceriņiem ir ziedēšanas laiks!
Kā vienaldzīga varu būt un klusa!

Bet tevis nava te — kādēļ, kādēļ tad diena
Tik ziedu bagāta un mulsinoši skaista;
Kādēļ tik balta nakts, ja es še esmu viena?

Kādēļ gan ceriņi ap mani smaršu laista,
Par smagu vienai nest šo daiļo rotu —
Bet tevis nava te, kam visu dotu.

Tulkojusi Lonija Jēruma.

Marie Under

Sirelite aegu

Ju toomehelbed jätvad jumalaga
Ja sirelite öitseag on käes:
Kõik pungad pakatavad täies väes,
Kõik pöösad sinetavad maja taga.

Ja ööseti nüüd ei ma enam maga:
Mu süda õhetab kui hõõguv ääs —
Ah, sirelite öitseag on käes!
Kuis võiks ükskõikne olla ma ja vaga!

Kuid sind ei ole siin — misjaoks, misjaoks
siis päev
Nii täis neid suuri lilla õisi loodi?
Misjaoks siis öö, nii heldelt valgeks jää,

Nii lõhnulaotavalt ümber minu voodi?
Nii raske üksi kõike ilu kanda —
Kuid sind ei ole siin, et teda sulle anda.

Leonīds Breikšs

Mājās pārnākot

Sveika, upe, kur es vēžus ķēris,
Vējš kad šalca, prieku zvanīdams:
Atkal ved gar tevi mani bērīs,
Savu gudro galvu klanīdams.

Nav neko man nozaguši gadi:
Mežs tāpat vēl liksms man pretī dzied;
Sveiki, bērzi, mani baltie radi!
Sveiki, kārkli, kas gar purvu bried!

Sveiki, platās, glumās ratu sliedes,
Sveiki, lapas, kas pār ceļu skrien;
Kad pār zārku manu klusums ziedēs,
Jūs tāpat es milēšu arvien.

Jo ir laimīgs tas, kas atkal dienās
Atgriežas, kur ceļš tam bija sākts:
Mana dvēsele kā smarša sienā
Atkal reiz šais laukos dzīvot nāks.

Jo es gribu atkal iekrist sūnās
Tā kā viņās lietus lāses krīt,
Jo es gribu — pārvērties par zemi —
It kā zeme — zaļus asnus dzīt.

Leonid Breikš

Koju tulles

Tere, jōgi, kus ma vähki püüdsin:
Jälle sinust mööda hall mind veab,
Kohav tuul kus rõõmsalt vastu hüüdis.
Jooksul noogub targa hobu pea.

Pole midagi mult, varastanud
Aastad; mets, nii rõõmus kohin sul!
Tulen jälle sugulaste manu,
Kased, pajud soos ja nõlvakul!

Tere, rööpad siledad ja laiad,
Tere, lembelt lendlev leht ning puu;
Kirstuski ja vaiksēs surnuaias
Armastab teid minu süda truu.

Õnnelik, kes päevil jälle jõuab
Sinna, kus kord algas reisi tiir.
Hing mul lõhnav hein — ta jälle nõuab
Sinna, kus on haljas põlluviir.

Sest ma tahan heita sammaldesse
Nii, kui neisse kukub vihma piisk,
Sest ma tahan ise mullaks jääda —
Tärgata ja haljendada siis.

Tõlkinud Jaan Žigur.

Lielā dzīve un mazais cilvēks

Suur elu ja väike inimene

Dzīve ir tik savāda, pasaule bez gala un malas, un tomēr pats mazākais cilvēks nevar viņā tā klusi nozust. Vai nu noskan viņš kā vārds, vai kā izkopts džinksts brucinot un trīsēdams ierakstās mūžības grāmatā: strinkt, tai nodaļā zem lielā uzraksta: nemirstība. Un kādas gan savādības nav pašā dabā! Tāds dzīves prieks! Skaties, to jocīgo koku vītoli. Klusi viņš aug savā nodabā ceļmalā, pelēks un spurains, vai arī kautkur ganību tuvumā. Tu, cilvēks, gribi salabot savu sētu ap mājām, un nedomādams paņem vītola stumbenu, iedzen zemē — tā nu atkal kādu laiku turēs, un vakarā ej mierīgi gulēt, bet pēc gada brīnīs: stumbenam atvases! Pavasari tavam sētas mietam apaļi, mīksti pūpoli! Viņš ir laidis saknes un dzīvo! Nu, ja būtu kautkur nomests pie malas, tas satrunētu un mirtu. Tā ir cilvēks, kā kāds vītola stumbens. Iedzen viņu tikai kaut cik mitrā zemē, kur iespēja uzsūkt sulas, un tas steigšus laiž saknes, dzen maikstes un bauda sauli.

Tā varētu domāt, tas mazais cilvēks, kas brauc no setuku zemes puses jaunoss, baltos redzēlu ratus uz Paīķa kroga pusī. Tā viņš varētu domāt gan, bet rādās, ka viņš pilnīgi bez domām, jo acīs skatās plati un tukšas. Kamēr būs sasniegts krogs, braucot tos divi kilometrus, kalssenaiss cilvēciņš vēl varētu domu tā turpināt, tagad kavējoties atmiņās. — Apmēram tā. Es toreiz, kad ganīju mātes govīs Dēliņkalna pakājē, biju Pīterītis, tad mani iesvētīja un sauca par Petri. Kur tas laiks! Ilgi mani sauca par Petri, un kas šim manam otrajam cilvēkam nebij jāredz, nebij jādzird, kur manām rokām nebij jāpieskaņas. Tad nemanot pārvērtos trešā cilvēkā — atkal Pīterītī. Paīķa Pīterītī. Dievs zina, kamdēļ mani sauca par Paīķa Pīterītī?! Jā, to tik Dievs zina!

Bet cilvēks, liekās, nedomā nekā. Arī gulēt negul valējām acīm, viņš šad,

Elu on nii imelik, maailm otsatu ja ääretu, ja ometi vähimgi inimene ei saa temas nii vaiksesti kaduda. See, kas nüüd kõlatab sõnana või vajutab oma märgi vi-kati vihinana rohmides ja värisedes igaviku raamatusse: viuhti, sinna ossa, mis on ära märgitud pealkirjaga — suremattus. Ja milliseid küll imelikke asju pole looduses endas! Säärane elurõõm! Vaata, seda naljakat puud — paju. Vaiksesti enda ette ta kasvab tee ääres, hall ja oksline, või jälle kuskil karjamaa lähedal. Sa, inimene, tahad parandada oma tara maja ümber, ja mõtlematult võtad paju tüvika, taod maa sisse — nii nüüd jatkub tükiks ajaks, ja õhtul heidad rahulikult magama, kuid aasta pärast imestad: tara kaikal on võsud! Kevadel on su tara kaikal ümmargused, pehmed urvad! See on ajanud juuri ja kasvab! Jah, oleks kuhugi kõrvale visatud, see kõdunek ja sureks. Samuti ka inimene. nagu mõni paju tüvikas. Löö see vaid vähegi niiskesse mulda, kus on võimalus imeda mahla, ja ta ajab kiiruga juuri, tekitab idusid ja mõnuleb päikeses.

Nii võiks mõelda see väike inimene, kes sõidab setumaa poolt uues valges redel-vankris Paiki kõrtsi poole. Nii ta võiks mõelda küll, kuid näib, et ta on täiesti mõtetest lage, sest silmad vaatavad laialt ja tühjalt. Kuni jõuaks kõrtsini, sõites seda paari kilomeetrit, kuivetand inimesekene võiks veel mõtet nii jatkata, nüüd mälestusis viibides. — Umbes nii. Sellal, kui Kurādimäe jalal karjatasin ema lehmi. oli ma Peetriks, siis käisin leeris ja mind hüüti Peetriks. Kus see aeg! Kaua mind hüüti Peetriks, ja mida see minu teine inimene küll ei pidanud nägema, kuulma, mida mu käed ei pidanud tegema. Siis märgatamatult moonduisin kolmandaks inimeseks — jälle Peetrikeseks. Paiki Peetrikeseks! Jumal teab, miks hüüti mind Paiki Peetrikeseks?! Jah, seda teab vaid Jumal!

Kuid inimene, näib, ei mõtle midagi. Ega ka maga avasilmi, ta ajati liigutab — õlgu ning kuigi on jäänud vaid vaevalt ki-

tad parausta plecus un pavīpsnā, un kaut palicis, vēl tikko kilometrs, uzsauc zirgam — nū, sābri!

— „Skat, Paika Pīterītis atbrauc!“ — Pametis acis logā, iercaucās krodzinieks.

Pīterītis ilgi kavējas un nenāk krogus istabā, kamēr rati nolikti stadulā, zirgs pabarots kā nākas, tad tik viņš parādās, kreksķina un vīpsnā.

„Dievs palīdz!“

„Paldies, paldies, ko nu Dievs te varēs palīdzēt, velna paspārnē,“ smejas garais krodzinieks un melnā kārpa uz zoda paslēpjas kaklautā.

Zemajā telpā paliek tā kā gaišāk, tā kā siltāk, un sevišķi gaiši tur, kur piesēžas Pīterītis, sakrusto rokas un labsirdīgām acīm pēc kārtas ieskatās katra vieta seiā.

„Rītišķis klāt!“

Saimniece noliek Pīterīša priekšā lielu tējas krūzi, sarkano turku piparu pāksti, kviešu karašu un bļodiņu ar sviestu un biezpienu. Tā jau gadiem ir Pīterīša maltīte šai vecajā krogū.

„Paldies, paldies, krodziniec!“

Pīterītis uzliek sviestu un pienu tāpat visai karašai un nokožas. Kad viņš tā remdējis izsalkumu, pat tie vīri, kas vairāk noreibuši, nekā paši to gribētu, izberž ar repuļainām dūrēm acis. Jā! Nu, ir gan ko skatīt! Pavisam lēni un kavēdamies Pīterītis pārplēš cinobra sarkano pāksti, un saber mutē iedzeltenās sēkliņas, tad viņš tik pat gausi lēnprātīgs uzdzer karsto tēju. Krogum pāršalcas dziļa nopūta. Tas Paika Pīterītis vēl vienmēr tik pat trakš. Viņam pienāk klāt un cieši līdzās nosēžas kāds svešs cela vīrs, tas nu to brīnumu redz pirmo reizi.

„Saki man, kā tu to vari?“

Viņš, svešnieks būdams, nezina, ka jāklusē šai svinīgajā brīdī. Pīterītis uz plaukstas izdauza pāksti un pēdējās paliekas saber mutē.

„Kā es varu? Nu, skaties!“

„Tas taču ellīgi kož!“

„He — he! Ak, kož gan! Jā. Atce-ros, vēl biju zēns, un pie Dēliņkalna mātei ganīju govīs, tad man patika spēlēties ar šim austiņām. Es vienu tādu sa-

lomeeter, hōikab ta hobusele — nōoh, vennas!

— „Nāe, Paiki Peetrike sōidab! — Hū-atab kōrtsmik, heitnud pilgu akna poole.

Peetrike ōiendab kaua ja ei tule kōrtsituppa, kuni vanker on paigutatud kuuri, hobune sōōdetud nagu kord ja kohus, vaid siis tuleb ta nāhtavale, kāhistab ja muheleb.

„Jumal appi!“

„Aitāh, aitāh, mis nūūd Jumal siin kuradi rāāsta all vōib aidata,“ naerab pikakasvuline kōrtsmik ja ta must kāsn lōual peitub kaelarātikusse.

Madalas ruumis lāheb nagu heledamaks, nagu soojemaks, ja eriti heledaks sēāl, kuhu istub Peetrike, paneb kāed risti ja vaatab hāāsūdamlīku pilguga kordamōōda īga vōōra nākku.

„Homnikusōōgi aeg kāes!“

Perenaine asetab Peetrikese ette suure teekruusi, punase tūrģi pipra kōdra, nisu-leiva ja vōi ning kohupiima. See on juba aastaid Peetrikese einēks siin vanas kōrtsis.

„Aitāh, aitāh kōrtsi perenaine!“

Peetrike mēārīb vōi ja kohupiima niisama terve leiva otsa ja hakkab haukama. Kui ta nii oma nālja on kustutanud, īseģi need mehed, kes rohkem purģus, kui īse seda tahaksid, hōōruvad krobēliste kāmb-
lateģa silmi. Jaah! Nūūd on kūll mis nāha. Ūsna tasa ja viivitades purustab Peetrike tsinoober punase kōdra, ja rapu-
tab suhu kollakad seemnekesed, siis ta niisama aeglaselt rahulikul meelel vōtab pāē-
le kuuma teed. Kōrtsitoast lāheb lābi sū-
gav ohe. See Paiki Peetrike on ikka veel niisama hull. Tema juurde tuleb, ja otse tema kōrvale vōtab īstet vōōras teekāija, kes nūūd nāeb seda imet esmakordselt.

„Ūtle mulle, kuidas sa seda suudad?“

Tema olles vōōras, ei tea, et sel pūhali-
kul hetkel peab vaikīma. Peetrike raputab kōtra pihku ja puistab viimased tērad suhu.

„Kuidas ma suudan? Eks vaata!“

„See ometi kīnītab pōrgulikult!“

„He-he! Ah kīpitab kūll! Jaah. Mā-
letan. olin veel jōnglāne, ja karģatasin Kuradīmāējalal ema lehmi, siis mulle meeldis māngīda nende kōtradega. Pure-
sin kord ūhe sellise puruks, kus nūūd pu-

košļāju, kur nu sakošļāju — uz mēles tikai uzliku, vai to mūziku! Skrēju uz ezeru un turēju mēli ūdenī. Tā dega! Tad es biju mazs zēns, tāds, gadu septiņu, astoņu. Kad mani iesvētīja un sauca par Petri, tad nu sāka iet dažādi. Vēlāk saradās visādi dzīves saldumi, un nu vecumā sirds prasa ko sīvāku. No cukura man nāk vēmiens. Jā, jā!“

„Ei, nū!“

„Jā, jā. Kāds savāds cilvēks: netie.“
Svešais krata galvu.

Bet Pīterītis vairāk nerunā, viņš iet uz savu galu. Viņam te lielajā krogū ir sava istabele ar šķirstu, krēslu un gultu. To neviens lāgā nezina, vai Pīterītis istabiņu irē no krodzinieka, vai kā, bet tukša viņa stāv un auksta, kamēr Pīterītis pasaulē, un durvis veras, kad viņas saimnieks atkal mājās.

Vecais vīrs ir ceļā noguris, viņš nopūšas, atlaiž muguru uz čaukstošā salmu maisa, un tā gul un skatās platām acīm griestu dēļos. Tagad ir mierīgi, nav vairs ratu dārdoņas, nav kratīšanās, un tagad Pīterītis varētu tiešām pakavēties atmiņās, jo te ir ļoti klusi, nekas netraucē, nekas neduļķo ar nemieru domu dzīles.

Tagad viņš varētu domāt tā:

Traks es biju, kad trešo vasaru mani par Petri sauca, — un aizkūlos setuku zemē. Un tā ugunīgā setuku meitene Matli arī nav prātīga saucama. Es biju spēcīgs vīrs, gan tāds pamazs, bet kad viņa mani ņēma rokās, tad! Kad tevi piķis, to Matli! Un raugi, tak beidzot iekārojās setuka Ādū mantas. Man jau nekas nebija, bet Ādū katru Krusta dienu veda pieci, seši zirgi no Raunas tirgus. Zeme nu gan nekas, kā jau visiem setukiem — vāja. Sievas ar, sievas sēj, visu sievas! Ādū solīja, kad Matli apprecēs, tad nelaus tik smagi strādāt. Vienmēr jau sola, kad ņem sievu. Setukam sieva nav greznums, nav rota vien, bet mājas turētāja un viņas vienīgais lepnums ir auglība. Vīriem tik vien bija kā noņemties braucot pa tirgiem ar traukiem, ziepēm, kauliem un lupatām. Vini mainījās precēm, godīgi tirgojās, un ti-

ruks — panin vaid keelele, oh seda muusikat! Jooksin järve äärde ja hoidsin keelt vees. Nii põles! Olin siis väike poisiklutt, nii aasta seitsme, kaheksane. Kui käisin leeris ja mind hakati hüüdma Peetriks, siis hakkas minema väga mitmeti. Hiljem korjus kokku igasugused elumagususi, ja nüüd vanas eas süda tahab midagi kibedamat. Suhkur ajab mind oksele. Jaa, jah!“

„Mine ikka!“

„Jaa, jah. Milline imelik inimene; ei usu.“

Võõras raputab pead.

Kuid Peetrike ei räägi enam, ta läheb oma kambriisse. Tal siin suures kõrtsis on oma kambriike, kirstu, tooli ja sängiga. Keegi ei tea õieti, kas Peetrike üürib tubu kõrtsnikult, või kuidas, kuid tühi see seisab ja külm, kuni Peetrike on maailmas, ja uks avaneb, kui kambriikese peremees jälle kodus.

Vana mees on pikal teel väsinud, ta ohkab, heidab selili kahisevale õlekotile, ja lamab nii ning vahib pärani silmil lae laudadesse. Nüüd on rahu, pole enam vankri mürinat, pole põrumist, ning nüüd võiks Peetrike tõesti viibida mälestusis, sest siin on väga vaikne, keegi ei sega, keegi ei sogasta rahutusega mõtte sügavusi.

Nüüd ta võiks mõelda nii:

Hull ma olin, kui mind kolmandat suve hüüti Peetriks — siirdusin setumaale. Ja see tuline setutüdruk Matli pole ka mõistlikuks peetav. Olin tugev mees, küll sääranne väikese võitu, aga kui tema mu käsile võttis, siis! Võtaks pagan, seda Matli! Ja näe, ometi lõpuks himustas setu Aadu vara. Polnud julu muju midagi, kuid Aadu tõi koju igal Ristipäeval Rauna laadalt viis kuus hobust. Maa nüüd küll, nagu juba kõigil setudel — oli kehv. Naised künnavad, naised küllivad, kõike naised! Aadu töötas — kui kosib Matli, siis keelab ära raske töö teemise. Lubatakse ju alati kui naitutakse. Setul naine pole uhkuseks, pole ainult ehteks, vaid maia korraldajaks ja tema ainsaks vooruseks on viljakandvus. Meestel oli küllalt tegu sõites laatasid mööda pottide ja kaussidega, seepide, luude ja nartsudega. Nad vahetasid kaupa, hangeldasid ausasti, ja ai-

kai ziemā atgriezās pie savām sievām siltajās migās.

Lepnas bija kāzas Matlī un Ādū. Viņš lunkani no malas pielīda dzīru namam, un brīdi palūkojās zaudētā laimē. Sirds, klusi! Sievas grozījās sētsvidū un smējās skaļā balsī. Šodien viņas visas bija skaistas un kārdināja vīriešus. Baltos, kuplos mēteļos ar melnām vilnas vai samta apšuvēm un lielām, smagām sudraba saktām, viņas apbūra savus vīrus

nult talveks pöördusil oma naiste juurde soojasse kottu.

Uhked olid pulmad Matlil ja Aadul.

Tema hiilis häbelikult pidumaja juurde ja heitis hetkeks pilgu kadunud õnnele. Süda, vaiki! Naised tiirlesid õues ja kilasid valjul häälel. Täna olid nad kõik ilusad ja veetlesid mehi. Valgeis, laiades sõbades mustade villaste või sammeti ääristustega ja suurte, hõbedaste sõlgedega nad kütkestasid oma mehi ja peigmehi.

Igaunu tautiskā deja „Tuljaks“ (skat. rakstu „Baltijas jaunatnes pirmais draudzības vakars“ 38. lpp.).

Eesti rahvatants „Tuljak“ (vaat. artiklit „Balti noorsoo esimene sõprusõhtu“ 38. lhk.).

Estu tautinis šokis „Tuljaks“ (žiūr. straipsni „Pabaltēs jaunimo pirmasis susidraugavimo vakaras“ 38. psl.).

un līgavaiņus. Tiem bija grūti ciesties — nepalaist roku! Kāzas! Kāzas!

Tere Vidū! Tere Ādū!

Dziedāja un mīcīja, biezās zeķēs un smagās kurpēs ieautās kājas, jautrais kāzinieku bars. Un Petris kā asinskārs lūsis lodāja apkārt mājām, līdz beidzot tomēr notvēra pašu jauno sievu.

„Ko tu te meklē?“ Sievas acīs zvīloja naid. „Tūliņ ej projām! Vai tu dzirdi, Petri!“

Neil oir raske hoida end vaos — valitseda kāte üle! Pulmad! Pulmad!

Tere Viidu! Tere Aadu!

Tampisid paksudesse sukkadesse ja kinglydesse kāngitud jalad, laulis lōbus pulmaliste jōuk. Ja Peeter kui verehimuline ilves hiilis ūmber maja, kuni lōpuks ometi pūiūdis kinni noore naise enda.

„Mis sa siin otsid?“ Naise silmīs kiirgas pōlgus. „Kohe kasi minema! Kas sa kuuled, Peeter!“

„Panāc, Matlī, šeit aiz stūra, es tevi lūdzu!“

„Nē, ej! Tu esi traks vīrietis!“

Un viņa izrāvās un bija prom.

Nu, ko tu dariji? Es gāju prom. Mani taču dzina. Nu jā! Viņa bija jau cita sieva. Setuka Ādū jaunā sieva. Ņem, Ādū, viņu, pirmais skūpstis pieder man! Zini to?

Un tā viņš gāja. Nakti. Pilnā mēnesnīcā. No setuku zemes uz Paika krogu. It kā viena setuku meitene būtu pasaulē?! Arī Katri ir skaistule, daudz vēl citu jaunu meiteņu. Tikai jāpelna nauda, jāpaliek bagātam, tad, kad ir nauda, meitene mīl dziļāk. Ik manta ir savāds magnēts, jo lielāks mantu kalns, jo spēcīgāk velk sev klāt meitas sirdi. Mantā Petrim ļābi laimējās. Viņš sāka klīst pa tirgiem. Mainīja, uzpirka, pārdeva, vārīja suslu — verdošā ūdenī lika stāpīgu sīrupu un bāroja ar to pušus un meitas, vīrus un sievas. Viņš pārdeva saiju — baltas maizes plāceņus un blakus viņam brangs miesnieks ar sārtu seju piedāvāja desas. Tā gāja gadi un puisi jau sauca par bagāto Petri. Viņš viens pats varēja nopirkt visu tirgu. Kā setuks viņš brauca pa zemēm un dziedāja iegriezies sētās:

Sē — eto oma, sē — eto oma,

Seto oma sija, joudu!

Seto oma sija, joudu!

O—o—o—ocke, O—o—o—ocke,

Ocke mule nercukese

Ma teil aua kausikēs'!

Pē — ele kauba, pē — ele kauba!

Pēle kauba pillikese —

Pēle kauba pillikēs'!

Viņš dziedāja, ka setuki esot atnākuši, setuki esot klāt, ļautiņi, meklējat lupatiņas, es jums došu blodas un piederām spēlītes!

„Tu nemaz neesi setuks!“, sauca Petrim jau pa gabalu sievas, viņas bija drošas, jo laulība viņas saistīja pie mājām; meitas, tās runāja klusāk, Petris bija puisis un viņa rati lieli un jauni, kas ziņa, viņos vēl vietas kādam . . .

Un viņš veda labākos Pečoru traucus.

„Tule siia nurga taha, Matli, ma palun sind!“

„Ei, mine! Sa oled pöörane meesterahvas!“ Ja ta rabeles enda lahti ja oli läinud.

Ja mis sa tegid? Ma läksin ära. Aeti ometi mind. Nojah! Ta oli juba teise naine. Setu Aadu noorik. Vōta ta sina, Aadu, esimene suudlus kuulub mulle! Tead seda?

Ja nii ta läks. Öösel. Heledal kuupais-tel. Setumaalt Paiki kõrtsi poole. Just kui üks setutüdruk oleks maailmas?! Ka Kadri on kaunitar, terve hulk veel teisigi tüdrukuid. Ainult raha vaja teenida, peab saama rikaks, siis, kui on raha, armastab tüdruk sügavamasti. Iगतliiki vara on isegugune magneet, mida suurem varamägi, seda tugevamini tõmbab ligi tüdruku sü-dant. Vara poolest vedas Peetril hästi. Ta hakkas käima ringi laatadel. Vahetas, ostis üles. müüs, keetis suslat — keevasse vette pani venivat siirupit ja kostitas sellega noisse ning tüdrukuid, mehi ja naisi. Ta müüs saia — valgetes pätsides, ja tema kõrval tüse, punase näoga lihunik pakkus vorsti iurde. Nii möödusid aastad ja meest hüüti juba rikkaks Peetriks. Tema üksinäini võis ära osta terve laada. Ta sõitis setuna maal ringi ja pöördudes taldessa laulis: —

See — eto omma, see — eto omma,

Seto omma siiä joudnu!

Seto omma siiä joudnu

O-o-o-otske, o-o-o-otske,

otske mulle nārtsukese

Ma teil anna kausike-es'!

Pääle kauba, pä-äle kauba!

Pääle kauba pillikese —

Pääle kauba pillikees'!

Ta laulis setude kohalejõudmisest. küsis nartse, lubades selle eest kausse ja peale kauba pillikesi.

„Sa ju nolegi setu!“ hüüdsid naised Peetrile juba kaugelt, nad olid julged, sest abielu köitis neid talu külge: tüdrukud need rääkisid vaiksemasti. Peeter oli nois-mees ja tema vankrid suured ja uued, kes teab, ehk sääl veel mõnele ruumi . . .

Ja ta tõi paremaid Petseri anumaid.

Teda oodati naerul nägudega, ja ta ise naeris ning laulis, ta oli loodud kaupmees. Kui mõni ninakas naine ajas vankri segi

Viņu sagaidīja smaidošām seļām, un viņš pats smējās un dziedāja, tas bija īsts tirgotājs. Ja kāda vīzdegune sajauca vedamo ratos un nekā nenopirka, Petris nerādīja skābu vaigu, bet uzdāvāja vēl māla spēlīti.

„Še papūt, tu esi skaista sieva, es labprāt ...“

Sieva ieģrūda smagi dūri sānos puisim un nosarka. — „Klusi!“

Vīri jau tā nerunāja. Pat ligavaiņi neteica, — Tu esi skaista, bet tā: es gribu tevi, vai tu nāksi pie manis?

Petris nebija lepins. Bagāts un vienkāršs. Tāds es biju un varu pats sevi uzslavēt! Visur tādu gaidīja. Tikai vienās mājās, varbūt arī tur gaidīja, zināt jau zināja par Petri, jo visa setuku zeme par viņu runāja, bet vienās mājās viņš neieģriezās. Tur dzīvoja Ādū un viņa sieva Matli. Kā visas setukietes, ak, ko nu! Gluži kā visas, arī tā savu lauku un teiciņu vien gāja visu dienu, jo zeme nebija auglīga. Tik kartupelis vien padāvās. Matli padzirdīja brēcošo bērnu, sarāja ganu un bija atkal laukā, un uz rokām nesa arklū.

Pats Ādū bija pasācis dzert sīvo . . .

Tā pārskrēja gadi ar aukstiem un siltiem vējiem. Petris pie Dēliņkalna nopirka sev mājas — ar visu iedzīvi; un pie mājām vēl bija liels dārzs daudzziem plūmjū kokiem. Kā saimnieks Petris nemaz nepalika lepnāks. Viņš nākotnē braucot atkal pa mājām, nolēma ieģrieties pat taīs, kurām vienmēr brauca garām. Viņa sētā lai šodien vēl padzīvo rentnieks. Viņš gan jau drīz pūsmūža. bet sēdēt te un vērot, kā dīgst mieži, kā dzen asnus lini, tas ir tik garlaicīgi! Ja būtu saimniece, o, tad te cita dzīvība! Kādu gadu vēl vecais puisis brauks!

Tā Petris ieģriezās mājās, kur dzīvoja daiļā setukiete Matli. Jau pa ceļu viņš iesāka skaļo dziesmu:

Sē — eto oma, sē — eto oma!

Seto oma sija joudu!

Bet ir pats vasaras vidus, karsts un balss tālu neskan... No zemās būdas iznāk sievietē izrakstītā kreklā ar piešuvi. Tai pašā linu piešuvē viņa slauka pieliekusies rokas.

ja ei ostnud midagi, ei nāidanud Peeter haput nāgu, vaid kinkis veel sellele savipillikese.

„Vōta ja puhu, sa oled ilus naine, ma heameelega ...“

„Naine mūksas raskesti poisile rusikaga küljekontidesse ja punastas. — „Vai-ki!“

Mehed ju nii ei rääkinud. Isegi peig-mehed ei öelnud, — sa oled ilus, vaid nii: ma tahaks sind, kas sa tuled minu juurde?

Peeter ei olnud uhke. Rikas ja lihtis. Säärane ma olin ja vōin ise ennast kiita! Kōikjal oodati sellist. Ainult ūhes talus, vōibolla oodati ka sääļ, teati ju Peetrist küll, kōneles ju terve setumaa temast, kuid ūhte tallu ta sisse ei pōördunud. Sääļ elas Aadu ja tema naine Matli. Nagu kōik setunaised, ah, mis nüüd! Just nagu teised, kündis see oma pōlde ja kogu päeva käis vaid jookstes, sest maa polnud viljakas. Vaid kartul kasvas hästi. Matli jootis kisendavat last, sōitles karjapoissi ja oli jälle väljal ning kandis kätel rasket atra.

Ise Aadu oli hakanud viskama kanget...

Nii jooksid aastad külmade ja soojate tuultega. Peeter ostis Kuradimäe juurde endale talu — kōige sisseseadega; ja talu juures oli veel suur aed hulga bloomipuu-dega. Peremehena Peeter ei iāanud sugugi uhkemaks. Tulevikus sōites jälle maal ūmber otsustas ta pōörduda sisse iseģi sinna. kust alati sōitis mōōda. Flagu tema talus veel sel aastal rentnik! Tema kōijļ neaageu nooles eas, kuid istuda siin ja vahtida. kuis idaneb oder. kuidas aia-vad idusid linad. see on nii igav! Oleks nerenaine. oo, siis oleks siin teine elu! Mōne aasta veel sōidab vana pois!

Nii Peeter pōördus tallu. kus elas kaunis setunaine Matli. Juba teel alustas ta valjut laulu:

See-eto omma, see-eto omma!

Seto omma siia joudnu!

Kuid on parajasti kesksuvi, palav ja hāal ei kosta kaugele... Madalast kambrišt väljub naine kirjatud, āārepalistusega undrukus. Sinna samasse pūhib ta kummargil olles käsi.

„Kas sa, naine, tunned sōitjat?“

„Jah, see on Peeter!“ Naine niksab

„Vai tu, sieva, pazīsti braucēju?“
„Jā, tas ir Petris!“ Sieva paloka galvu un atlaiž krekla stērbeli. Ak, tās sievietes!

„Vai tev ir kas, ko pārdot?“

„Pēc ilgiem laikiem atbrauci vienreiz pie mums.“

„Tu mani aizdzini!“

„Tevi neviens nedzina. Kāp nu ārā no ratiem. Tu esot bagāts!“

„Tā laudis runā.“

„Tev, saka, tagad esot liela māja un dārzs?“

„Jā. Plūmju koki viens otrs ir.“

„Tu precēsies?“

„Vai tev ir lupatas, ziepes vai ādiņas?“

„Kas viņa tāda ir?“

„Kas tad?“

„Tā, ko tu precēsi.“

„Es vēl nezinu.“

„Kāp tak ārā no ratiem, būsi viesis.“

„Nē. Pateicos: šovakar gribu būt vēl Paiki.“

„Mans vīrs Ādū nav mājās un bērni var aiziet pie kaimiņiem, saka Matli un nolaiž acis, kad vēl neraušas no ratiem Petris.“

„Nē. Es braukšu.“

„Nu, ko tad tu gribēji no manis?“

„Lupatiņas, ziepes...“

„Nemelsies...“

„Ja tev būtu meita.“

„To tu nekad nedabūsi.“

„Toreiz tu pati negribēji.“

Matli taisās uz istabas pusi.

„Pagaidi.“ Petris izkāpj no ratiem.

„Nu?“

„Esi sveicināta tavās mājās,“ Petris sniedz roku un paklanās. Tas Matli neparasts, viņa gan saņem pasniegto roku, un tāpat cieši spiež kā Petris, un nu ir pavisam tuvu puisim. Pieri pie pieres. Bet viņš roku atkal palaiž un soli atkāpjas.

„Tāds pats ērms kā toreiz!“ Sieva aizgriežas un iet uz istabu.

„Tu esi tikpat skaista kā agrāk, tikai...“

„Jā. Tikai... Sieviete apstājas un atgriežas pret puisi.

„Tavas acis nav vairs tādās kā agrāk.“

peaga ja laseb lahti undruku ääre. Ah, neid naisi!

„Kas on sul midagi müüdavat?“

„Kaua aja tagant sõitsid kord ka meie juurde.“

„Sa ajasid mu minema!“

„Ei sind ajand keegi. Tule nüüd vankrist maha. Sa olevat rikas!“

„Nii rahvas räägib.“

„Sul, öeldakse, olevat nüüd suur talu ja aed.“

„Jah. Eks mõni ploomipuu ikka ole ka.“

„Sa võtad naise?“

„On sul nartse, seepi või nahku?“

„Kes ta siis on?“

„Kes siis?“

„See, keda sa võtad.“

„Ei mina veel tea.“

„Tule ometi maha vankrist, oled külaline.“

„Ei. Tänan. Täna õhtuks tahan jõuda veel Paiki.“

„Mu mees Aadu pole kodus ja lapsed võivad minna naabrite poole,“ lausub Matli ja langetab silmad, kui ikka veel Peeter ei roni vankrist maha.

„Ei. Ma sõidan.“

„Noh, mis sa siis minust tahtsid?“

„Nartsukesi, seepi...“

„Ära valeta...“

„Oleks sul tütar.“

„Seda sa ei saa ialgi.“

„Tookord sa ise ei tahtnud.“

„Matli hakkab minema toa poole.“

„Oota.“ Peeter ronib vankrist välja.

„Noh?“

„Ole tervitatud sinu talus,“ Peeter ulatab käe ja teeb kummarduse. See on Matlile ebaharilik, ta küll võtab vastu ulatatud käe, ja pigistab sama tugevasti kui Peetergi, ja nüüd on üsna poisi lähedal. Otsaesine koos otsaesisega. Kuid poiss laseb käe lahti ja astub sammu tagasi.

„Samasugune totakas nagu tookordki!“ Naine pöördub kõrvale ja läheb toa poole.

„Sa oled niisama ilus kui varemgi, ainult...“

„Jah. Ainult...“ Naine seisatab ja pöördub poisi poole.

Viņa gribēja atstāt puisī stāvam, bet nu iznāk tā, kā vēlas Petris: Matli stāv un skatās izplēstām acīm pakal putekļu mākonim.

Nē. Nē. Matli nav vairs nekas no smalkuma. Kad barons švēbs sastopas ar dakteri Valteri, viņi sadodas rokām un paklanās viens otram. Izšūts kreklis jau ļoti glīts, tikai, tā nevižīgi slaucīties atsegtiem ceļiem... Nē, Matli nav vairs tās acis, kas senāk.

Viņš nekā nepasacīja tāda, ko gadu gadiem bija pārdomājis un pārlicis, sīki pārsapņojis: es teikšu tā un viņa tad atkal atbild tā, tad viņa visa laimē nosarkst un... Tas iznāca pilnīgi savādāk.

Piecās stundās Petris ir Paiķa krogū.

Galā nonācis, Petris sajūt, ka uzvaras prieka dēļ vajadzēja palikt pie Matli — un tikai no rīta jūgt atkal zirgus. Viņa tomēr ir skaista. Gan viņš vēl kādreiz aizbrauks, ap Krusta dienām...

Laicēnē dzīvoja nabaga atraitne ar meitu Mārgi. Vienu, otru reizi to bija ievērojis Petris, un viņā tad nolaidās miers, kad gadījās sastapt meitenes skatienu. Vai tas gan puisim ko solīja? Petris šad — tad aizklīda klusi līdz ezermalai, kur meitene mazgāja vakaros kājas! Tikai vienreiz viņa bija viena. Katreiz tur priekšā jau gaidīja Kalcis, tikpat nabadzīgs puisis kā viņa. Kalcis reiz aplika roku Mārges kamiešiem — un viņa tam pieklāvās.

Viņi bija nabagi un nevarēja apprecēties.

Petris bija bagāts un arī nevarēja apprecēties.

Ja nu viņš paliktu atkal nabagāks?

Un Petris atdeva savas mājas, ar plūmju kokiem dārzā un tikko atnestām dravām, nabaga meitenei Mārgei, lai tā dabū savu Kalci.

Vēlāk ļaudis aiz skaudības melsa niekus un Petrim nācās iet pie mācītāja. Pie abiem. Pie luterā un pareizticīgo. Par to visu kopā, ļaudis sāka Petri saukt par Pīterīti. Jā, jā! Un nevien Dievs, bet cilvēki to zina. Viņš apmetās uz dzīvi Paiķi, un tamdēļ viņu iesauca par Paiķa Pīterīti. — Redzēs, ko nu darīs pats, kad nāks vecs, — sprieda gudrākie ļaudis, un

„Su silmad pole enam sellised nagu varem.“

Tema tahtis jätta poissi vahtima, kuid nüüd tuleb välja nii, nagu tahab Peeter: Matli seisab ja vaatab parani silmi järeie kaduvaie tolmupilvele.

Ei. Ei. Mathis pole enam midagi peensusest. Kui parum Šveeb kohtab tohter Valterit, pigistavad nad üksteise kätt ja teevad vastastikuse kummarduse. Kirjatud undruk on ju väga kena, ainult nii inetu on pühkida käsi paljaste säärttega... Ei, Matliil pole enam need silmad, mis varem.

Ta ei olnud midagi lausunud sellist, mida aastast aastasse oli mõtelnud ja kaalunud, peensuses unisklenud; ma ütlen nii ja tema siis ütleb jälle nii, siis tema punastab üleni õnnes ja... See tuli välja hoopis teisiti.

Vīs tundi Peeter veedab Paiki kõrtsis.

Pärale jõudnud, Peetril on tunne, et võidurõõmu pärast oleks pidanud jääma Matli juurde — ja ainult hommikul rakendama jälle hobused ette. Ta siiski on ilus. Küll ta veel mõnikord pöördub sinna poole, Ristipäeva paiku...

Laitsnas elas vaene lesk tütre Maarjaga. Ajati oli seda pannud tähele Peeter, ja temasse asus rahu, kui juhtus kohtama plika pilku. Kas see küll poisile midagi lubas? Peeter mõnikord lonkis vaikselt järveäärde, kus plika õhtuti pesi jalgu. Ainult ükskord oli see üksinda. Alati ootas säääl juba ees Kalts, sama vaene poiss kui plikagi. Kord võttis Kalts Maarjal ümber õlgade — ja plika surus end poisi ligi.

Nad olid vaesed ja ei saanud abielluda.

Peeter oli rikas ja ka ei saanud abielluda.

Kui ta jääks jälle vaesemaks?

Ja Peeter andis oma talu ploompipuude ja hiljuti toodud mesipakkudega vaesele tüdrukule Maarjale, et see saaks oma Kaltsa.

Hiljem inimesed kadeduse pärast lobi-sesid tühje jutte ja Peetril tuli minna pastori juurde. Mõlemate juurde. Nii luteri- kui ka õigeusu. Kõigest sellest kokku, inimesed hakkasid Peetrit hüüdma Peetrikeseks. Jaa, jah! Ja mitte ainult Jumal, vaid ka inimesed teavad seda. Ta

viņiem bija liela taisnība. — Un ko es darīju? Sāku ēst turku piparus, lai parādītu vēl bez bagātības kādas izcēlības spējas, un cēlu ar zobiem alus mucas, es gribēju iedvest cienību. Tas viss bija manas otrās jaunības dullums. Es reti dzēru degvīnu, bet kad liku pie mutes, tad iztempu vienā vilcienā, cik iekšā, izkodu glāzei malu, sakošļāju un izspļāvu. Tur viņiem bija ko brīnīties. Te jums Paika Pīterītis.

Un tā gāja nemanot diena pēc dienas.

Pīterītis nodevās arvienu vairāk tai vājībai, ko visi atklāti viņam pārmeta un beidzot — sakaunināja arī. Viņam sacīja: Tu jau labi domā, gribēdams spēlēt dakteri Valteri, muižkungu vai mācītāju. Vienkāršam cilvēkam nepieder lasīt grāmatas. Ar to cienību nevar izpelnīties. Tas nebija godīgi kulbas dibenā slēpt gramatu, to Pīterītis pazemīgi saprata.

Pīterītis brauca arvienu jaunos ratos — ka tie apdila, cienīja jaunus, tas tā ieraduma dēļ, tāda pat ieraduma, kā piemēra dēļ, viņš brauca garām tikai vienām mājām.

Ziemās Pīterītis mitinājās Paikī. Viņš stāstīja savus piedzīvojumus un vēl šo — to, ko bija salasījis. Kur gan citur lai rastos tā iedoma, ka mēness nespīd pats, bet viņu apspīdot saule, tā dodot gaišumu, un tie ragi rodoties... Jā, vispār varēja paklausīties viņa pasakās. Meitas centās tās iegaumēt, un vēlāk — kad kļuva sievas un nāca bērni, tad bija mazajam ko pastāstīt, lai mierīgi iemieg, kad tu tādām knīpām ļauj dzirdēt par laupītājiem, tad viņš naktīs bļauj un uzdzen kājās visu māju. Pīterītis zināja ļoti daudz, jo vai viņš nebija braucas pa visiem pasaules tirgiem un mācījies mērīt un pārdot?

Tā viņš varēja domāt, Paika Pīterītis kamēr gulēja un skatījās stīvām acīm griestu dēļos. Tomēr, maz ticams, ka viņš ko domāja, jo pēkšņi piecēlās sēdus un iesaucās — ak tu, sābris! Ir jau nakts!

Pa tumsu sagraubinājis durvis, Pīterītis lida uz krogus istabu. Dzert jau nedzēra,

asus elama Paikisse, ja seepārast hakati hūidma teda Paiki Peetrikeseks. — Eks nāe, mida hakkab ise peale, kui vanaks saab, — arutlesid targemad inimesed, ja neil oli suur õigus. — Ja mida ma teigin? Hakkasin sööma turgipipraid, et peale rikkuse näidata üles veel mingeid erilisi võimeid, ja tõstsin hammastega õllevaate, tahtsin sisendada aukartust. See kõik oli mu teise nooruse hullustus. Ma harva jõin viina, aga kui suu juurde panin, siis rüüpasin ühe söömuga tühjaks, hammustasin klaasil ääre maha, puresin peeneks ja sülitasin välja. Sää! oli neil mis imestada. Siin teil Paiki Peetrike.

Ja nii möödus tähelepandamatult päev päeva järele.

Peetrike andus üha enam ja enam sellele nõrkusele, mida kõik talle heitsid ette ja lõpuks — ka häbistasid. Talle öeldi: Sa ju mõtled hästi, tahtes mängida tohter Valterit, mõisahärrat või pastorit. Tävalisele inimesele ei kõlba raamatute lugemine. Sellega ei saa teenida austust! See polnud aus peita vankri põhja raamatut, seda mõistis Peetrike alandlikult.

Peetrike sõitis alati uues vankris — kui see kulus, muretses uue, seda nii harjumuse pärast, samasuguse harjumuse, nagu näiteks, ta sõitis mööda vaid ühest talust.

Talvel Peetrike elas Paikis. Ta jutustas oma elamusi ja veel ühtteist, mida oli kokku kogunud. Kust küll mujalt võis tekkida see mõte, et kuu ise ei paistvat, vaid teda valgustavat päike, see andvat talle heleduse, ja need sarved tekkivad... Jah, üldse võis kuulata tema muinasjutte. Tüdrukud püüdsid neid meeles pidada, ja hiljem — kui said naisteks ja tulid lapsed, siis oli väikesele mida jutustada, et rahulikult uinuks, kui sa sellisele mudilasele jutustad röövlitest, siis ta öösiti kisendab ja ajab jalule terve maja. Peetrike teadis väga palju, sest kas ta polnud sõitnud kõikide maailma laatasid mööda ja õppinud mõõtma ja müüma?

Nii ta võis mõelda Paiki Peetrike, kuni magas ja kivinend silmadega vahtis lae laudadesse. Siiski, vähe usutav, et ta üldse midagi mõtles, sest äkki tõusis istukile ja hüüatas — oh sa vennas! Juba õõ käes!

tikai mēloja un trieca. Pats krodziniēks nekā neteica, kad Pīterītis nesauca ne degvīnu ne alu, viņš ēda papriku, uzdāvināja lielas mājas ar plūmju kokiem dārzā gluži svešiem cilvēkiem, tas pats cilvēks, kuņš mācījies mērīt un pārdot.

„Vei! Nu Pīterītim būs kas jāpastāsta.“

Pīterītis smaida vien.

„Jā, nu saki, lūdzams, ja tu esi gudrākais pagastā, kamdēļ cilvēks staigā uz divi kājām, un ne četrām kā zirgs, suns, vai cits zvēriņš?“ Prasa niķīgi Pīterītim balamute.

„Cilvēks ir cilvēks.“ Ļaudīm iekārojās spriest un atrisināt, jā, cilvēks staigā gan uz divi, bet bez likuma tas nav. Pīterītis nemaz neklausās, tik pārļiek visu pēc sava un tad nokrekšķina. —

„Tas tamdēļ ka cilvēki paliek viegli. Skat, kad jauns cilvēks tā iet, krūtis izriezis, šitā, tu skaidri redzi — viņu velk kautkas gaisā, tas ir vieglums. Viņi ir uzrūguši un sapūtušies kā mīkla abrā. Pēc simtsgadiem visi cilvēki lidos kā mākoņi vai vārnas pa padebešiem. Jā, jā! Tikai vecumam nākot, tieci pie prāta un smaguma, un tad sāc iet uz trim... Vei tā, uz spieķa...“

Krogus istabā smējās. Kad Pīterītis runā, tad jāsmejas vien ir.

Meitas lūdzās, lai Pīterītis pastāsta ko citu. Par to mucinieku un viņa uzticamo sievu vai arī par mežinieku Dāri, kas dziedāja skaļu balsi un palika laimīgs ar Metu. Daža laba gaidīja klusībā tādu gaišacainu zēnu Dāri. Katram, kas vilka vairāk uz savu pusi.

Pīterītis kustēja kā smalks zāles stiepriņš šai ļaužu mutulī. Vai viņš meklēja, lai par to smejas, vai vientiesīgi visam ticēja, kas to lai zina.

„Es pastāstīšu savu sapni, es nupat biju nolicies gultiņā un sapņoju...“

„Ko nu, sapni...“

„Nē, tas ir savāds sapnis!“ Aizstāvas Pīterītis. „Pavisam nedzirdēti savāds. Es skrienu... Kā teikt, bēgu. Man dzenas pakaļ. Es skrienu gluži jau svīzdams, bet bail arī atpakaļ skatīties. Taisni šausmas. Gaišā dienā dzenas pakaļ.“

Pimedas ust kobades ronis Peetriķe kōrtsituppa. Juua ta ei joonud, ainult heitis nalja ja jutustas. Kōrtsmik ise ei lausunud midagi, kui Peetriķe ei tellinud viina ega ōlut, tema sōi paprikat, kinkis suure talu ploomipuuaiaga vōhivōorastele inimestele, seesama inimene, kes on ōppi-nud hindama ja mūūma.

„Nūūd Peetriķe peab midagi jutustāma.“

Peetriķe aiva muigab.

„Jah, eks ūtle, armas, kui sa oled valla targem, miks inimene kāib kahel jalal, ja mitte neljal nagu hobune, koer, vōi mōni muu elajas?“ kūsib vigurdades Peetriķeselt lōōpsuu.

„Inimene on inimene.“ Inimesed himutsevad arutleda ja otsustada, jañ inimene kāib küll kahel, kuid see pole seadseta. Peetriķe ei kuulagi, vaid mōtleb kōise endajuures ja kähvatab siis: —

„Seda seepārast, et inimesed jäävad kergeks. Vaata, kui noor inimene nii läheb, rind ees, nii, nāed sa selgesti, et teda miski tōmbab ōhku, see on kergus. Nad on kohevil ja täispuhutud kui tainas kūnas. Saja aasta pārast kōik inimesed lendavad, kui pilved vōi varesed taevaaloitures. Jaa, jah! Ainult vanaks jäädes, tuled mōistuse ja raskuse juurde, ja siis hakkad kāima kolmel... Vaat nii, kepil...“

Kōrtsitoas naerdakse. Kui rāēgib Peetriķe siis peab naerma.

Tūdrukud paluvad, et Peetriķe jufustaks midagi muud. Sellest vaadimeistrist ja ta ustavast naisest, vōi jälle metsastajast Daarist. kes laulis valjul hāāel ja sai ōnnelikuks Meetaga. Nii mōnigi ootas vaikuses sellist heledasilmset poissi Daari. Igale oli midagi, mis rohkem tōmbas oma poole.

Peetriķe liikus kui peen rohkōrreke selles inimeste keerises. Kas otsis ta, et tema ūle naerdaks, vōi uskus nāiivselte kōike, kes seda teab.

„Ma jutustan oma unenāgu, ma nūūd-sama olin heitnud voodisse ja „unis-tasin“...“

„Mis tūhja, unenāgu!“

„Ei, see on isesugune unenāgu!“ Kaitseb Peetriķe. „Pāris kuulmata isesugune. Ma jooksen... Kuidas ōelda, pōgenen. Mind aetakse taga. Ma jooksen juba ūsna

Man jau dur sānos, kājas vai pinas, bet tas aiz muguras neatlaižas kā nelabais. Gan metos uz vienu, gan otru pusi, bet nekā, līdz saskatu mūsu pašu kapsētu. Saku sev — nu tik diedz turp, gan aiz kāda krūma vai krusta varēsi nozēst. Žipt, esmu pa vārtiem iekšā, un klausos, vai noklusis soļi aiz manis. Liekas gan, bet atpakaļ vēl neskatos, ka nedabū ar bozi pa pieri. Vēl pusteciņus paskrējies redzu: sanācis puspagasta, vei, krodznieks ar! Stāv pie vaļēja kapa. Tā ieraugu Kalci un pieteku tam — dēls, paraugies tu, kas man tā dzinās pakaļ soli pēc soļa, man pašam bail. Nebaidies, atbild Kalcis, tā bija tava laime, kas dzinās pakaļ soli pa solim. Es tā vēl par to nosmējos, ek — jokojas par mani — un sāku nomierināties. Ko tad jūs tā te sanākuši, neesmu dzirdējis kādu bēru? Prasu. Ko? Jā, tu jau pats nezini, tev pašam ir bēres. Nu es tik ievēroju, ka mūsu mācītājs skatās manī tādām lielām acīm... Tad uzreiz pamodos. Jā, un sācis skriet biju gluži vēl puikiņš, bet kad atskrēju līdz kapam, gribēju noraust sviedrus, sajutu asus bārdas rugājus un kailu galvvirsu...“

Tas bija gan savāds sapnis, redzēts vaļā acīm. Viņš bija sevišķi savāds, to visi atzina, bet nekā jocīga nevarēja atrast, tā tad neizdevies sapnis.

Laudis sāka izklist. Pīterītis gāja atkal gulēt un šoreiz noslēdza žirgtos plakstus, lai nesapņotu. Viņš nolēma rītā agri celties un braukt atkal savos jaunajos ratos uz Apinu tad uz Setuku zemi tirgoties. Kā būtu, ja iegrieztos arī tajās sētās, kur...

Un kad viņš brauca gaļām vītolim, to šaurās, pelēkās lapiņas apspīd rīta saule. Pēc brīža Pīterītis ierauga jātnieku uz ceļa, tas var būt tikai barons fon švēbs. Neapzinīgi Pīterītis pabāž grāmatu zem segas. Kad barons jāļ gaļām, Pīterītis jau izkāpis no ratiem un noņēņ cepuri. Barons aptur zirgu, sniedz Pīterītim roku un jautā:

„Nu, kā dzīvo, Dumpju saimniek?“

„Paldies par jautājumu, barona kungs, esmu apmierināts ar savu dzīvi.“

higistades, kuid hirm on ka tagasi vaadata. Otse kohutav. Pāise pāeva ajal aetakse taga. Mul juba hakkab pīstma kūlje sees, jalad lähvad risti, kuid see selja taga ei anna järele nagu paharett. Küll hüppasin ühele, küll teisele poole, kuid ei midagi, kuni hakkab paistma meie oma surnuaed. Utlen endale — nüüd muudkui vehi sinna, küll mõne pōōsa vōi risti taha vōid āra kaduda. Viuhti, olen vāravast sees, ja kuulatan, kas vaikivad sammud selja taga. Tundub küll, kuid tagasi veel ei vaata, kui ei saa kaikaga pāhe. Veel pooljooksus edasi sōrkides nāen: on koos pool valda, nāe, kōrtsmik ka. Seisab lahtise haua juurde. Nii nāen Kaltsa ja jooksen selle juurde — poeg, vaata sa, kes mind nii kihutas taga samm-sammult, mul endal hirm. Āra karda, ütleb Kalts, see oli su enda õnn, mis samm-sammult sind taga ajas. Nii ma veel naersin selle üle, ah — naljatab minuga — ja hakkasin rahunema. Mis siis te siia nii kokku tulnud, pole kuulnud mingeid matuseid? Kūsin. Mis? Jah, ega sa ise tea, sul endal on matused. Nüüd alles nāen, et meie kirikhārra vaatab minu peale nii suurte silmadega... Siis ākki ārkasin. Jah, ja jooksu olin alanud veel pāris poisikesena, kuid kui jõudsin hauani, tahtsin pūhkida hīgi, tundsin teravaid habemetūūkaid ja paljast pealage...“

See oli küll isesugune unenāgu, nāhtud lahti silmi. See oli harudaselt isesugune, seda tunnistasid kōik, kuid ei leidnud midagi naljakat, nii siis ebaõnnestunud unenāgu.

Inimesed hakkasid laiali minema. Peetrike lāks jälle magama ja seekord sulges kirkad laud, et mitte unistada. Ja otsustas hommikul vara tōusta ja sōita jälle oma ues vankris Hoppa ja siis setumaale hangeldama. Kuidas oleks, kui ta pōōrduks ka sinna tallu, kus...

Ja kui ta sōitis pajudest mōōda, valendas nende ahtais, hallides lehekesis hommikupāike. Hetke pārast mārķab Peetrike teel ratsanikku, see vōib olla ainult parun fon šveeb. Ebateadlikult pistab Peetrike raamatu teki alla, kui ratsutab mōōda parun, Peetrike on juba vankrist maas ja vōtab mūtsi peast. Parun peatab hobuse, ulatab Peetrikesele kāe ja kūsib:

„Tas ir vienīgais dzīves kodols, kaut cik būt mierā ar sevi, Pēter Rugāj! Neaizmirsti iebraukt mūsu muižā, uz redzēšanas!“

Tā viņi dodas atkal tālāk. Pīterītis izvelk grāmatu, zirgs pa gludo ceļu iet soli un pašķielē ar vienu aci uz saimnieku. Vecītis noglāsta grāmatas vākus un paceļ seju pret silto zilumu pār galvu.

Pa brīdi atkal braucējs ceļa līkumā. Tas gan rādās Kalča zirgs. Tad lai grāmata paliek uz ceļiem. Jā. Tas bija viņš.

Kalcis apturēja zirgu. Izkāpa un noņēma cepuri.

Aptur šķimeli arī Pīterītis. Viņš sniedz roku Kalcim un runā:

„Labrīt, Dumpju saimniek! Kur tad nu tik agri?“

„Paldies, saimniek, par vaicāšanu, darbs ir un maize aug griezdamies... Man jau jums...“

„Saki, Dumpi, kā iet tavai sievai Mārģei? Aizved labdienas no manis!“

„Viņai, saimniek, trūkst vārdu tevi pieminot, tagad gaidām viņai jau trešo. Es, saimniek...“

„Lai Dievs, Kalci, svētī tavus laukus, un esi sveiks — līdz atkal redzēsimes!“

Pīterītis brauc tālāk, bet Kalcis norauģās viņam pakaļ un kailu galvu vēl vairākkārt paklanās. Tā nav zemošanās, bet cieņas došana, un cik liksma sirds, ja tai ir ko cienīt, ko stādīt augstu.

„Mani mīlie vītoli, ir gan jums dzīvotgriba. Vei, mietu iedzen zemē, pēc gada tam jau saknes; tas ir kā ar dzīvu cilvēku.“

Pīterītis čukst, nolaizdams acis grāmatā.

„No, kuidas elad Tumbi peremees?“

„Tānan küsimast, paruni härra, olen oma eluga rahul.“

„See on ainus elu sisu, kuigivõrd olla rahul endaga, Peeter Kõrstüü! Ära unusta pöörduda sisse ka meie mõisa, nägemiseni!“

Nii nad sõidavad jälle edasi. Peetrike tõmbab välja raamatu, hobune tasasel teel läheb sammul ja piilub ühe silmaga peremehe poole. Vanake silitab raamatu kaasi ja tõstab näo üle pea leviva sooja sina poole.

Hetke pärast jälle üks sõitja teekäurus. See näib küll olevat Kaltsa hobune. Jäägu siis raamat põvedele. Jah. See oli tema.

Kalts peatas hobuse. Astus maha ja võttis ära mütsi.

Peatas kimkli ka Peetrike. Ta ulatab Kaltsale käe ja räägib:

„Tere hommikust, Tumbi peremees! Kuhu siss nüüd nii vara?“

„Tānan küsimast peremees, tööd jatkuib ja leib kasvab kaardudes... Mina ju teile...“

„Ütle, Tump, kuidas läheb su naisel Maarjal?... Vii tervisi minult!“

„Tal, peremees, tuleb sõnadest puudu sind meelde tuletades, nüüd ootame talle juba kolmandat. Ma, peremees...“

„Õnnistagu, Kalts, Jumal su välju, ja jää terveks — kuni jälle näeme!“

Peetrike sõidab edasi, kuid Kalts vaatab talle järele, ja paljaspäi kummardab mitmeid kordi. See pole alandumine, vaid au andmine, ja kui rõõmus on süda, kui tal on keda austada, keda tõsta kõrgele.

„Mu armsad pajud, on küll teil elutahe. Näe, aja kaigas maa sisse, aasta pärast on tal juba juured; see on nagu elava inimesegagi.“

Soisistab Peetrike, langetades silmad raamatusse.

Eestlaste - Lätlaste ja
Leedulaste koostöö büroo

BÜLLETEEN

* BILETENS *

Estu - Latviu - Lietuviu
Bendradarbiavimo Biuro

BIULETENIS

Pošanās uz Saules kaujas svinībām.

No Igaunu - latvju un lietuvju sadarbības biroja Kaunā ziņo:

Kaunā Sadarbības biroja sēdē, 11. janvārī, nolēma Saules kaujas piemiņu rīkot Šaulos un kaujas vietā uzcelt pieminekli. Šim nolūkam būtu nepieciešami pieaicināt jo plašākus Baltu tautu iedzīvotāju slāņus un šādā nolūkā izlaida speciālu Sadarbības biroja uzsaukumu Baltijas valstu tautām. Saules kaujas 700 g. jubilejas svinību sarīkošanā visi Sadarbības biroja biedri savā valstī aicina piedalīties arī citas sabiedriskas organizācijas.

Kaunā pie Sadarbības biroja nodibināta speciāla komiteja, kurā bez Sadarbības biroja biedriem ieiet arī Lietuvas kara ministrijas, izglītības ministrijas un aizsargu savienības (Šaulius Sajunga) pārstāvji.

Komitejas darbi iet pilnā gaitā: tiek izmeklēta vieta pieminekļa celšanai; gatavo pieminekļa projektus, lai nākošā Biroja plenuma sēdē tos, kā arī visu svinību programmu apstiprinātu.

Svinības notiks 1936. g. 22. septembrī. Saules kaujas vieta izņemta no vairākiem vēsturniekiem. Tā vecie vēsturnieki Kojalavičius, Prochaska, kā arī jaunākie vēsturnieki — Latvijas prof. A. Tentelis, docents J. Bērziņš; Lietuvas prof. Jonīnas, prof. A. Janulaitis, doc. Z. Ivinskis, Dr. J. Stakauskas, S. Sužiedelis, A. Šapoka, un poļu — Zajončkovskis, visi vienbalsīgi atzīst, ka Saules kauja notikusi Šaulu apkārtnē. Tamdēļ arī pieminekļa celšanai vispiemērotākā vieta ir Šauli.

Vitauta Dižā Īniversitātes vēstures katedra un Sadarbības

Valmistumine Saule lahinu pidustusiks.

Eestlaste - Lätlaste ja Leedulaste Koostöö Büroo Kaunasest teatab:

Koostöö Büroo istungil k. a. 11. jaanuaril Kaunasest otsustati Saule lahinu mälestuse pidustust korraldada Šaulis ja lahinu kohale püstitada mälestussammas. Seks otstarveks oleks ilmtingimata vajalik laialdasem Balti rahvaste massiline kaastegevus, ning selle eesmärgiga antigi vālja Koostöö Büroo eri üleskutse — Balti riikide rahvastele. Saule lahinu 700 a. juubeli pidustuste läbiviimiseks kõik Koostöö Büroo liikmed tömbavad oma riigis kaasa ka teisi ühiskondlike organisatsioonē.

Kaunasest Koostöö Büroo juurde on asutatud ka erikomitee, kuhu peale Koostöö Büroo liikmete kuuluvad veel ka — Leedu kaitseministēeriumi, hariduse ministēeriumi ja kaitseliidu (Šaulius Sajunga) esindajad.

Komitee tegevus on tāies hoos: otsitakse paika mälestussamba püstitamiseks; valmistatakse mälestussamba projekte, et järgmisel büroo plēnaaristungil vōiks vōtta vastu projekt kui ka kogu pidustuste kava. Pidustused toimuvad 1936. aasta 22. septembril.

Saule lahinu koht on kindlaks määratud mitmete ajaloolaste poolt. Nii vanad ajaloolased — Kojalavičius, Prochaska, kui ka nooremad ajaloolased — Lāti prof. A. Tentelis, dotsent J. Beersin, leedu prof. Jonīnas, prof. A. Janulaitis, dots. Z. Ivinskis, Dr. J. Stakauskas, S. Sužiedelis, A. Šapoka ja poola — Zajončkovski kõik ūhehāālselt tunnistavad, et Saule lahing on sündinud Šauli ūmbruses. Seeparast ka kōige kohasem paik mälestussamba püstitamiseks on Šauli.

Ruošimasis i Saulēs mūšio paminjimā.

Estu - Latviu ir Lietuviu bendradarbiavimo biuras Kaune praneša:

Bendradarbiavimo Biuro plenumas savo posēdyje š. m. sausio mėn. 11 dieną Kaune nutarė: „mūšio ties Saule minėjimą surengti šiauliuose, kur spėjamoj mūšio vietoje pastatyti paminklą, kuriam tikslui turi būti pritraukti kuo plačiau Pabaltijo valstybių gyventojų sluoksniai ir tuo reikalu išleistas specialus Biuro atsiuokimas i Pabaltijo valstybių tautas; 700 metų mūšio ties Saule sukaktuvių iškilimėms organizuoti visi Biuro nariai savo valstybėse kviečia dalyvauti ir kitas visuomenines organizacijas“.

Pildant tą nutarimą prie Bendradarbiavimo Biuro Kaune sudarytas specialus Komitetas, i kurį įeina be Bendradarbiavimo Biuro narių dar Krašto Apsaugos ir Švietimo Ministerijų ir Šaulių Sąjungos atstovai.

Komiteto darbai eina pilnu tempu: renkama vieta paminklui statyti; gaminami paminklo eskizai, kad sekančiame Biuro plenumo posēdyje galima būtų galutinai nustatyti paminklo projektui pagaminti sąlygos; nustatoma iškilmių programa.

Laikas bėga ir nėra galimumo to nutarimo realizavimo darbų atidėlioti, nes prisirengimas prie iškilmių ir paminklo pastatymas užims nemažai laiko.

Del iškilmių datos jokių abėjonių nėra: tai 1936 metų rugėsejo m. 22 d.

Vietos klausimas taip pat istorikų daugumos jau išspręstas. Ir senesnieji istorikai — Kojalavičius, Prochaska, ir naujesnieji Latvių prof. Tentelis, doc. J. Bērziņš, Lietuvos prof. I. Jo-

biroja sasauktā vēsturnieku sanāksmē vienbalsīgi pieņemta augšējā versija.

Pēc Sadarbības biroja uzskata, pats galvenais šajā jautājumā ir pašas Saules kaujas atcere, kura pastiprotu ciešo Baltijas tautu solidaritāti. Saules kaujās krustnešu ordeņa saukšana bija sākums Baltijas tautu tālākai vēsturei, kas palīdzēja atbrīvoties un pasargāties no svešo jūga un nodibināt neatkarīgas valstis. Tāpēc šajās jubilejas svinībās ir jāpiedalās visām Baltijas tautām.

Vitaut Võiinsa ūlikooli ajaloo kateeder ja Koostöö Büroo poolt kokku kutsutud ajaloolaste koosolek ühehäälselt võttis vastu ülaloleva versiooni.

Koostöö Büroo seisukoha järele peatāhtsuse ses küsimuses omab Saule lahingu mälestamine, mis rõhutaks Balti rahvaste solidariteeti. Ristiriütlite lüüa saamine Saule lahingus oli Balti rahvaste edaspidise ajaloo algus, mis aitas vabaneda ja hoiduda vöörast ikkest ja luua iseseisvaid riike. Seepärast sellest juubelipidustusest peavad võtma osa kõik Balti rahvad.

nynas, prof. A. Janulaitis. doc. Z. Ivinskis, Dr. J. Stakauskas, S. Sužiedelis, A. Šapoka, lenķu — Zajončkovskis, — vienbalsiai pripažista, kad tos kautynēs, įvykusios „circa terram Sauleorum“, negalėjo įvykti kitur, kaip tik šiaulių, apylinkėse. Kadangi tų apylinkių centru buvo ir yra šiaulių miestas, tai paminėjimo vieta ir paminklo statymo vieta tinkamiausia yra šiauliai.

Vytauto Didžiojo Universiteto Istorijos Katedra ir Bendradarbiavimo Biuro suauktas Lietuvos istorikų susirinkimas taip pat tą versiją vienbalsiai

priemē, kaipo vienintēļ ir ģeografiniu ir strateginiu atzvilgiu galima.

Vargu dabartinēs studijas galētū rasti naujū versmių, kurios galētū tā nuomonē sugriauti, ir neginčijamais dokumentais nustatyti, kad tos kautynēs įvyko kur kitur.

Tais visais samprotavimais

pasiremdamas Bendradarbiavimo Biuras neturi jokio pamato keisti savo nusistatymā Saules kautynių minėjimo klausimu ir tēs pradētā darbā toliau.

Be to, Bendradarbiavimo Biuras mano, kad mūšio vietas tikslus nustatymas yra antraeilis dalykas. Pirmoj vietoj turi buti to mūšio minėjimas, kuris

pabrēžtū Pabaltijo tautų solidarumā. Saulės kautynēs padarē Kardininķų ordino žlugimo pradžia, kas padėjo tolimesnėje istorijos eigoje Pabaltijo tautoms išsilaivinti ar apsisaugoti nuo svetimo jungo ir sukurti nepriklausomas valstybes. Tad tame minėjime turi dalyvauti ir dabar visos Pabaltijo tautos.

„Baltijas nedēļas“ sagatavošana.

Latviešu - lietuviešu vienības un Latvijas - Igaunijas biedrības sasauktā organizāciju pārstāvju apspriedē notika 1936. g. 3. aprīlī Rīgas latviešu biedrības namā. Dienas kārtībā: Baltijas nedēļa un Baltijas nedēļas sarīkošana š. g. rudenī Kauņā.

Apspriedē piedalās šādu organizāciju pārstāvji: J. Rīteris, A. Vrončevskis, K. Visbors, P. Varnauskas, K. Ziverts — no Latviešu - lietuviešu vienības; O. Nonācs, P. Bērziņš — no Igaunju - latvju - lietuvju sadarbības biroja; V. Lazdiņš — no Rīgas juristu biedrības; Edm. Arnoldijs no Latvijas universitātes studentu padomes; Kārlis Eliass no Latvijas preses biedrības; R. Birkis no Latvijas universitātes studentu vienību savienības; F. Skujiņš no Latvijas arhitektu biedrības; A. Bergs no „Lettonias“; A. Gārša no Latvijas sarkanā krusta; E. Vīgrabs un M. Antons no Latvijas - Igaunijas biedrības;

„Balti nādala“ ettevalmistus.

Lātlaste - Leedulaste ūhingū ja Lāti - Eesti ūhingū kokkukutsutud organisatsioonide esindajate nōupidamine oli 1936. aasta 3. aprillil Riia Lāti Seltsi majas. Pāevakorras: Balti nādala ja Balti nādala korraldamine k. a. sūģisel Kaunases. Nōupidamisest võtsid osa jārgmised organisatsioonide esindajad J. Rīter, A. Vrončevski, K. Visbor, P. Varnauskas, K. Siivert — Lātlaste-Leedulaste ūhingust; O. Nonats, P. Beersin — Eestlaste - Lātlaste - Leedulaste Koostöö Büroost; V. Lasdin — Riia juristide seltsist; Edm. Arnoldij — Lāti ūlikooli ūliōpilaskonna nōukogust; Kaarel Elias — Lāti Pressiseltsist; R. Birk — Lāti ūlikooli ūliōpilasūhingute Liidust; F. Skujin — Lāti arhitektide seltsist; A. Berg — „Lettonias“; A. Gaarša — Lāti Punasest Ristist; E. Viigrab ja M. Anton — Lāti-Eesti ūhingust; Paul Josuus — Konservatooriumist; K. Kirs — Lāti Pōllutōkoja mazpulķi osa-

„Pabaltēs savaitēs“ ruošimas.

Latvių - Lietuvių Vienybės ir Latvijos - Estijos draugijos suviestas organizacijų atstovų pasitarimas įvyko 1936 m. balandžio mėn. 3 d. Rygos Latvių draugijos namuose. Dienotvarkėje: Pabaltės savaitė ir Pabaltės savaitės ruošimas šių metų rudenį Kaune.

Pasitarime dalyvauja sekančių organizacijų atstovai: J. Rīteris, A. Vrončevskis, K. Vizbaras, P. Varnauskas, K. Ziverts — Latvių - Lietuvių Vienybės Draugijos, O. Nonācs, P. Bērziņš — Estų - Latvių - Lietuvių bendradarbiavimo biuro; V. Lazdiņš — Rygos teisininkų draugijos; Edm. Arnoldijs — Latvijos Universiteto studentų tarybos; Kārlis Eliass — Latvijos spaudos draugijos; R. Birkis — Latvijos Universiteto studentų vienietų sąjungos; F. Skujiņš — Latvijas architektų draugijos; A. Bergs — „Lettonios“; A. Gārša — Latvijos Raudonojo Kryžiaus; E. Vīgrabs ir M. Antons — Latvijos - Estijos drau-

Pauls Jozuus no Konservātorijas; K. Ķirsis no Latvijas lauksaimniecības kameras mazpulku nodaļas; V. Āboliņš no Latvijas nacionālās jaunatnes savienības centrālās valdes; A. Maizītis no Latvijas aptiekaru biedrības; V. Burkevics no Latvijas inženieru biedrības; J. Apsītis no Latvijas agronomu biedrības; A. Dreimanis no „Fraternitas Academica“; M. Antone no „Imerijas“; M. Vitruna no „Dzintaras“; V. Klētnieks no Latvijas skautu centrālās organizācijas; E. Blese no Latvijas universitātes.

Apspriedi atklāj un vada Latviešu - lietuvišu vienības priekšsēdis inž. J. Rīteris, protokolē inž. Pauls Bērziņš.

Apspriedi atklājot, inž. J. Rīteris aizrāda uz Igaunijai latvju un lietuviu sadarbības biroja izcelšanas un uz beidzamā biroja kopsēdē pieņemto lēmumu — sarīkot Kaunā 1936. gada septembra mēnesī, pa otrā Igaunijai - latvju un lietuviu kongresa laiku, „Baltijas nedēļu“. Būtu vēlams, ka organizācijas, kurās uztur sakarus ar lietuvjiem un igauņiem, pieskaņotu savu sanāksmju laiku Baltijas nedēļai.

Latvijas - Igaunijas biedrības priekšsēdis zvēr. adv. M. Antons plašākā referātā norāda, ka tagadējais laiks prasa Baltijas tautu sadarbību. Latviešus un igauņus vieno kopēja vēsture; abu tautu liktenis bijis vienāds vāciešu un krievu valdības laikos. Bet arī ar lietuvjiem latvjiem ir vēsturiskas saites. 6. tuvināšanās biedrības grūb kopt kopības garu Baltijas tautu starpā.

1936. g. septembrī paredzēts noturēt Baltijas nedēļu Kaunā, 1937. g. Tallinā, bet 1938. g. Rīgā. Sapulces uzdevums ir izteikties, vai ieradusies biedrību pārstāvji grūbētu veicināt Baltijas tautu kopdarbības domu un piedalīties Baltijas nedēļā, un vai atrastos pietiekoši daudz šādu organizāciju. Baltijas nedēļas atklāšanā būtu jāpiedalās visu organizāciju pārstāvjiem, lai spilgti izceltu un demonstrētu Baltijas valstu kopdarbības ideju. Pēc tam atsevišķās orga-

konnast; V. Aabolin — Lāti rahvusliku noorsooliidu keskvalitsusest; A. Maisit — Lāti apteekrite seltsist; E. Burkeevits — Lāti juristide seltsist; J. Apsit — Lāti agronomide seltsist; A. Dreiman — „Fraternitas Academicast“; M. Anton — „Imeriast“; M. Vitrun — „Dsintrast“; V. Kleetniek — Lāti Skautide Keskorganisationsoonist; E. Blesse — Lāti ūlikoolist.

Nõupidamise avab ja juhatab ins. J. Riiter, protokollib ins. P. Beersin.

Nõupidamist avades ins. J. Riiter viitab Eestlaste-Lätlaste - Leedulaste Koostöö Büroo tekkimisele ja viimasele büroo istungil vastuvõetud otsusele — korraldada Kaunases 1936. aasta septembrī kuul teise eestlaste - lätlaste ja leedulaste kongressi ajal „Balti nädal“. Oleks soovitatav, et organisatsioonid, kes peavad sidet leedulaste ja eestlastega seaks oma kokkutuleku aja ūhte Balti nädalaga.

Lāti - Eesti ūhingu esimees vann. adv. M. Anton pikemas referaadis selgitab, et nūudis-aeg nõuab Balti rahvaste koostööd. Lätlasi seob eestlastega ūhine ajalugu; mōlema te rahvaste saatus on olnud ūhesugune sakslaste ja vene-laste valitsuse ajal. Kuid ka leedulastega lätlasi ūhendavad ajaloolised sidemed. 6. lähendamisseltsi eesmärgiks on arendada ūhistunnet Balti rahvaste keskel.

1936. a. septembris on ettenāhtud korraldada Balti nādala Kaunases, 1937. a. Tallinnas, kuid 1938. a. Riias. Koosoleku ūlesandeks oli konstateerida, kas kohalolevad seltside esindajad tahaks arendada Balti rahvaste koostöö mōtet ja vōtta osa Balti nādalast, ning kas lei-duks küllaldasel määral selliseid organisatsioone. Balti nādala avamisest peaks vōtma osa kõikide organisatsioonide esindajad, et silmapaistvamaks teha ja demonstreerida Balti rahvaste koostöö ideed. Peale selle ūksikud organisatsioonid peaksid koosviibimisi omataoliste organisatsioonega; muude koos-

gijos; Pauls Jozuus — Konservātorijos; K. Ķirsis — Latvijos žemēs ūkio kameros jaunūju ūkininkū ratelio; V. Āboliņš — Latvijos Tautiško jaunimo saūjungos centralinēs valdybos; A. Maizītis — Latvijos Vaistinin-kū draugijos; V. Burkevics — Latvijos turistū draugijos; J. Apsītis — Latvijos agronomū draugijos; A. Dreimanis — „Fraternitas Academica“; M. Antone — „Imerijos“; M. Vitruna — „Dzintros“; V. Klētnieks — Latvijos skautū centralinēs organizācijās; E. Blese — Latvijos Universiteto.

Pasitarimā atidengia ir jam vadovauja inž. J. Rīteris, protokoluojā inž. P. Bērziņš.

Atidengiant pasitarimā inž. J. Rīteris pažymi Estū - latviū ir lietuviū Bendradarbiavimo biuro atsiradimā ir paskutiniamē biuro posēdyje priimta nutarimā — suruošti Kaune 1936. m. rugsejo mėn. laike antro Estū - latviū ir lietuviū kongreso „Pabaltēs savaitē“. Pageidaujama būtu, kad organizācijas, kurios palaiko ryšius su lietuviais ir estais suderintū savo sueigū laikā su Pabaltēs savaitē.

Latvijos - Estijos draugijos pirmininkas prisiekęs advokatas M. Antons referate plačiau apžvelgia, kad dabartinis laikas reikalauja Pabaltēs tautū bendradarbiavimo. Latvius ir estus riša bendra istorija, abiejū tautū likimas buvo vienodas vokiečių ir rusū valdžios laikais. Ir su lietuviais jungia istoriški ryšiai. 6. susivienijimo draugijos stengiasi įskiepyti vieningumo dvasiā Pabaltēs tautū tarpė.

1936. m. rugsejo mėnesij nūmatyta surengti Pabaltēs savaitė Kaune, 1937 m. Taline, bet 1938 m. Rygoje. Pasitarimo tikslas yra pasisakyti ar suejė draugijū atstovai norėtu prisidėti pie Pabaltēs tautū bendradarbiavimo išsvystymo ir dalyvavimo Pabaltēs savaitėje ir ar daug rastūsi tokiū organizacijū. Pabaltēs savaitės atidengime turėtu dalyvauti visu organizacijū atstovai, kad ryškiau pabrėžti ir pademonstruoti Pabaltēs valstybiū bendradarbiavimo idejā. Po to, atskiro organizācijas sušauktū sueigas su sau ar-

nizācijas noturētu sanāksmes ar sev līdzīgām organizācijām; starp citām sanāksmēm notiktu arī tuvināšanās biedrību kongress; visi organizāciju pārstāvji piedalītos arī Baltijas nedēļas slēgšanas aktā.

Baltijas sadarbības biroja pārstāvis O. Nonācs papildina referātu un paskaidro, ka apspriedes uzdevums būtu noskaidrot, kādām organizācijām jau būtu sakari ar Kaunu, resp. Igauniju un vai viņu sadarbības plānā rudenī taisni Kaunā būtu kaut kas veicams. Atsevišķo organizāciju speciālais darbs tad ietu līdztekus plašākam kongresa darbam.

Rīgas juristu biedrības pārstāvis, zvēr. adv. V. Lazdiņš izteicās, ka Baltijas nedēļas sarīkošanā vārdu vajadzētu ņemt Lietuvai. Latvijas agronomu biedrības pārstāvis J. Apsītis aizrāda, ka pastāv Baltijas valstu agronomu apvienība, kurā piedalās arī Somija. Tiek noturēti sistematiski kongresi ik 2 gadus. Šogad kongresu noturēt nav paredzēts. Arodniecisku jautājumu lietišķu iztirzāšanu lielos kongresos nevar cerēt; tie ir idejiski kongresi, nevis darba kongresi. Vai neradīsies valūtas grūtības, rīkojot tik plašu braucieni? Vai Kaunā būs ērti visus uzņemt? Lietuvai vajaga viesus aicināt. Latvijas Aptiekaru biedrības pārstāvis A. Maizītis ziņo, ka Latvijas farmaceiti grīb rudenī uz Lietuvu braukt. Lielu valūtu grūtību farmaceitiem nebūs, jo tos uzņems Lietuvas kolēģas, zinot, ka tie pēc tam tiks uzņemti Latvijā. Latvijas mazpulku pārstāvis agr. K. Ķirsis izteicās, ka mazpulki gaidīs aicinājumu no Lietuvas. Latvijas inženieru biedrības pārstāvis V. Burkevics ziņo, ka inženieriem nav sakaru ar Lietuvu un Igaunijas līdzīgām organizācijām. Studentu padomes pārstāvis E. Arnoldijs aizrāda, ka pastāv studentu apvienība „Sell“, kurā ietilpst arī Somija. Līdz šim sanāksmes noturētas regulāri katru gadu, maijā. Rudenī varētu notikt tikai mazākas konfe-

olekute seas toimums ka lähen-damisseltside kongress; kõik organisatsioonide esindajad võtaksid osa ka Balti nädala lõppaktusest.

Balti koostöö büroo esindaja O. Nonāts täiendab referaati ja lisab juurde, et nõupidamise ülesandeks oleks selgitada, millistel organisatsioonidel juba oleks sidemeid Kaunasega resp. Eestiga, ja kas nende koostöö kavas sügisel oleks Kaunases midagi läbi viidavat. Siis üsikutte organisatsioonide eritöö läheks rööbiti laialdasema kongressi tööga.

Riia juristide seltsi esindaja vann. adv. V. Lazdiņ rōhutas, et Balti nädala korraldamises sõna peaks võtma Leedu. Lāti agronomide seltsi esindaja J. Apsīit tegi teatavaks, et on olemas Balti riikide agronomide liit, kuhu kuulub ka Soome. Peetakse sūstemaatilisi kongresse iga kahe aasta tagant. Kāesoleval aastal pole ettenāhtud pidada kongressi. Kutseliste küsimuste asjalikust arutusest suurtel kongressidel pole loota; need on ideelised kongressid, mitte tōokongressid. Kas ei teki valuutalisi raskusi korraldades nii suurt sõitu? Kas Kaunases on võimalik kõiki vastu võtta? Leedu peaks küllalisi kutsuma. Lāti apteekrite seltsi esindaja A. Maizīt teatab, et Lāti farmatseidid tahavad sõita sügisel Leedumaale. Suuri valuuta raskusi farmatseitidel ei teki, sest neid võtavad vastu Leedu kolleegad, teades, et neid peale seda võetakse vastu Lātis. Lāti mazpulki¹⁾ esindaja K. Ķirs tāhendās, et mazpulkid ootavad küllakutset Leedust. Lāti inseneride seltsi esindaja V. Burkevits teatab, et inseneridel pole sidemeid Leedu ja Eeesti selletaoliste organisatsioonidega. Ūliõpilaskonna nõukogu esindaja E. Arnoldij märkis, et pūšib ūliõpilasliit „Sell“, kuhu kuulub ka Soome. Senini konverentse on peetud regulaarselt iga aasta maikuu. Sügisel võiks pidada vaid vähe-maid nõupidamisi. Lāti architektide seltsi esindaja märkis,

¹⁾ Eesti noorkotkaste taoline noorte koondis.

timomis organizacijomis, tarp kitų sueigų įvyktų ir suartėjimo draugijų kongresai; visi organizacijų atstovai dalyvautų ir Pabaltės savaitės atidengimo akte.

Pabaltės bendradarbiavimo biuro atstovas O. Nonācs papildina referatu ir paaiškina, kad pasitarimo uzdavyns išaiškinti, kokios organizacijos turėtų ryšius su Kaunu resp. su Estija ir, ar jų bendradarbiavimo plane rudenį Kaune būtų kas veikama. Atskirų organizacijų specialusis darbas tuomet eitų lygiagreta platesniam kongreso darbiui.

Rygos teisininkų draugijos atstovas, prisiekęs advokatas V. Lazdiņš pasisakė kad Pabaltės savaitės ruošime tartų žodį Lietuvai.

Latvijos agronomų draugijos atstovas J. Apsīts nurodo, kad yra įsteigta Pabaltės valstybių agronomų sąjunga, kurioje dalyvauja ir Suomija. Kas antri metai sistematiškai šaukiami kongresai. Šimet nenumatoma sušaukti kongresas. Specialių klausimų išsprendimas dideliuose kongresuose neįmanomas, tai yra idejiniai kongresai, ne darbo kongresai. Ar neatsiras valiutos sunkumų rengiant tokį plataus masto suvažiavimą? Ar Kaunui bus patogų visus užimti? Lietuva turi svečius pakviesti.

Latvijos Vaistininkų draugijos atstovas A. Maizīts praneša, kad Latvijos farmaceutai mano rudenį vykti į Lietuvą. Didelių valiutos sunkumų farmaceutai neturės, nes juos užims Lietuvos kolegos, žinodami, kad juos vėliau užims Latvijoje.

Latvijos jaunųjų ūkininkų ratelių atstovas agronomas K. Ķirsis išsireiškė, kad jaunųjų ūkininkų rateliai lauks kvietimo iš Lietuvos.

Latvijos inžinierių draugijos atstovas V. Burkevics praneša, kad inžinieriai neturi ryšių su Lietuvos ir Estijos panašiomis organizacijomis.

Studentų tarybos atstovas E. Arnoldijs praneša, kad ekzistuoja studentų susivienijimas „Sell“, kuriame įeina ir Suomija. Lig šiol sueigos įvykdavo reguliariai kasmet ge-

rences. Latvijas arhitektu biedrības pārstāvis izteicās, ka jautājums pārrunājams biedrības valdes sēdē. Latvijas skautu centrālās organizācijas pārstāvis Klētnieks ziņo, ka pastāv sadarbība ar kaimiņiem kopējās nometnēs un kopējās apspriedēs. Šogad apspriede paredzēta jūnijā, bet skauti varētu piedalīties arī rudenī Kauņā. Korporācijas „Lettonia's“ pārstāvis A. Bergs ziņo, ka korporāciju studenti piedalās tuvināšanas darbā kopā ar visiem studentiem. Korporācijas „Fraternitas Academica“ pārstāvis ziņo, ka viņa komiltoni brauc uz Lietuvu maijā, uz kādas Lietuvas korporācijas gada svētkiem. Konservatorijas rektors P. Jozuus domā, ka Kauņai jānāk ar priekšlikumiem. Zvēr. adv. M. Antons aizrāda, ka satiksmes ministrs izteicies, ka varētu noorganizēt uz Kauņu, pa Baltijas nedēļas laiku, tūristu jeb izprieas vilcienu, par pazeminātu maksu. Vilcienā varētu braukt ap 500 cilvēku. Braucēji varētu vilcienā arī dzīvot. Baltijas nedēļa nav tikai Lietuvas lieta. Tā ir trīs tautu reprezentācija. Tādēļ iniciatīvi kopējās sanāksmes noturēšanai var iziet arī no citām organizācijām, ne tikai no lietuvju. Būtu jāsarīko ankēta starp organizācijām, kurš laiks visizdevīgāks kopēju sanāksmju noturēšanai. Nākošos gados varētu Baltijas nedēļu sarīkot arī citā laikā, nevien rudenī.

Inž. J. Rīteris norāda, ka jāievēro nevien draudzības, bet arī momenta prasības. Nevajadzētu nostāties uz formāla viedokļa un nogaidīt oficiālus soļus, bet katrai organizācijai jārikojas aktīvi. Nepieciešams personīgs kontakts starp dažādu valstu darbiniekiem. Mēs esam vēsi tādēļ, ka nesatiekamies.

Inž. V. Burkevics jautā, vai Latviešu - lietuviešu vienība nevarētu sazināties ar inžinieņu biedrību Kauņā. Inž. P. Bērziņš norāda, ka Latviešu - lietuviešu vienība ne vienreiz vien ir spēlējusi starpnieka lomu kultūralu vērtību apmaiņā, un arī radniecisku organizāciju tuvināšanā, sevišķi

et kūsimums oleks läbiräägitav seltsi juhatusē istungil. Lāti skautide keskorganisatiooni esindaja Klētniek teatab, et neil püsib koostöö naabritega ühiste laagrite ja ühiste nõupidamiste nāol. Käesoleval aastal on nõupidamine ette nähtud juunikuus, kuid skaudid võiks sõita Kaunasesse ka sügisel. Korporatiooni „Lettonia“ esindaja A. Berg tegi teatavaks, et korporatioonide liikmed võtavad koos teiste üliõpilastega osa lähendamistööst. Korporatiooni „Fraternitas Academica“ esindaja teatab, et nende liikmed sõidavad Leedumaale maikuus, ühe Leedu korporatiooni aastapäeva pidustustele. Konservatiooriimi rektor P. Jozuus arvab, et Kaunas peaks tulema ettepanekuga.

Vann. adv. M. Anton märkis, et teedeminister teatanud võimalusest Balti nädala ajal organiseerida Kaunasesse tūristide ehk huvirong, alandatud hindadega. Rongis võiks sõita 500 inimese ümber. Sõitjad võiks vagunites ka elada. Balti nädal pole ainult Leedu asi. See on kolme rahva representatioon. Seepärast initsiatiiivid ühiste nõupidamiste pidamiseks võivad tulla ka teistelt organisatioonidelt, mitte ainult Leedust. Peaks korraldatama ankeet organisatioonides, et selgusele jõuda milline aeg oleks kõige soodsam kokkutulekute pidamiseks. Järgmistel aastatel võiks Balti nädalat korraldada ka muul ajal, mitte ainult sügisel.

Ins. J. Rīteris tähendab, et ei pea pööratama tähelepanu mitte ainult sõprusele, vaid ka momentide huvidele. Ei tohiks asuda formaalsele seisukohale ja oodata ametlikke samme, vaid iga organisatioon peaks toimima aktiivselt. Hädavajalik on isiklik kontakt mitmesuguste riikide ametnike vahel. Meie oleme leiged seepärast, et me ei puutu kokku.

Ins. V. Burkevits küsis, kas Lätlaste - Leedulaste ühing ei võiks ühendusse astuda Kaunase inseneride seltsiga. Ins. P. Beersin märgib, et Lätlaste - Leedulaste ühing on mitmeidki kordi mänginud vahe-mehe osa kulturaalsete vää-

gužēs mēnesj. Rudenj galētū jvykti mažesnēs konferencijos.

Latvijos arhitektū draugijos atstovas pasisakē, kad klausimas svarstomas draugijos valdybos posēdyje.

Latvijos Skautū Centralinēs organizacijos atstovas Klētnieks praneša, kad bendradarbiaujama su kaimynais bendrai surengtose stovyklose ir pasitarimuose. Šjmet pasitarimas numatytas birželio mėnesj, bet skautai galētū dalyvauti ir rudenj Kaune.

Korporacijos „Lettonia“ atstovas A. Bergs praneša, kad korporacijos studentai dalyvauja susiartinimo darbe kartu su visais studentais.

Korporacijos „Fraternitas Academica“ atstovas praneša, kad jo komiltonai važiuoja į Lietuvą gegužės mėnesj, į kokias tai Lietuvos korporacijos metinę šventę.

Konservatorijos rektorius P. Jozuus mano, kad Kaunas turi duoti pasiūlymų.

Prisiekęs advokatas M. Antons nurodo, kad susisiekiemo ministeris pasisakęs, kad galima būtų suorganizuoti į Kauņą laike Pabaltės savaitės turistū arba pasilinksminimo traukinj su nuolaida. Traukiniu galētū vykkti apie 500 žmonių. Keleiviai galētū traukiny ir gyventi. Pabaltės savaitė nėra vien tik Lietuvos dalykas. Tai yra trijų tautų reprezentacija. Iniciatyva suvažiavimo palaikymui gali išeiti ir iš kitų organizacijų, ne tik iš lietuvjų pusės. Reiktų sudaryti anketą tarp organizacijų, kad pasisakytų kada patogiausias suvažiavimo laikas. Sekančiais metais galima būtų Pabaltės savaitę surengti ir kitu laiku, ne būtinau rudenj.

Inž. J. Rīteris pažymi, kad kreipti dėmesj netik į draugiškumą, bet ir momento reikalamumus. Nereiktų apsiriboti formalumu ir laukti oficialių žingsnių, bet kiekviena organizacija turi aktyviai veikti. Būtinas asmeninis kontaktas tarp atskirų valstybių veikėjų. Mes esame atšalę todėl, kad nesueiname.

Inž. V. Burkevics klausia, ar Latvij - Lietuvjų Vienybės draugija negalētū susižinoti su inžinierių draugija Kaune.

mākslas laukā. Viņa palīdzēs arī Inženieru biedrībai.

O. Nonācs liek priekšā organizācijām dot vienu mēnesi laika, mājās pārrunāt un pārlemt dzirdētos priekšlikumus, pēc kam lēmumus paziņot sadarbības birojam.

Zvēr. adv. Antons aizrāda, ka par šīs sapulces gaitu būtu informējams Sadarbības biroja priekšsēdis, burmistris A. Merķis Kauņā, un par to būtu jāziņo arī uz Igauniju. Lūdz J. Rīteru, kā Sadarbības biroja vicepriekšsēdi, to izdarīt.

Sapulce vienojās pēc apmēram 1 mēneša sanākt uz ieinteresēto organizāciju jaunu apspriedi, lai izzinātu organizāciju valžu lēmumus un pārspriestu no Kauņas sagaidāmos un citus priekšlikumus.

tuste vahetuses ja ka sarnaste organisatsioonide lähendamises, eriti kunsti väljal. Ta tuleb appi ka Inseneride Seltsile.

O. Nonats paneb ette anda organisatsioonidele üks kuu aega kodus läbirääkimiseks ja kuuldud ettepanekute arutamiseks, ja peale seda teatada sellest koostöö büroole.

Vann. adv. M. Anton tähendab, et selle koosoleku käigust peaks teatatama koostöö büroo esimehele burmister A. Merķile Kaunases ja ka Eestile. Palutakse J. Riiterit, kui koostöö büroo abiesimeest, võtta teatamine enda hooleks.

Koosolek otsustab umbes kuu pärast kutsuda kokku uue huvitatute organisatsioonide nõupidamise, et ära kuulata organisatsioonide juhatuste otsusi ja arutada Kaunases oodatavaid ja muid ettepanekuid.

Inž. P. Bērziņš pareiškia, kad Latvių - Lietuvių ir Lietuvių - Latvių Vienybės draugijos ne kartā suvaidino svarbu vaidmeni kultūrinių vertybių pasikeitime ir giminingų organizacijų suartinime, ypatingai meno srity. Ji padēs ir inžinierių draugijai.

O. Nonācs pasiūlo organizacijoms duot mēnesio laiku apsvartstyti išgirstus pasiūlymus ir sumanymus, po to, savo nutarimus pranešti bendradarbiavimo biuroi.

Prisieķes advokatas M. Antons pažymi, kad apie šio susirinkimo eigą būtų painformuotas bendradarbiavimo biuro pirmininkas burmistras A. Merķys Kaune ir apie tai pranešti i Estijā. J. Rīteris kaipo bendradarbiavimo biuro vicepirmininkas prašomas tai atlikti.

Susirinkimas priēna išvados, kad maždaug po mēnesio šauķiamos suinteresuotos organizācijās naujam posēdžiui, kad išgirdus organizācijų valdybų nutarimus ir apsprendus iš Kauno laukiamus ir kitokius pasiūlymus.

Baltijas valstu preses antantes konference

notiek Rīgā, š. g. 14. un 15. maijā. Konferencē par vispārējiem jautājumiem referēs Latvijas nacionālās komitejas priekšsēdētājs R. Bērziņš; statistisku pārskatu par latviešu preses stāvokli sniegs A. Kroders; par Baltijas institūtu referēs O. Nonācs; par stāvokli literātūrā — A. Grīns un par Latvijas pārstāvību starptautiskā žurnālistu federācijā — E. Grapmanis. Bez tam katras zemes pārstāvis, t. i. tā Igaunijas, kā Lietuvas, referēs par savas valsts preses aktivitāti. Beigās — dažādi jautājumi, starp tiem arī paredzētās žurnālistu ekskursijas.

Konference notiks ārlietu ministrijas sēžu zālē un to apsveiks ārlietu ministrijas ģenerālsēkretārs V. Munters. Aicināti vēl: preses šefs A. Škrebers, sūtnis Menings,

Balti riikide pressiliidu konvents

toimub Riias k. a. 14. ja 15. mail. Konverentsil üldistest küsimustest refereerib Läti rahvuskomitee esimees R. Beersin; statistilise ülevaate Läti ajakirjanduse seisukorrrast annab A. Kroder; Balti instituudist refereerib O. Nonats; seisukorrrast kirjanduses — A. Griin, ja Läti esindusest rahvusvahelises ajakirjanikkude föderatsioonis — E. Grapman. Peale selle iga maa esindaja s. o. nii Eesti kui Leedu, refereerib oma maa ajakirjanduse aktiviteedist. Lõpuks — mitmesugused küsimused, nendeseas ka ajakirjanikkude ekskursioonid.

Konvents leiab aset välisministeeriumi istungite saalis ning tervitusi toob välisministeeriumi peasekretar V. Munter. Palutud on ka: pressešeff A. Škreber, saadik Menning, saadik Vileišis ja

Pabaltės valstybių spaudos antantes konferencija

įvyksta Rygoje šių metų gegužės mėn. 14. ir 15. d. Konferencijoje visuotinus klausimus referuos Latvijos tautinio komiteto pirmininkas R. Bērziņš; statistinę apžvalgą apie latvių spaudos padėtį patieks A. Kroders; apie Pabaltės institutų referuos O. Nonācs; apie literatūros būklę — A. Grīns ir apie Latvijos atstovavimą tarptautinėje žurnalistų federacijoje — E. Grapmanis. Be to, kiekvienos šalies atstovas t. y. kaip Estijos, taip ir Lietuvos, referuos apie savo valstybės spaudos aktyvumą. Pabaigoje įvairūs klausimai, tarp jų numatytos žurnalistų ekskursijos.

Konferencija įvyks užsienio reikalų ministerijos posėdžių salėje ir ją sveikins užsienio reikalų ministerijos generalinis sekretorius V. Munters. Dar kviečiami: spaudos šefas A.

sūtnis Vileišis un preses biedrības prezidijs ar priekšsēdētāju J. Druvu priekšgalā.

Konferences otrā dienā antantes locekļi piedalās visās 15. maija svinībās.

No kaimiņvalstīm ieradīsies — no Igaunijas: nacionālās komitejas priekšsēdētājs: Etas direktors K. Kornels un žurnālists H. Rahamägi.

No Lietuvas: Lietuvas nacionālās komitejas locekļi: Eltas dir. Pr. Dailide, „Lietuvas Aidas“ galvenais redaktors A. Jakševičius, redaktori Gričius un Kemežis un Paleckis.

„Baltijas institūts“.

Kā no Baltijas valstu preses antantes kārtējās konferences apspriežamo jautājumu saraksta redzams, tad dienas kārtībā starp citu ir arī jautājums par „Baltijas institūtu“. Domu par šāda institūta radīšanu ierosināja Tērbatā preses antantes kultūras komitejas pirmajā darbā sēdē, p. g. 31. augustā, toreizējais Igaunijas nacionālās komitejas priekšsēdētājs K. Kornels. Šajā jautājumā viņa priekšā likta teze skan:

„Tautu tuvināšanas darba koordinēšanas nolūkā ir vēlams nodibināt visās trijās valstīs igauņu - latviešu - lietuvju institūtus, kādi institūti atklāj biroju ar darbinieku sastāvu, kuri pārvalda visu triju tautu valodas.“ Institūta statūtu izstrādāšanu uzņemas Igaunijas nacionālās komitejas priekšsēdētājs K. Kornels.

Kā no augšējā priekšlikuma redzams, tad „Baltijas institūts“ nav domāts kādas sevišķas zinātniskas vai mākslas disciplīnas izkopšanai, bet — vienīgi tautu tuvināšanas darba saskaņošanai. Rezolūcija runā par institūtiem daudzskaitlī, i. i. domājot tādu institūtu katrā valstī, kuri tad noorganizētu kopēju biroju ar darbiniekiem, kuri prot visu triju Baltijas tautu valodas.

Bet šos pašus tuvināšanas darba saskaņošanas uzdevumus veic jau 1934. g. 1. jūlijā no-

pressiselsi presiidiem, esimehe J. Druva esotsas.

Konverentsi teisel päeval liidu liikmed vōtavad osa kōiki-dest 15. mai pidustustest.

Naaberriikidest vōtavad osa — Eestist: Eesti rahvuskomitee esimees: Eta direktor K. Kornel ja ajakirjanik H. Rahamägi.

Leedu rahvuskomitee liikmed: Elta direktor Pr. Dailide, „Lietuvos Aidas“ peatoimetaja A. Jakševičius ja redaktorid Gričius ja Kemežis ning Paletski.

„Balti institūtu“.

Nagu Balti riikide pressiliidu järjekordsel konverentsil arutu-sele tulevate küsimuste loetelust näeme, on päevakorras muuseas ka küsimus „Balti instituudivst“. Mõtte sellise instituudiv loomisest algatas tookordne pressiliidu Eesti rahvuskomitee esimees K. Kornel, pressiliidu kultuurkomitee esimesel tööistungil mööduvad aasta 31. augustil Tartus. Ses küsimuses teia esitatud tees oli järgmine:

„Rahvaste lähendamistöö kordineerimise otstarvel on soovitav luua kõigis kolmes riigis eesti - läti - leedu instituudid, mis avavad büroo sellise ametnike koosseisuga, kes valdavad kõigi kolme rahva keeli.“ Instituudi põhikirja väljatöötamise võttis enda peale Eesti rahvuskomitee esimees K. Kornel.

Nagu ülalolevast ettepanekust näha, „Balti instituudiv“ pole mõeldud mingi erilise teaduse - või kunstiharu väljarendamiseks, vaid — üksnes rahvaste lähendamistöö kooskõlastamiseks. Resolutsioonis räägitakse instituutidest mitmuses, s. o. mõeldes selliseid institute igasse riiki, millised siis organiseeriks ühise büroo, tegelestega, kes oskavad kõigi kolme Balti rahvaste keeli.

Kuid neidsamu lähendamistöö kooskõlastamise töid teeb juba

Skrebers, pasiuntinys Menningas, pasiuntins V. Vileišis ir spaudos draugijos prezidiumas su pirmininku J. Druva pryšaky.

Konferencijos antrą dieną antantes dalyviai dalyvauja visose gegužės 15 d. iškilmėse.

Iš kaimyninių valstybių atvyksta — iš Estijos: Estijos tautinio komiteto pirmininkas: Etas direktorius K. Kornels ir žurnalistas H. Rahamägi.

Iš Lietuvos: Lietuvos tautinio komiteto nariai: Eltos direktorius Pr. Dailidė, „Lietuvos Aido“ vyriausiasis redaktorius A. Jakševičius, redaktoriai Gričius, Kemežys ir Paleckis.

„Pabaltės institutas“.

Kiek iš Pabaltės valstybių spaudos antantes eilinės konferencijos sprendžiamų klausimų sąrašo matyti, dienotvarkėje tarp kitko įeina klausimas apie „Pabaltės institutą“. Mintį tokiam instituto inkūrimui iškėlė Tartu spaudos antantes kultūros komisijos pirmame darbo posėdyje pereinatis metais rūpiūčio mėn. 31 d. tuometinis Estijos tautinio komiteto pirmininkas K. Kornels. Šiame klausime jo iškelta tezė reikalauja:

„Tautų suartinimo darbo kordinavim o tikslu pageidaujama įsteigti visose trijose valstybėse estų - latvių - lietuvių institutus, tie institutai įsteigia biurą, parenka darbininkus, kurie šneka visų trijų tautų kalbomis“. Instituto statuto parengimą apsiėmė Estijos tautinio komiteto pirmininkas K. Kornels.

Kaip iš aukščiau minėto pasiūlymo matyti, tai „Pabaltės institutas“ nėra taikomas kokiam ypatingam moksl o arba meno disciplinos išvystymui, bet vieninteliai tautų suartinimo darbo įgyvendinimui. Rezolucijos kalba apie institutus daugiskaitoje t. y. turint galvoje toki institutą kiekvienoje valstybėje, jie tuomet suorganizuotų bendrą biurą su darbininkais, kurie moka trijų Pabaltės tautų kalbas.

Tačiau šiuos suartėjimo darbo įgyvendinimo uždavinius at-

dibinātais „Igaunu - latvju - lietuvju sadarbības birojs“ - kura mērķis, pēc biroja statūtu 1. panta, ir: „saskaņot igauņu, latvju un lietuvju tuvināšanas biedrību darbību“. Savu mērķu sasniegšanai birojs: 1) uztur kontaktu visu sešu tuvināšanas biedrību starpā; 2) seko Baltijas valstu politiskai, saimnieciskai un kultūras dzīvei; 3) ved Baltijas valstu savienības idejas propagandu, sarīkojot priekšlasījumus, referātus, izstādes un koncertus; izdodot

1934. a. 1. jūlijā asutadud „Eesti - lāti - leedu koostöö büroo“, mille eesmärgiks büroo põhikirja 1. punkti järgi on: kooskõlastada eesti, lāti ja leedu lähendamisseltside tegevust. Oma eesmärgide saavutamiseks büroo: 1) peab kontakti kõigi kuue lähendamisseltsi vahel, 2) jälgib Balti riikide poliitilist, majanduslist ja kultuurilist elu, 3) juhhib Balti riikide liidu idee propagandat, korraldades loenguid, referaate, pidusid ja kontserte; andes väl-

lieka jau 1934 m. liepos 1 d. ikūrtas „Estu - latviu - lietuviu bendradarbiavimo biuras“, kuro tikslas biuro statuto 1. straipsnyje išreikštas: „plēsti estu, latviu ir lietuviu suartėjimo draugijų veiklą“. Tikslo atsiekimui biuras: 1) palaiko kontaktą tarp šešių suartėjimo draugijų, 2) seka Pabaltės valstybių politiką, ekonominiį ir kultūrinį gyvenimą, 3) propoguoja Pabaltės valstybių sąjungos ideją, rengia paskaitas, referatus, vaidinimus ir koncer-

Lietuviešu tautiskā deja „suktinis“ (skat. rakstu „Baltijas jaunatnes pirmais draudzības vakars“ 38. lpp.).

Leedu rahvatants „suktinis“ (vaat. artiklit „Balti noorsoo esimene sõprusõhtu“ lhk. 38.).

Lietuvių tautinis šokis „suktinis“ (žiūr. straipsnį „Pabaltės jaunimo pirmasis susidraugavimo vakaras“ 38 psl.).

brošūras un izmantojot preses organus, un veicinot kultūrālo vērtību apmaiņu, sarīkojot šo tautu tuvināšanas kongresus un ekskursijas.

Ka tuvināšanas darba saskaņošana Baltijas valstīs ievirzās pareizā gultnē un norisinās sekmiņi, tas ir jūtams un to, starp citu, apliecināja arī Latvijas valdības pārstāvis, iekšlietu ministra V. Gulbja personā, savā oficiālā runā Igaunijas valsts svētku aktā Melngalvju zālē, š. g. 24. februārī. Tamdēļ, cik tālu jaunprojektējamais „Bal-

ja brošūre ja kasutades ajakirjanduse orgaane ning soodustades aktuaalsete vāertuste vahetust, korraldades nende rahvaste lähendamise kongresse ja ekskursioone.

Et lähendamistöö kooskõlastamine läheb õigetesse rööbastesse ja toimub edukasti, see on silmnähtav ja seda muuseas tunnistas ka Lāti valitsuse esindaja, siseministri V. Gulbi isikus, oma ametlikus kõnes Eesti riigipūha aktusel Mustapeade klubi saalis k. a. 24. veebruaril. Seepärast, kuivõrd uus projek-

tus; leidžia brošiūras, panau-doja spaudos organus ir platina kultūrinii vertybių pasikeitima, ruošiant šių tautų suartėjimo kongresus ir ekskursijas.

Kad suartėjimo darbo igyven-dinimas Pabaltės valstybėse įeina į normalias vėzes ir vyksta sekmingai, tai jaučiama ir tarp kitko patvirtino ir Latvijas vyriaisybės atstovas vidaus reikalų ministerio V. Gulbio asmeny savo oficialioje kalboje pasakyoje Estijos nepriklausomybės iškilmių minėjimo akte Juodgalvių salėje š. m. vasario

tijas institūts“ nespraustu kādus tālākejošus vai plašākus mērķus, bet aprobežojas vienīgi ar tuvināšanas darbu saskaņošanu, tad vismaz šimbrīžam nebūtu tiešas vajadzības ar šāda institūta nodibināšanu steigties, jo, tāpat kā visos citos, arī sabiedriskā darbā un tautu tuvināšanas darbā sevišķi ir vajadzīga spēku koncentrēšana. Šādā virzienā arī priekšā stāvošā preses antantes konferencē būs ieturēts referenta domu gājiens un konkrētais priekšlikums no Latvijas nacionālās komitejas puses.

teeritav „Balti institūts“ ei tāhista endale kaugemaleulatu- vaid vōi laialdasemaid esmārke, vaid piirdub ūksnes lāhendamistōō kooskōlastamisega, siis vāhēmasti seks korraaks poleks otsept vajadust rutata sellise institūdi loomisega, sest, samuti nagu igas tōōs, ka ūhiskondlikus ja eriti rahvaste lāhendamistōōs on vajalik jōukontsentratsioon. Ses suunas on kōlastatud ka eesoleva pressiliidu konverentsi referaadi mōttekāk ja konkretne Lāti rahvuskomitee ettepanek.

24 d. Todel naujai projektovajamas „Pabaltēs institūtas“ nestato toli siekiančiū platesniū tikslū, bet apsirboja vienietēlai suartējimo darbo sritimi, nors šiuo momentu nebūtu ypatingo reikalo skubēti tokiu instituto īsteigimu, nes, kaip visur kitur, taip ir visuomeniniam darbe ir tautū suartējimo darbe ypatingai reikalingas jėgū koncentravimas.

Ta kryptimi būsimoje spaudos antantes konferencijoje bus dėstoma referento minėjų eiga ir konkretus pasiūlymas iš Lietuvos tautinio komiteto pusės.

Baltijas jaunatnes pirmais draudzības vakars.

Rīgas nacionālās jaunatnes biedrības vadību var apsvēkt ar skaistu ideju un lieliski izdevušos šīs idejas piepildījumu — sarīkot triju Baltijas tautu — igauņu, latviešu un lietuvju — jaunatnes draudzības vakaru, piešķirot šim sarīkojumam ne tikai izpriecās raksturu, bet dziļu idejisku nozīmi. Vakars, kuru minētā biedrība, sadarībā ar Rīgas igauņu izglītības un palīdzības biedrību, Latvju-lietuvju vienību un Latvijas-Lietuvas sporta biedrību „Vytis“, š. g. 26. aprīlī bija sarīkojusi A./S. „Rotas“ zālē, un kuŗu apmeklēja arī Igaunijas un Lietuvas sūtni un sūtniecību darbinieki, bija savā ziņā pirmais tāda veida sarīkojums, kuŗš rādīja pavisam jaunu sarīkojumu veidu, tā dodams jaunu priekšzīmi vispāri mūsu seklo, trafarēto sabiedrisko sarīkojumu reformēšanai.

Tautas māksla jau pati par sevi runā uz skatītāju un klausītāju stipru valodu, bet vēl iespaidīgāki tas notiek salīdzinājumā un ceļā, kur visas trīs tautas sacenšas ar labāko, kas viņām ir garīgo vērtību laukā. Te viena vakara cēlienā bija izdevība iepazīties ar visu triju tautu dziesmas daļumu dažādu kuŗu izpildījumā, ar viņu labākiem dzejas paraugiem lieliskā deklamācijā; ar nacio-

Balti noorte esimene sõprusõhtlu.

Riia rahvusliku noorso seltsi juhatusel võib tervitada ilusa idee ning suurepäraselt õnnestunud selle idee realiseerimise puhul - korraldades kolme Balti rahva — eesti, läti ja leedu — noorso sõprusõhtlu, andes sellele peole mitte ainult lõbustusliku ilme, vaid sügavalt ideelise tähtsuse. Õhtu, mille mainitud selts, koos Riia eesti hariduseja abiandmise seltsiga, läti-leedu ühinguga ja Läti - Leedu spordiseltsi „Vytisega“ k. a. 26. aprillil oli korraldanud A./S. „Rota“ saalis ning mida külastasid ka Eesti ja Leedu saadikud ja saatkonna ametnikud, oli omast küljest esimene sellelaadiline pidu, mis näitas kogunisti uut pidude liiki, nii andes uut eeskujū ūldiselt meie hōredate, trafaereerit seltskondlike pidude reformeerimiseks.

Rahva kunst juba ise rāāgib vaatajale ja kuulajale kōva keelt, kuid veel mōjusamasti toimub see vōrdluse teel, kus kōik kolm rahvast vōistlevad parimaga, mis neil on vaimesete vāārtuste vāljal. Sāal ūhe õhtuga oli vōimalus tutvuda kōigi kolme rahva laulude kaunidusega mitmesuguste kooride ettekandel, nende parimate luule nāidetega suurepārasēs deklamatsioonis, rahvatantsudega, mille omapāra veel iga rahva juures eriliselt esile tōstsid kau-

Pabaltēs jaunimo pirmais susidraugavimo vakaras.

Rygos tautinio jaunimo draugijos vadovybė galima pasveikinti gražia ideja ir gerai nusišėkusių šios idejos įgyvendinimu — suruošti trijų Pabaltės tautų — estų, latvių ir lietvių — jaunimo susidraugavimo vakarą, suteikiant šiam vakarui ne tik pasilinksminimo pobūdį, bet didelę idejinę reikšmę. Vakaras, kuŗj minėta draugija kartu su Rygos estų švietimo ir susišėpimo draugija, Latvju-lietuvju vienybės draugija ir Lietuvos sporto draugija „Vytis“ š. m. balandžio 26 d. buvo suruošusi A./S. „Ritas“ salėje, į kuŗj atsilankė Estijos ir Lietuvos pasiuntiniai ir pasiuntinybių darbininkai, tai buvo pirmutinis šios rūšies pasirodymas, kuris parodė naują suruošimo būdą, paskatinęs mūsų sausą visuomeninio pasilinksminimo reformavimą.

Tautos menas jau pats savaimē veikia ir kalba į žiūrovą, bet dar įspūdingiau tai įvyksta palyginimo keliu, kur visos trys tautos lenktyniuoja geriausiu, kas tik jos turi dvasinių vertybių srity. Čia viename vakaro veiksmē buvo progos susipažinti su visų trijų tautų dainų grožiu, atliktū įvairiū chorū, geriausiasis lyrikos pavyzdžiais meniškū deklamavimu; tautiški šokiai, kuriū ypatingumus pabrėžē kiekvienos tautos puoš-

nālām dejām, kuŗu īpatnību vēl sevišķi izcēla katras tautas nacionālie krāšņie kostīmi*). Etnografisko elementu vēl pastiprināja nacionālo piemiņas lietu stūrīši, kā arī tautisko ēdienu un dzērienu galdi. Visam sarīkojumam piemita ne trafareti sausa izrīkojuma, bet intīmu viesību vakara raksturs, kuŗš dod ļoti daudz ierosinoša un tuvinoša.

Pēc pirmā tāda mēģinājuma gribētos skaļi uzsaukt — arī no šabloniskiem rāmjiem! Lai šādi vakari aizvien biežāk atkar-tojas ne tikai Rīgā, bet arī Rēvelē un Kauņā, un visās vietās, kur kopā mīt visu triju tautu jaunatne. Tas ir spēcīgs tautu tuvinašanas līdzeklis!

*) Skat. fotografiskos uzņēmumus 7., 21. un 37. lpp.

nid rahvariided*). Etnograafilist elementi veel tugevndasid rahvuslikkude mälestusesemete nurgad, kui ka rahvuslikkude söökide ja jookide laudad. Kogu olengul oli, mitte kuiv, trafareerit, vaid küll intiimse seltskonkliku õhtu iseloom, mis annab väga palju rakenduslikku ja lähendavat.

Peale esimest sellelaadilist katset tahaks valjusti hüüda — välja šabloonilistest raamidest! Kordugu sellised õhtud üha tihedamini mitte ainult Riias, vaid ka Tallinas ja Kaunases ja kõikjal, kus elab koos kolme rahva noori. See on jõuline rahvaste lähendamise abinõu.

*) Vaat. fotoülesvõtteid 7., 21. ja 37. lhk.

nūs tautiški rūbai*). Etnografinī elementā parodē tautišķu daiktū kampeliai, lygiai ir valģiū ir ģerimū stalai. Vakaras pasižmējo ne trafaretai sausu pasilinksminimū, bet jame galima buvo jausti intimū svečiū vakaro pobūdi, kuris teikia suartējimo ir duoda nauju sumanymū.

Po pirmo tokio bandymo norētusi suukti — šalyn šabloniņskus rēmus! Tegul panašūs vakarai vis dažniau pasikartoja ne tik Rygoje, bet ir Taline ir Kaune ir apskritai tose vietose, kur randasi visu triju tautu jaunimas. Tai galinga tautu suartējimo priemonē!

*) Žiūr. fotografines nuotraukas 7., 21. ir 37. psl.

Igaunu - latvju - lietuvju sadarbības biroja sastāvs,

kāds viņš konstruējās igauņu-latvju - lietuvju sadarbības biroja plenārsēdē 1935. g. 29. jūnijā Rīgā vienam gadam (biroja ieliet visu triju tautu tuvinašanās biedrību pārstāvj, pa 2 no katras biedrības):

No Igaunijas - Latvijas biedrības Rēvelē: profesors A. Piips un direktors I. Meerits.

No Igaunijas - Lietuvas biedrības Rēvelē: Rēveles pilsētas galvas biedrs, inženieris A. Uessons un direktors M. Smetanins.

No Latviešu - lietuviešu vienības Rīgā: inženieris J. Rīteris un inženieris P. Bērziņš.

No Latvijas - Igaunijas biedrības Rīgā: zvērīnāts advokāts M. Antons un redaktors O. Nonācs.

No Lietuvju - latvju vienības Kauņā: burgomistrs A. Merķis un provizors A. Makauskas.

No Lietuvas - Igaunijas biedrības Kauņā: valsts padomes loceklis inženieris I. Vileišis un senāta prokurora biedrs K. Žalkauskas.

Par sadarbības biroja priekšsēdi tekošam gadam ievēlēts

Eesti - läti - leedu koostööbüroo koosseis,

millisena see üheks aastaks konstrueerus eesti - läti - leedu koostööbüroo plenaaristungil 1935. a. 29. juunil Riias (büroosse kuuluvad kõigi kolme rahva lähendamiseltside esindajad, 2 igast seltsist):

Eesti - Läti ühingust Tallinnas: professor A. Piip ja direktor J. Meerits.

Eesti - Leedu ühingust Tallinna linnapea abi insener A. Uesson ja direktor V. Smetanin.

Läti - leedu seltsist Riias: insener J. Riiter ja insener P. Beersin.

Läti - Eesti ühingust Riias: vannutatud advokaat M. Anton ja toimetaja O. Nonats.

Leedu - läti seltsist Kaunases: burgomistr A. Merķis ja proviisor A. Makauskas.

Leedu - Eesti ühingust Kaunases — riigi nõukogu liige insener J. Vileišis ja senati prokurori abi K. Šalkauskas.

Koostööbüroo esimeheks ik. a. valiti burgomistr A. Merķis, esimehe kohuste täitjaks Leedust insener J. Vileišis, Lätist insener J. Riiter ja Eestist insener A. Uesson.

Estu - latviu - lietuviu bendradarbiavimo biuro sudėtis,

kuri susidarē estu - latviu - lietuviu bendradarbiavimo biuro plenariniame posēdyje 1935. m. birželio 29 d. Rygoje vieniams metams (ī biurā įeina visu triju tautu susiartinimo draugiju atstovai, po 2 iš kiekvienos draugijos):

Iš Estijos - Latvijos draugijos Taline: profesorius A. Piips ir direktorius I. Meerits.

Iš Estijos - Lietuvos draugijos Taline: Talino viceburmistras inžinierius A. Uessons ir direktorius V. Smetaninš.

Iš Latviju - lietuviu vienybės draugijos Rygoje: inžinierius J. Rīteris ir inžinierius P. Bērziņš.

Iš Latvijos - Estijos draugijos Rygoje: prisiekęs advokatas M. Antons ir redaktorius O. Nonācs.

Iš Lietuviu - latviu vienybės draugijos Kaune: burmistras A. Merķys ir provizorius A. Makauskas.

Iš Lietuvos - Estijos draugijos Kaune: valstybės tarybos narys inžinierius I. Vileišis ir senato prokuroro pavaduotojas K. Žalkauskas.

Bendradarbiavimo biuro pirmininku sekantiems metams iš-

burgomistrs A. Merķis, par priekšsēža vietnieku no Lietuvas inženieris I. Vileišis, no Latvijas inženieris J. Rīteris un no Igaunijas inženieris A. Uessons.

Sakarā ar statūtiem, Sadarbības biroja sēdeklis mainās katru gadu. Šogad viņš atrodas Kauņā.

Biroja prezidija tagadējā adrese:

K a u n a s, Laisvės al. Nr. 52, b. 2.

Koskōlas pōhikirjaga koostōōbūroo istekohta vahetatakse iga aastaga, kāesoleval aastalon see Kaunases.

Būroo presiidiumi praegune adress on: K a u n a s, Laisvės al. Nr. 52, b. 2.

rinktas burmistras A. Merķys, pirmininko pavaduotoju iš Lietuvos inžinierius I. Vileišis, iš Latvijos inžinierius J. Rīteris ir iš Estijos inžinierius A. Uessons.

Sarjşy su statutu bendradarbiavimo biuro būstinė kiekvienus metus keičiasi. Šiomet ji randasi Kaune.

Biuro prezidiumo dabartinis antraşas:

K a u n a s, Laisvės al. Nr. 52, b. 2.

Izdevēja: Latvijas-Igaunijas biedrība. Atbildīgais redaktors: Otto Nonācs

---

Grāmatspiestuves A.-S. „Rota“ Rīgā, Blaumaņa ielā Nr. 38/40. — 1751

Latvijas cukurs tiek ražots jau pārpilnībā. Tāpēc cukura patēriņš aug Latvijā un palielinājas cukura eksports

uz Igauniju

Valsts cukura monopola pārvalde

Lāti suhkrut todetakse juba, külluses. Seepärast kasvab suhkru tarvitus Lātis ning tõuseb suhkru eksport

Eestisse

Riigi suhkrumonopoli peavalitsus

Akc. Sab.

»Augļu Eksports«

Rīgā, Aizsargu ielā 2

Augļu un sakņu pārstrādāšanas fabrika
Vīnu un sulas rūpniecība

S A V I E N O T O Ā D U F A B R I K U
Ū H E N D A T U D N A H A V A B R I K
A./S.

OSKARS VILDENBERGS

Dibin.: Eesti, Kuresaare, 1857. gadā.

Asut.: Eestis, Kuresaares, 1857. a.

Rīgā, Tornkalnā, Bauskas ielā 10/18

Tālr.: 42912, 42272, 42452 kōnetr.

Sarkanās zoļu ādas, vaches-ādas, starpzoļu ādas,
juchtādas, dažādas ādas armijas vajadzībām,
dzensiksnu ādas, oderādas, mēbeļu ādas, portfeļu ādas,
viršādas, chromādas, bokskalfs, krāsotas ādas u. c.

Tekstilrūpniecības A/S.

**RĪGAS
MANUFAKTŪRA**

Valde: Rīgā, Valņu ielā Nr. 2

Tālruni: 33151, 33152

Direkcija: 20582

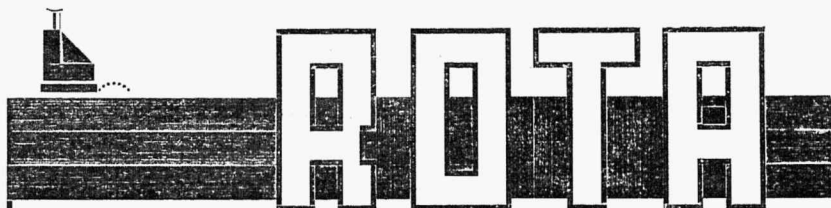
Vērpšanas nodaļa: **Kokvilnas dzijas rūpniecības vajadzībām un tvists**
jēli, balināti un krāsoti

Austuves nodaļa: **Kokvilnas audumi, visādā veidā**
jēli, balināti, krāsoti un raibi austi

GRĀMAT SPIESTUVES

AKCIJU SABIEDRĪBA

Tālrunis **27913**

RĪGĀ, BLAUMAŅA IELĀ Nr. 38/40

IZGATAVO DAŽĀDA AP-
MĒRA IESPIEDDARBUS
GLĪTĀ, MODERNĀ IZVE-

DUMĀ. VIEN- UN DAUDZKRĀSAINOS PASŪTĪJUMUS IESPIEŽ UZ
JAUNĀKO KONSTRUKCIJU ĀTRSPIEDĒM. SIETUVE. CINKOGRAFIJA

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS

MĒNEŠRAKSTS

Pieprasāms Latvijā: „Letas“ kioskos, stacijās: Rīga I, Rīga galvenā, Valkā, Valmierā, Cēsis, Liepājā, Jelgavā, Aucē, Alūksnē. Kioskos Rīgā: Brīvības bulvāri, pretim operas kafejnīcai, pretim galv. pastam, pretim Brīvības ielai u. c. lielākos kioskos, Valtera un Rapas grāmatnīcā, Teātra ielā 11, „Kara Invalids“ grāmatveikalā, Brīvības ielā 2, Vidussk. Skolot. Kooperāt., Tērbatas ielā 15/17, J. Rozes grāmatu veik., Kr. Barona ielā 5. Bez tam Fr. Lasmaņa sēklu tirgotavā, Brīvības bulvāri 1, dabūjami mēnešraksta komplekti kā arī atsevišķas burtnīcas.

Igaunijā: kioskos, stacijās: Tallinnā, Tartū, Valgā, Narvā, Viljandē. Tallinnā: „Pressa“, Rataskaevu 5. Tartū: „Pressa“, Rūütli 11. Narvā: „Pressa“, Hermani 11. Viljandē: „Pressa“, Tartu 3.

LĀTI-EESTI ŪHINGU K U U K I R I

Saadaval Lātis: „Leta“ kioskites, jaamades — Rīgai, Rīga peajaam, Valka, Valmiera, Cesis, Liepaja, Jelgava, Aluksne. Kioskites Riias: Brivibas puiesteel, Operi kohviku vastu, peapost-kontori vastu ja teistes kioskites. Valters ja Rapa raamatukaupluses, Teatri t. 11, „Kara Invalids“ raamatukaupluses, Brivibas tan. 2. Keskkooliõpetajate kooperatiivis, Terbatas tan. 15-17. J. Rose raamatukaupluses, Kr. Barona tan. 5. Pääle selle Fr. Lasmani seemnekaupluses, Brivibas puiesteel 1, on saadaval Kuukirja komplektid ning üksikud numbrid.

Eestis: kioskites, jaamades — Tallinnas, Tartus, Valgas, Narvas, Viljandis. Tallinnas: „Pressa“, Rataskaevu 5. Tartus: „Pressa“, Rūütli 11. Narva: „Pressa“, Hermani 11. Viljandi: „Pressa“, Tartu 3.

Latvijas Tautas Banka

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 24

Noguldījumi

Aizdevumi

Tekoši rēķini

Vekseļu diskonts

Inkasso

Valūta

Pārvedumi

Garantijas

Korespondenti 190 vietās Latvijā un ārzemēs

Latvijas Kreditbanka

CENTRĀLE — Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 23-31.

NODAĻAS — Daugavpilī, Jelgavā, Liepājā, Ventspilī un Valmierā.

Telegrammu adrese (Centrālei un nodaļām) — Latkredits.

Pilnos apmēros iemaksāts akciju kapitāls Ls 20.000.000,—
(lielākā komercbanka Latvijā).

Ātri un akurāti izpilda visas komercbankas operācijas, proti: Pieņem depozītus un atver procentnesošus tekošus rēķinus arī ārzemniekiem.

Izdara vekseļu un preču dokumentu inkaso. Pieņem uzglabāšanā un pārvaldīšanā visāda veida vērtspapirus. Izirē seifus un pieņem uzglabāšanā vērtlietas.

Korespondenti visos lielākos ārvalstu centros.

Latvijas Kreditbanka (L ä t i K r e d i i t P a n k)

KESKASUTUS: Rīga, Šķūņu ielā Nr. 23-31.

OSAKONNAD: Daugavpilis, Jelgavas, Liepajas, Ventspilis ja Valmieras.

Telegrammi aadress (keskasutusele ja osakondadele): Latkredits.

Tāiel määral sissemakstud aktsitsiakapital Ls 20.000.000,—

(Suurim kommertsbank Latvijas).

Toimetab ruttu ja tāpselt kõiki kommertsbanka operatsioone: vōtab raha hoiule ja avab %% kandvaid jooksvaid arveid ka välismaalastele.

Vekslite ja kaubadokumentide inkasso; vōtab hoiule ja valdamisele kõiksugu väärtapabereid. Annab üürile tulekindlaid kappe ja vōtab hoiule väärtasju.

Korespondendid kõigis suurimais välisriigi keskustes.

Latvijas Kreditbanka (Latvijos Kredito Bankas)

CENTRALINÉ — Rīga, Šķūņu ielā Nr. 23-31

SKYRIAI — Daugavpily, Jelgavoje, Liepojuje, Ventspily ir Valmieroje.

Telegramu antrašas (centralinés ir skyriju) — Latkredits.

Pilname kiekyje įmokėtas akciju kapitalas Ls 20.000.000,— (didžiausias komercinis bankas Latvijoje).

Greitai ir sąžiningai atlieka visas komercinio banko operācijas, būtent: priima depozitus ir veda nuošimčius nešančias einamąsias sąskaitas užsieniečiams.

Inkasuoja vekselių ir prekių dokumentus. Priima apsaugon ir priežiūron įvairius vertybės popierius. Išnuomuoja seifus ir priima apsaugon brangenybes.

Korespondentai visuose didesniuose užsienio centruose.